

လိပ်စာ (၅)

တက်ပာဆာတီအားလားအနုပညာပညာတံးလားအပဲအီး
တက်ဂုလိပ်မုလိပ်

Managing Inclusive,
Learning - Friendly Classrooms

တၢ်န့ၣ်ကျဲလၢလံာ်အံၤအဂီၢ်

လံာ်တဘျီအံၤကဟ့ၣ်ကူၣ်နၤလၢနကပၤဆၢတၢ်ပူၤလၢအအိၣ်ဒီးဖိသၣ်လၢအလီၤဆီလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်အံၤကဟ့ၣ်ဖျါထီၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်ကရဲၣ်ကျဲတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်မၤလိလၢအကဲဘျုးလၢကိၣ်ဖိအဂီၢ်ဒ်လဲၣ်. တၢ်ကစူးကါတၢ်သိၣ်လိအပီးအလီၤဒ်လဲၣ်, တၢ်ကပၤဆၢကရူၢ်အတၢ်မၤလၢတၢ်ပူၤဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. နကမၤလိဘၣ်စ့ၢ်ကိးလၢနကသမံသမိးနပှၤကိၣ်ဖိအတၢ်သ့ထီၣ်ဘၣ်ထီၣ်ဒ်လဲၣ်ဒီးနနီၢ်ကစၢ်ဒ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတဖၣ်

၅.၁ တၢ်ရဲၣ်ကျဲလၢတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်မၤလိအဂီၢ်.	၃
တၢ်ပူၤအတၢ်ရဲၣ်ကျဲလၢတၢ်နံၤဘၣ်တနံၤအဂီၢ်	၃
ဖိသၣ်အမူအဒါတဖၣ်	၅
တၢ်ကွဲးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲလီၤ	၅
၅.၂ တၢ်စူးကါတၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢအအိၣ်တဖၣ်လၢကျဲအဂ့ၢ်ကတၢ်	၁၁
တၢ်လီၤလၢတၢ်ပူၤ	၁၂
တၢ်မၤလိအသနၢၣ်တဖၣ်	၁၃
တၢ်လီၤလၢတၢ်ကျဲးလီၤတၢ်အဂီၢ်	၁၄
တၢ်ပူၤအလံာ်ရီၤဒီး	၁၆
၅.၃ တၢ်ရဲၣ်ကျဲတၢ်မၤလိသကိးတၢ်ဒီးတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢကရူၢ်အဂ့ၢ်	၁၉
ကျိၤကျဲအူတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢကရူၢ်	၁၉
တၢ်စူးကါကရူၢ်လီၤဆီလိာ်အသးအကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်	၂၀
တၢ်မၤလိသကိးတၢ်	၂၂
တၢ်သ့မၤသကိးတၢ်ဒီးပှၤလၢတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အဂီၢ်	၂၃
တၢ်ဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျုးလၢတၢ်မၤတၢ်လၢကရူၢ်အပူၤအဂီၢ်	၂၅
တၢ်ရဲၣ်ကျဲဖိသၣ်လၢကမၤလိန့ၢ်တၢ်လၢတၢ်ဒီးတၢ်အအိၣ်	၂၆
တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်လၢပကစၢ်ဒ်ပဲ	၂၉
တၢ်ရဲၣ်ကျဲလၢတၢ်နီၤဖးတၢ်လီၤဆီလိာ်အသးအကလုာ်ကလုာ် (Differentiation) အဂီၢ်	၃၀
တၢ်ပၤဆၢတၢ်သကဲၣ်ပဝးလၢ Inclusive တၢ်ပူၤ	၃၂
တၢ်ပၤဆၢ Inclusive တၢ်ပူၤအဂ့ၢ်.	၄၀

၅.၄	တၢ်မၤကွၢ်အကျိၤအကျဲတဖၣ်	၄၄
	တၢ်မၤကွၢ်စံးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်.	၄၄
	တၢ်မၤလိၤန့ၣ်တၢ်အစၢတဖၣ်	၄၅
	တၢ်မၤကွၢ်အကျိၤအကျဲအကလုာ်ကလုာ်	၄၈
	တၢ်မၤကွၢ်သမံသမိးဖိသၣ်ဒီးတဲန့ၢ်ပၢ်ဖိသၣ်ဘၣ်ဃးအတၢ်သမံသမိးအစၢတဖၣ်	၅၅
	တၢ်သမံသမိးကွၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဟံသ့ၣ်ဟံသးတဖၣ်	၅၇
	တၢ်သမံသမိးတၢ်အံၤကမၣ်သ့ၣ်လဲၣ်.	၅၉
၅.၅	ပမၤလိၤန့ၣ်တ့ၢ်လံတၢ်မနုၤတဖၣ်လဲၣ်.	၆၂

- ◆ တၢ်မၤမနုၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်မၤအိၤဖဲတၢ်ဆၢကတီၢ်လီၤဆိဆိလၢတနံၤအတီၢ်ပူၤ, လီၤဆိဒၣ်တၢ်အဘျူးအိၣ်လၢဖိသၣ်လၢအထီၣ်ကိၣ်စၢ်မ့ၢ်လၢအအိၣ်ယံၤလၢကိၣ်ဒီးဖိသၣ်လၢအဟဲကိၣ်ဆိတချုးသရၣ်ဟဲတုၤဒၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ လံာ်ဒီးတၢ်မၤလိအပီးအလိတဖၣ်တၢ်ကြးနီၤလီၤဒ်လဲၣ်, တၢ်ထၢဖိၣ်က့ၤအိၤဝံၤပာ်က့ၤလၢအလီၤဒ်လဲၣ်. တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်အံၤမတၤကဟံးမူဒါလဲၣ်. (တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအံၤတၢ်ကြးမၤအိၤလၢဖိသၣ်တဂၤဝံၤတဂၤ, ပိာ်မုာ်ဖိဒီးပိာ်ခွါဖိ မ့တမ့ၢ် ဖိသၣ်အကရူၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ ဖဲသရၣ်တအိၣ်အခါဖိသၣ်တဖၣ်ကမၤန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤလၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်ဒ်လဲၣ်လဲၣ်.
- ◆ ကမၤတၢ်မနုၤဖဲအမၤတၢ်တမံၤဝံၤအလီၢ်ခံ
- ◆ တၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါသရၣ်လၢအလိာ်ဘၣ်အိၤလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤတံာ်တံာ်တီၤဒီတတီၤညါ
- ◆ တၢ်သိၣ်တၢ်သဲအဒိၣ်အဆံးလၢတၢ်တူၢ်လိာ်အိၤသ့အံၤဖိသၣ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါဒီးအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်သကိးဝဲ
- ◆ တၢ်ဟးလၢတီၤပူၤလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤတံာ်တံာ်တီၤဒီတတီၤညါဒ်လဲၣ်
- ◆ ကဘၣ်ဟးထီၣ်လၢတီၤပူၤဒ်လဲၣ်

ဖိသၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲကြးဆိလီၤစၢၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢထးတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ. ခီဖျိအဝဲသ့ၣ်ဆိလီၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အယိအဝဲသ့ၣ်ကမၤထွဲအဝဲဂ့ၤဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. သနာ်က့, တၢ်သိၣ်တၢ်သီတနီၤသရၣ်ကဘၣ်ဟံၤလီၤအိၤဒီးတၢ်လဲလိာ်အိၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လီၤဆိဒၣ်တၢ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢတၢ်ဒီသဒါဖိသၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, တၢ်သိၣ်တၢ်သီဘၣ်ဃးတၢ်ဟးထီၣ်လၢတီၤပူၤအဆၢကတီၢ်ဖဲလဲၣ် မ့တမ့ၢ် တဲဘၣ်သရၣ်လၢကဟးထီၣ်လၢကိၣ်အဆၢကတီၢ်ဖဲလဲၣ်, လီၤဆိဒၣ်တၢ်ဖိသၣ်မ့ၢ်ဟးထီၣ်လၢကိၣ်ဒီးပုၤအနီၢ်ဒိၣ်တဂၤဂၤလၢတမ့ၢ်အမိၢ်အဟံၤန့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်ခဲလၢၣ်ကြၢးန့ၣ်လီၤဟံးန့ၣ်သကိးမူဒါလၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ

ဖိသၣ်ခဲလၢၣ်ကြၢးန့ၣ်လီၤဟံးန့ၣ်သကိးမူဒါလၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤစၢၤသရၣ်လၢကပၤဆှၢတီၤဒီးသိၣ်လိစ့ၢ်ကိးဖိသၣ်လၢကဘၣ်ဟံးန့ၣ်မူဒါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢလၢ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အဒိလၢပကဟ့ၣ်ဖိသၣ်အမူအဒါသ့မနုၤတဖၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ◆ မၤစၢၤဖိသၣ်လၢအသးစၢ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တဖၣ်လီၤဆီဒ်တၢ်ဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲလၢအတၢ်မၤလိအပူၤတဖၣ်
- ◆ ကဲကရူၢ်အခိၣ်လၢကမၤလီၤတၢ်ဒုးသ့ၣ်ညါသရၣ်ဖဲအမၤတၢ်တမံၤမံၤဝံၤအခါ
- ◆ ဟံးန့ၣ်မူဒါလၢတၢ်ဟ်ဆးပုၣ်, ထံအကဆိလၢတၢ်ဟးလီၤဒီးထံအိလၢတီၤပူၤ
- ◆ မၤနီၣ်ဖိသၣ်အတၢ်ထီၣ်က့ၢ်ဒီးကွဲးနီၣ်လီၤအိၣ်
- ◆ ဟံးန့ၣ်မူဒါလၢကအိးထီၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ်အတလါအခိၣ်ဒီးဒုးနဲၣ်သရၣ်

မူဒါလၢနဟ့ၣ်ဖိသၣ်န့ၣ်ကဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢဖိသၣ်အသးနံၣ်ဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၣ်ပၢၢ်အပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. သန့ၣ်က့မူဒါတဖၣ်အံၤတဘၣ်ဟ့ၣ်အိၣ်ထဲပုၤလၢအဖျဲးတဖၣ်ထီၣ်ဘိဇိၤဘၣ်. ကျဲးစၢးဟ့ၣ်ဖိသၣ်ကိးဂၤအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဟံးန့ၣ်မူဒါတဖၣ်အံၤတက့ၢ်. ပကဘၣ်ပလီၢ်စ့ၢ်ကိးပသးလၢပသုတဟ့ၣ်ဆၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်တခီတၢ်အခံၤဖျိမၤပိၣ်မုၢ်ဖိတဖၣ်တၢ်မုၢ်တၢ်ဘိအထံဒီးမ့ၢ်ပိၣ်ခွါတခီသုးကွံာ်လီၤဆၣ်နီၤတဂ့ၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ခဲလၢၣ်န့ၣ်န့ၣ်လီၤဟံးန့ၣ်သကိးမူဒါလၢတီၤပူၤဒီးကဘၣ်ဘျုးလၢအဒီးန့ၣ်ဘၣ်မူဒါတဖၣ်အံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤ

ဒ်သိးပကစူးကါပတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတီၤပူၤအိၣ်ဒီးအဘျုးအဖျိၣ်လၢအဂ့ၤအဂီၢ်ပဘၣ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤပတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤလၢၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်တဆံးတက့ၢ်လၢကကွဲးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအဂီၢ်ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအကါဒိၣ်တမံၤဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတီၤပူၤကလၢၣ်စ့ၢ်လီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအလံာ်တိၤဖျါ

[illegible]

တၢ်ကွဲးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအတၢ်ကွဲးဖျၢၣ်

တၢ်ဆၢကတိၢ် : -----

တၢ်မၤလိအတၢ်ပညိၣ် :

နအဲဒ်ဒီးဖိသဉ်မၤလိန့ၢ်တၢ်မနုၤလၢတၢ်မၤလိအံၤအပူၤလဲၣ်.

တၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၤ၊ တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးမနုၤလၢနအံၣ်ဒီးဖိသၣ်မၤလိအိၤန့ၣ်လဲၣ်. ယုထၢတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၤ၊ တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ခံၣ်သၢမံၤလၢနတၢ်သိၣ်လိအပူၤတက့ၢ်.

တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီတဖၣ် :

တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီမနုၤလၢနလိာ်ဘၣ်အီၤလၢတၢ်မၤလိအံၤအပူၤလဲၣ်. ဖိသၣ်ယုၤစၢၤတၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီတဖၣ်သ့ၣ်လဲၣ်.

ဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လိာ်လီၤဆိတဖၣ် :

ဖိသၣ်တနီၤလၢအလိာ်တၢ်မၤစၢၤအါန့ၢ်ပှၤအဂၤအိၣ်ခါ.

လၢတၢ်မၤစၢၤမနုၤနဘၣ်မၤစၢၤဖိသၣ်တဖၣ်အံၤလဲၣ်.

ဘၣ်မၤစၢၤဖိသၣ်တဂၤစုာ်စုာ်ခါ မ့တမ့ၢ် ဖိသၣ်ဒိတတီၤခါ.

ဖိသၣ်တဖၣ်အံၤဘၣ်ဆ့ၣ်နီၤလီၤဆိလၢတီၤပူၤခါ. (ဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လိာ်လီၤဆိတဖၣ်ဂ့ၤဒိၣ်လၢအဆ့ၣ်နီၤလၢတၢ်မဲာ်ညါဒ်သိးနကမၤစၢၤအီၤညိဒိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.)

တၢ်ဟံၣ်ဖျါလၢညါ :

တဲာ်ဖိသၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မနုၤလၢနအဲၣ်ဒီးလၢအဝဲသ့ၣ်ကဘၣ်မၤလိန့ၢ်လၢတၢ်မၤလိအံၤအပူၤတက့ၢ်. နကွဲးလီၤအီၤလၢလံာ်သ့ၣ်ဘၣ်သူၤအလိၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဆိကမိၣ်ထီၣ်နကစးထီၣ်တၢ်သိၣ်လိာ်လဲၣ်တက့ၢ်. ကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်လၢဖိသၣ်မၤလိလၢပူၤကွံာ်တနံၤဖျါကိာ်တက့ၢ်. ကျဲးစးစးထီၣ်တၢ်မၤလိဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢဖိသၣ်လိာ်ဘၣ်လၢကထီၣ်ကဆ့ၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်သံကွၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်စံးဆၢ, “မ့ၢ်” မ့တမ့ၢ် “တမ့ၢ်ဘၣ်” (open-ended questions) မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂီၤလၢအဝဲသ့ၣ်ဘၣ်တၢ်ပီၣ်သကိးဝဲတက့ၢ်.

တၢ်သိၣ်လိအမိၢ်ပှၢ် :

နအဲၣ်ဒီးဖိသၣ်မၤမနုၤလၢတၢ်သိၣ်လိအကတီၢ်အံၤန့ၣ်လဲၣ်. မၤလီၤတၢ်လၢတၢ်မၤလၢနဟ့ၣ်လီၤဖိသၣ်တဖၣ်အံၤကတုၤဆူတၢ်မၤလိအတၢ်ပညိၣ်အဂီၢ်တက့ၢ်.

ပၤန့ၣ်ယုာ်တၢ်ဂဲၤလိအကလုာ်ကလုာ်တက့ၢ်. အဒိ, မၤဖိသၣ်မၤတၢ်ခံၤတဆိခံၤတဆိ မ့တမ့ၢ် လၢကရူၢ်ဆံးဆံးဖိတက့ၢ်.

အဆၢဒိၣ် ၅.၂

တၢ်စူးကါတၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢအအိၣ်တဖၣ်လၢကျဲအဂ့ၤကတၢၢ်

သရၣ်လၢအဂ့ၤတဖၣ်န့ၣ်ကတၢၢ်ကတီၤဒၢးလၢအလီၤထုးန့ၣ်သ့ၣ်ထုးန့ၣ်သးလၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးအဂီၢ်ဖိသၣ်သးန့ၣ်လီၤဆီတစံး, ပိာ်မုၢ်ပိာ်ခွါတစံး, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးဖိသၣ်အဟံၣ်ဃီတၢ်အိၣ်သးလီၤဆီတစံးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အတီၤဒၢးတဖၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအလီၤသ့ၣ်ပိာ်သးဝးဒီးမ့ၢ်တၢ်လီၤလၢဖိသၣ်တဖၣ်မၤလိတၢ်မုၢ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်လိအပီးအလီၤဒီးကွီအတၢ်သ့ၣ်ထီၣ်လီၤဆ့ၣ်နီၤ, စီၤနီၤခိၣ်မ့ၢ်တဂ့ၤထဲလဲၣ်သန့ကတၢၢ်တၢ်ပူၤကဆဲးကဆိၣ်သိးကမ့ၢ်တၢ်လီၤလၢအထုးန့ၣ်ဖိသၣ်အသးသ့န့ၣ်လီၤ. အအံၤမ့ၢ်တၢ်အဒိတနီၤလၢနကဟံၣ်နတီၤပူၤဂ့ၤလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

မ့ၢ်သ့န့ၣ်လီၤဆ့ၣ်နီၤဒီးစီၤနီၤခိၣ်တဖၣ်တၢ်သုးအလီၤကဘၣ်သ့ၣ်သိးပမၤတၢ်လၢကရူၢ်အတၢ်မၤကသ့ဒၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်သ့ၣ်ဘၣ်သ့မ့ၢ်အိၣ်အါန့ၣ်တဘျီန့ၣ်ဂ့ၤဝဲလီၤ. တၢ်လီၤကဘၣ်အိၣ်လၢပဲၤဒီးသိးကဟံၣ်ဖျါထီၣ်ဖိသၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်သ့, ဒီးသိးဖိသၣ်ကဟံၣ်ကဖၢဘၣ်အသးလၢအတၢ်ဖဲတၢ်မၤတဖၣ်အံၤအယိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နဟံၣ်တီၤအသနၢၣ်တတီၤလၢကမၤလိလံာ်လီၤဆီဆီအဂီၢ်အဒိအမ့ၢ်စဲအ့ၣ်အသနၢၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. နဟံၣ်လံာ်ရီၤဒၢး လၢဖိသၣ်ကဖးဝဲလၢတီၤအသနၢၣ်တတီၤသ့န့ၣ်လီၤ.

တဘျီတခိၣ်ကိးဒိၣ်မးလၢပကဟံၣ်တီၤပူၤကဆဲးကဆိၣ်အဂီၢ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်တီၤပူၤဖဲဆၣ်ဖိကိးဖိန့ၣ်လီၤသ့မ့ၢ်တမ့ၢ်ပူၤကညီန့ၣ်လီၤဖဲကွီပျါအကတီၢ်ဒီးမၤဟးဂီၤတၢ်သ့အလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိပဘၣ်မၤသကိးတၢ်ဒီးမိၢ်ပၢ်ဒီးပူၤတဝါအခိၣ်နၢ်တဖၣ်ဒီးသိးကဒိသဒၢတီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. နကဘၣ်ဟံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤတနီၤဆူတလါတဖျါပျါအပူၤဒီးသိးကဟံၣ်အီၤလၢတၢ်လီၤအပူၤဖျဲးသ့အလီၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်တမ့ၢ် နမၤဖိသၣ်က့ၤစိာ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤတဖၣ်ဆူအဟံၣ်ဒီးဟဲစိာ်က့ၤအီၤလၢခံတနီၤအသိးသ့န့ၣ်လီၤ.

ကိးခွဲး(ဒ်)လၢအအိၣ်လၢအၢၤဖျါကၤအပူၤကွီလၢအအိၣ်လၢခိၣ်ပျါလၢကျါတဖၣ်အိၣ်ဒီးတလါထးဝါတဖၣ်လၢကဟံၣ်ဖျါလံာ်တဖၣ်လၢတၢ်ကဒိသဒၢအီၤလၢပအူးတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကွီတနီၤလၢအအိၣ်လၢကိးဘုကလါဒုး(ရဲ)အံၤတီၤပူၤအိၣ်ဒီးသ့ၣ်ဘၣ်သ့ဆဲးဆဲးဖိအိၣ်ဝးတရံးတီၤတဘျီဘၣ်လၢတၢ်ဒါခိၣ်ဖဲဖိသၣ်ဖိၣ်အီၤတုၤအလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢကျဲအံၤန့ၣ်ဖိသၣ်မၤတၢ်လၢအကရူၢ်ဆဲးဆဲးဖိဒီးကရူၢ်တကရူၢ်ဘၣ်တကရူၢ်ကွဲးနီၣ်လီၤတၢ်သ့လၢလံာ်သ့ၣ်ဘၣ်သ့တဖၣ်အံၤအလီၤန့ၣ်လီၤ. လၢတီၤတနီၤအပူၤတအိၣ်ဒီးလီၤဆ့ၣ်နီၤဒီးစီၤနီၤခိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်ဒါလီၤချီၣ်လၢတၢ်ဒါခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်စူးကါတၢ်ဒါခိၣ်လၢတၢ်ဂဲၤလိတမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤအံၤညီဒိၣ်လၢဖိသၣ်ဆ့ၣ်နီၤလၢအကရူၢ်ဆဲးဆဲးဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကိၣ်စဉ်တဘျီလၢအအိၣ်လၢကိၢ်အဒုးယၣ်အပူၤန့ၣ်တၢ်ပူၤအန့ၣ်လၢဖိလၢတကူၣ်န့ၣ်ခဲၣ်အလွဲၢ်လၢအသုးန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ်တၢ်ဟ့ၣ်အိၣ်အဒုးလၢကတုၢ်တၢ်ဂီၤဒီးကွဲးလံာ်ကွဲးလံာ်ဒီးဟီၣ်ခိၣ်ဝါလၢတၢ်န့ၣ်လၢတၢ်ခဲၣ်သုးအိၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. ကိၣ်အံၤဘၣ်တၢ်တုၢ်အိၣ်လၢအဒုးယၣ်, ကိၣ်ရၢၣ်တၢ်ဖုၣ်တၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သုးအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤ (District Primary Education Programme) အဖိလၢန့ၣ်လီၤ. ပုၤတၢ်ကျဲၤတၢ်တဖၣ်အံၤတုၢ်ထီၣ်ကိၣ်လၢခိၣ်ခိၣ်ပုၤလၢကျိၣ်သိးဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးကအိၣ်ဘၣ်ကိၣ်လၢအဘူးဒီးအဟံၣ်တကံလိမံထၢၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကိၣ်အတၢ်သုၣ်ထီၣ်တဖၣ်ဘၣ်တၢ်ဒီးကံၣ်ဒီးဝုၤလီၤဆီအိၣ်ဒီးတၢ်ဘျီအိၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ပိးတၢ်လိလၢဖိသၣ်စူးကါဝဲ (child - friendly elements) တဖၣ်ဒ်လံာ်သုၣ်ဘၣ်သုၣ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါလၢထးအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤလၢတၢ်ပူၤ

တၢ်လီၤအိၣ်လၢပွဲၤလၢကသုးအသးအဂီၢ်

ဖိသၣ်ဘၣ်သုးအသးလၢလီၤဆ့ၣ်နီၤဒီးစီၢ်နီၤခိၣ်တဖၣ်အဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. မ့တမ့ၢ် သုးအသးလၢဖိသၣ်တဂၤဒီးတဂၤအဘၢၣ်စၢၤန့ၣ်လီၤ. ရဲၣ်လီၤလီၤဆ့ၣ်နီၤလၢတၢ်ပူၤဒ်သိးဖိသၣ်ကသုးအသးလၢတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤတံာ်တၢ်လိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤမၤတၢ်လၢအကရူၢ်ဆံးဆံးဖိကသုးဒ်ခဲၣ်အဂီၢ်တက့ၢ်.

တၢ်ဟ့ၣ်ကူၣ် : ဖိသၣ်လၢကွၢ်ဂီၤတလၢပွဲၤဒီးဟးဂီၤတဖၣ်သုးအသးသ့ညီလၢနတၢ်ပူၤစ့ၢ်ကိးခါ. ဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လိာ်လီၤဆီတဖၣ်ဆ့ၣ်နီၤသကိးဒီးဖိသၣ်အဂၤ မ့တမ့ၢ် ဆ့ၣ်နီၤလီၤဆီဆီလဲၣ်. ဖိသၣ်မုၢ်ဒီးခါဆ့ၣ်နီၤတပူၤယီ မ့တမ့ၢ် လီၤဆီလဲၣ်.

တၢ်ကပီၤ, တၢ်ကိၢ်, ဒီးကလံၤဆုံ

ရဲၣ်လီၤလီၤဆ့ၣ်နီၤ မ့တမ့ၢ် စီၢ်နီၤခိၣ်လၢဖိသၣ်ကကွၢ်လီၤလီၤလၢမုၢ်တဂ့ၤ. မုၢ်အတၢ်ကပီၤကဘၣ်ဟဲလၢတၢ်ကပၤတခီန့ၣ်လီၤ.

နခိၣ်န့ၣ်လိာ်ဘၣ်အိးစံၣ်ကူၣ်န့ၣ်လီၤ. ကလံၤအဆုံမ့ၢ်တအိၣ်လၢပွဲၤလၢနတၢ်ပူၤဘၣ်န့ၣ်နကဘၣ်မၤဖိသၣ်မၤတၢ်ဂဲၤလိလၢတၢ်ချၢန့ၣ်လီၤ. လဲၣ်လိာ်ဖိသၣ်အလီၤတဘျီတဘျီဒ်သိးဖိသၣ်တဂၤယီသုတဆ့ၣ်နီၤလၢတၢ်ကိၢ်အလီၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ခံးအလီၤထီၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်တနီၤကအိၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲလၢကထံၣ်ဒီးန့ၣ်ဟူတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. မၤလီၤတၢ်လၢဖိသၣ်ဒ်အံၤတဖၣ်ဘၣ်တၢ်မၤကွၢ်အိၤဒီးဆ့ၣ်နီၤလၢအလီၢ်ဘၣ်လၢတီၤပူၤတက့ၢ်.

တၢ်မၤလိအသနၢၣ်တဖၣ်

ဖိသၣ်န့ၣ်ညီၣ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါဘၣ်ဃးဟီၣ်ခိၣ်န့ၣ်ဆၢၣ်လၢအအိၣ်ဝဲတရံးအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဝဲအ့ၣ်ဒီးတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးအသနၢၣ်လၢကွၢ်အံၤကထီၣ်ဟူးထီၣ်ဂဲၤဖိသၣ်အတၢ်အိၣ်ဒီးသ့ၣ်ညါတၢ်ဒီးမၤဂ့ၤထီၣ်အတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကထၢဖိၣ်ဒီးရဲၣ်ကျဲၤတၢ်လၢအထုးန့ၣ်အသ့ၣ်အသးတဖၣ်သ့ဒီးတၢ်ပိးတၢ်လိတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အံၤတၢ်စူးကါအိၤသ့လၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကသ့ၣ်တၢ်ချံၣ်တၢ်သၣ်လၢတၢ်အသနၢၣ်အံၤ, ထၢဖိၣ်တၢ်သ့ၣ်တၢ်သၣ်တဖၣ်ဒီးဟံၤလီၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအထံၣ်ဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ချီၣ်ကုသ့ၣ်တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. နကဘၣ်ဆိကမိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးလၢတၢ်မၤလိအသနၢၣ်အံၤကဘၣ်တၢ်ဟံၤအိၤလၢတီၤပူၤအလီၢ်ဖဲလဲၣ်ဒ်သိးဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးကမၤသကိးတၢ်လၢတၢ်လီၤအဝဲန့ၣ်လၢတအိၣ်ဒီးတၢ်မၤတံၢ်တံၢ်လိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ◆ လၢဝဲအ့ၣ်အသနၢၣ်အဂီၢ်, တၢ်ဘၣ်ညၣ်လၢပလီၤပူၤဒီးဟံၤအိၤလၢဝဲအ့ၣ်တၢ်မၤလိအသနၢၣ်န့ၣ်အဘျုးအိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. သနၢၣ်ကုဖိသၣ်ကြၢၤမၤလိတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲဆၣ်ဖိကိးဖိဒီးတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိၣ်လဲၣ်ဒ်သိးကမၤစ့ၤလီၤတၢ်မၤအၢမၤသိဆၣ်ဖိကိးဖိတဖၣ်အဂီၢ်ဒီးဖဲတၢ်မၤလိဘၣ်ဃးတၢ်သးသမူအိၣ်အံၤဝံၤအခါ, မ့ၢ်သ့ပျဲလီၤက့ၤတၢ်သးသမူအိၣ်တဖၣ်အံၤဆူပျံၤလၢအအိၣ်ဆိးဝဲအလီၢ်တက့ၢ်.
- ◆ လၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးအသနၢၣ်အဂီၢ်စူးကါတၢ်ဒၤကအိ (လၢအအိၣ်ဒီးအခိၣ်ပံး) ဒီးစးခိၣ်ဒၤကအိလၢအမၤပဲၤစိၤပိာ်ခိၣ်တဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အံၤတၢ်စူးကါအိၤဒ်တၢ်မၤလိတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးအပိးအလိအသိးသ့ (အဒိ, စူးကါတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်လၢကကံၢ်နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးအဂီၢ်), ဒီးဟံၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပိးတၢ်လိအဂၤလၢအပူၤသ့စ့ၢ်ကိးဒ်အမ့ၢ်တီၢ်လီၤဖျံၣ်ဒီးစးခိၣ်အသိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. စးခိၣ်အံၤတၢ်မၤအိၤသ့လၢစးခိၣ်တီၣ်ဒီးတၢ်စူးကါအိၤလၢတၢ်ဒုးန့ၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအပူၤဒ်အမ့ၢ်ပူၤတၢ်လၢဖျါပူၤအသိးသ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤလီၢ်လံၤဒ်အမ့ၢ်စးခိၣ်တီၣ်, ပျံၤ, လီၤပျံၤ, နီၣ်ကျဲးဝဲ, တၢ်ကူတၢ်ကၤအရၣ်ဒုးကုခိမ့တမ့ၢ်တၢ်ကံးညၣ်အကုအခိ, ဖျးစံးတံးဒီးအဂၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဟံၤကတီၤအိၤလၢတၢ်ကစူးကါအိၤလၢဆၢကတီၢ်လၢကဟဲလၢခံသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟံၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢတၢ်ထံၣ်အိၤသ့တဖၣ်, ကွဲးလီၤအမံၤ, ကျးလီၤအိၤဒီးစူးကါလၢကမၤစၢၤဖိသၣ်လၢကဒုးဝဲဘူးကွဲးဒီးအတၢ်အိၣ်မူလၢတနံၤဒီးတနံၤအဂီၢ်ဒီးလၢအပူၤတဝါအပူၤအသိးသ့န့ၣ်လီၤပူၤတဝါလၢအမၤတၢ်စုသ့ခိၣ်ဘၣ်သ့ဒီးပှၤဒုးတၢ်အူတၢ်, သ့ၣ်ဝံၣ်သးဆၢတၢ်တဖၣ်မၤအဟဲဟးလၢကွဲး

ဒီးကတိၤတာ်ဒီးဖိသုၣ်တဖၣ်တက့ၢ်. ဘၣ်သုၣ်သုၣ်အဝဲသုၣ်ကဟ်တုၢ်တာ်ဖိတာ်လံၤဒ်အမ့ၢ်တာ်ပီးတာ်လီၤလၢအစူးကါဝဲဒီးတာ်ဒုးတာ်အူအပီးတလိတဖၣ်လၢတာ်ဆၢကတိၤဖုၣ်ကိာ်ဒ်သိးဖိသုၣ်ကယုသုၣ်ညါတာ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ်အံၤအဂ့ၢ်ဒီးတုၢ်အဂီၢ်ကသုၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဟ်တိၢ်တာ်ဖိတာ်လံၤတာ်ပီးတာ်လီၤလၢအလုၢ်ပုၤဒိၣ်အခါတာ်ကဘၣ်ဆိကမိၣ်တာ်ကဟ်တာ်ဖိတာ်လံၤတဖၣ်အံၤအလီၢ်ဖဲလဲၣ်လီၤတာ်လီၤဆဲးဒ်သိးသုတလီၤမၢ်တဂ့ၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသုၣ်ကဘၣ်န့ၣ်လီၤမၤသကိးတာ်လၢတာ်ရဲၣ်ကျဲၤဒီးပာ်ဆုာ်တီးပုၤဒီးတာ်မၤလိအတာ်ပီးတာ်လီၤအပူၤပွဲၤပွဲၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသုၣ်မၤတာ်လၢကရူၢ်ဆဲးဆဲးဖိ, မၤတာ်ဒ်ပုၤတဖုအသိး မ့တမ့ၢ် တာ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကမံးတံာ်တဖုလၢကကွၢ်ထွဲတာ်မၤလိအသနၢ်တဖၣ်အံၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဖိသုၣ်အတာ်န့ၣ်လီၤမၤသကိးတာ်အံၤကမၤစၢၤတာ်လၢတာ်ရဲၣ်ကျဲၤတီးပုၤအတာ်မၤလိပီးလိတဖၣ်ဒီးမၤစၢၤဖိသုၣ်လၢကဟံးန့ၢ်မူဒါဒီးထံဖိကိာ်ဖိတဂၤအတာ်သုတဘၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တီးအကမံးတံာ်ကယုထၢပုၤတိခိၣ်ရိၣ်မဲတာ်တဂၤဒီးစရုတဂၤလၢကဟံးန့ၢ်မူဒါလၢတီးဒိတတီးအဂီၢ်လီၤတာ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ.

တီးတနီၤနီၤတဒိၣ်ဘၣ်အယိလၢတာ်ကမၤတာ်မၤလိအသနၢ်ဒ်အံၤအဂီၢ်တာ်လီၢ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢကိာ်မုၢ်ထီၣ်တံာ်မိအပူၤမိၢ်ပာ်တဖၣ်ထုကုယၤတဖၣ်ဒီးဟ်လီၤဝဲလၢတာ်ဒါခိၣ်ဒီးမၤပွဲၤအီးဒီးချိၣ်ကု, လၢ်လု, တၢ်ချံတၢ်သုၣ်ဒီးတာ်တမံၤဂ့ၢ်တမံၤဂ့ၢ်လၢတာ်စူးကါအိၤသ့လၢစဲအုၣ်ဒီးတာ်ဂံၢ်တာ်ဒုးအတာ်မၤလိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အကါဒိၣ်လၢတာ်မၤလိအပီးအလိတဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တာ်စူးကါအိၤသ့လၢဖိသုၣ်ကိးဂၤဒီးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တာ်လီၢ်လၢတာ်ကျးလီၤတာ်အဂီၢ်

တာ်ကျးလီၤတာ်မၤလိအပီးအလိဒီးဖိသုၣ်အတာ်ဖဲတာ်မၤလၢတီးပုၤအံၤကမၤစၢၤဖိသုၣ်လၢကစးထီၣ်သ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်တာ်လၢအတာ်မၤလိဒီးအတာ်တူၢ်ဘၣ်လၢအဘၣ်ဃးဒီးတီးလၢအအိၣ်ဝဲလၢအပူၤန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပာ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးကသ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်ဒီးန့ၢ်ပာ်တာ်ဖဲတာ်မၤလၢအကဲထီၣ်အသးလၢတီးပုၤအါထီၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသုၣ်အတာ်ဖဲတာ်မၤတဖၣ်ကြးဘၣ်တာ်ကျးလီၤအိၤဒ်သိးကဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်အတာ်သုတဘၣ်လၢအလီၤဆိဒိၣ်မးအံၤန့ၣ်လီၤ.

ဖိသုၣ်အိၣ်ဒီးထံာ်အမံၤအိၣ်ကွဲးလီၤအသးလၢအတာ်ဖဲတာ်မၤအပူၤမ့ၢ်လၢကဟ်ကဖၢဘၣ်အသးလၢအယိန့ၣ်လီၤ. လဲလိာ်တာ်ကျးလီၤဖိသုၣ်အတာ်ဖဲတာ်မၤအံၤခဲအံၤခဲအံၤဒ်သိးကထုးဃာ်ဖိသုၣ်အတာ်သးခဲဒီးဟ့ၣ်ဖိသုၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤလၢကကျးလီၤအတာ်ဖဲတာ်မၤလၢအဂ့ၢ်လၢတီးပုၤလၢတာ်ထီၣ်ကိတကတိၢ်ဘၣ်တကတိၢ်အပူၤတက့ၢ်. တၢ်မၤလၢတာ်ကျးလီၤအိၤတဖၣ်ဖဲတာ်ထုးလီၤကွံာ်အိၤအခါတာ်ပာ်ဃာ်အိၤဒ်သိးတာ်ကစူးကါအိၤလၢတာ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဖိသုၣ်အတာ်မၤနီၣ်မၤလၢတဂၤဘၣ်တဂၤစုာ်

စ့ၣ်လၢတၢ်ကမၤကွၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤတၢ်အဂီၢ်သ့န့ၣ်လီၤ. (ကွၢ်လံာ်အဆၢဒိၣ် ၅.၄ ဘၣ်ဃးတၢ်မၤဖိသၣ်အတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါဒီးတၢ်သမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါအံၤအဂီၢ် တက့ၢ်.)

တၢ်ကျးလီၤတၢ်အသ့ၣ်ဘၣ်လၢအလီၤထုးန့ၣ်သ့ၣ်ထုးန့ၣ်သးန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်သိၣ်လိအပီးအလီၤလၢအဂ့ၤတမံဒီးကဟ့ၣ်တၢ်လၢဖိသၣ်ကပညိၣ်အိၤလၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကျးလီၤအသ့ၣ်ဘၣ်အံၤတၢ်မၤအိၤလၢဟီၣ်ကဝီၤအတၢ်ဖိတၢ်လံၤဒၣ်ဝဲသ့ဒ်အမ့ၢ်ချီၣ်လၢတၢ်ထုးအိၤလၢဆါအသိးဒီးပုၤတဝါမၤစၢၤကွံၤလၢတၢ်အံၤသ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကျးလီၤတၢ်အသ့ၣ်ဘၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်မ့ၢ်လၢအဟ့ၣ်နၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢ,

- ◆ ကဟ့ၣ်ဖိသၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ
- ◆ ကကျးလီၤဖိသၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဒီးမၤဂ့ၤထီၣ်အတၢ်ဟံးကဲလီၤအနီၢ်ကစၢ်အလုၢ်အပူၤ
- ◆ ကဟ့ၣ်ဆူၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလိလၢနသိၣ်လိလီၤအိၤတဖၣ်
- ◆ ကဟ့ၣ်ဖိသၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဃးတီၤပူၤအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတနီၤဒ်အမ့ၢ်တၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢသရၣ်မၤအယုထံၣ်န့ၣ်လၢအဟံးဒီးအပုၤတဝါအပူၤအသိး
- ◆ ကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဖိသၣ်လၢကမၤသကိးတၢ်ဒီးဆိၣ်ထွဲလိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤဒီးအတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်မ့ၢ်လီၤဆိလိာ်အသးသနၣ်က့ၤအကါတဒိၣ်ဘၣ်
- ◆ ဒ်သိးကမၤလီၤတၢ်ဖိသၣ်မၤလိသကိးတၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဂီၢ်

နတီၤပူၤမ့ၢ်တအိၣ်ဒီးအန့ၣ်လၢအကိၤဘၣ်န့ၣ်နဘျးလီၤဖိသၣ်အတၢ်ကွဲးတဖၣ်မ့ၢ်တမ့ၢ်တတဖၣ်လၢပျံၤတဘိအလီၤလၢအအိၣ်တီၤပူၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤတဖၣ်တၢ်စၢၤအိၤလၢပျံၤသ့ခိဖျိဒုးစဲဘျးအိၤလၢနီၣ်ကျးစဲဆုံမ့ၢ်တမ့ၢ်တံာ်အိၤလၢနီၣ်တံာ်စးခိ မ့ၢ်တမ့ၢ် တၢ်ဆျၢၣ်တၢ်မဲတဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. ပျံၤလိလီၤတၢ်အံၤတၢ်စူးကါအိၤလၢတၢ်သိၣ်လိကျိၣ်ဒီးတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်သ့ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤလိသနၣ်လၢတၢ်ဘျးလီၤအိၤအသိးသ့န့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်တံၣ်မိအမ့ၢ်ထီၣ်အပူၤသရၣ်တဖၣ်စူးကါသဒါမ့ၢ်လီၢ်လံၤအဒိယံတဖၣ်လၢတၢ်ကွဲးလံာ်ခိၣ်ထံးတဖၣ်လၢတၢ်သုးအလီၢ်သ့, တၢ်ဂီၤဒီးတၢ်အဂၤတဖၣ်လၢတၢ်မၤဆူၣ်ထီၣ်ကျိၣ်အတၢ်မၤလိအတၢ်ဂဲၤ

လိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပျံၤလၢတၢ်ကျးလီၤတၢ်သိၣ်လိအပီးအလိတဖၣ်အံၤတၢ်ထုအီၤလၢသ့ၣ်ဖံး, ဆှါ မ့တမ့ၢ် တက့ၢ်အဖံးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကးစဲ(ကီၣ်) တအိၣ်အယိစူးကါဝဲသ့ၣ်သၣ်တကလုာ် လၢအစဲဘူးန့ၣ်လီၤ. မိၢ်ပၢ်ဒီးပုၤလၢအအံးထွဲကွၢ်ထွဲဖိသၣ်အဂၤလၢအဟ့ၣ်မၤစၢၤဟီၣ်ကဝီၤအတၢ် ပီးတၢ်လိတဖၣ်ဒီးယုထံၣ်အါထီၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်မၤလိအကျိၤအကွၢ်တဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. ပုၤ တဖၣ်အံၤခဲအံၤကြးတဲသကိးတၢ်ဒီးအဖိတဖၣ်ဘၣ်ဃးအတၢ်မၤလိလၢက့ၢ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ပူၤအလံာ်ရဲဒၤ:

က့ၢ်လၢခိခိၣ်ပုၤလၢကျါအါဖျါၣ်အလံာ်ရဲဒၤတအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိဖိသၣ်တဖးဘၣ်လံာ် အါအါဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ပူၤအလံာ်ရဲဒၤဘၣ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤသ့ခိဖျိစူးကါစးခိတလါဖးဒိၣ်တဖၣ်လၢ အဘၣ်တၢ်မၤယံမၤလၢထီၣ်အီၤဒီးမၤပွဲၤအီၤလၢလံာ်လၢအအိၣ်လၢဟီၣ်ကဝီၤပူၤတဖၣ်န့ၣ်သ့လီၤ. ဖဲဖိသၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အလံာ်ဒၣ်ဝဲ, လံာ်ဖိလၢဖိသၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ညီထဲလဲၣ်သနာ်က့ၢ်အတွးတ အိၣ်ဘၣ်. ဖိသၣ်ဟံကဖၢဘၣ်အသးလၢအထံၣ်အလံာ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်ဝဲအံၤတၢ်စဲကျဲးလီၤအီၤအ ယိန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိပျဲဖိသၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အလံာ်ဒၣ်ဝဲအံၤဖိသၣ်မၤလိန့ၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်ထီၣ်လံာ်ဒဲလဲၣ်အ ကျဲကပူၤ, တၢ်နီၤဖးလီၤတၢ်အကျိၤအကျဲဒီးဟံကတဲာ်ကတီၤအီၤဒဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. နပျဲဖိသၣ်မၤလံာ် လၢအချံးအသးတကထၢတကထၢအသးသ့ဒၣ်လဲာ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်တဖၣ်အံၤဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢစးခိ အက့ၢ်လၢအဘၣ်တၢ်ချံးအီၤတကထၢတကထၢခံၣ်ချီ မ့တမ့ၢ် သၢဘျီလၢအအိၣ်ဒီးလံာ်ဖျါၣ်လၢအပူၤ ဒဲလံာ်တၢ်ကစီၣ်အသးသ့န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တုတၢ်ဂီၤလၢအလံာ်ဒၣ်ဝဲတဖၣ်အပူၤဒီးလံာ်တဖၣ်အံၤကဲ ထီၣ်တၢ်လုာ်ဒိၣ်ပူၤဒိၣ်ဖဲတၢ်လီၤလၢလံာ်အိၣ်စ့ၤအလီၤန့ၣ်လီၤ.

လံာ်လၢအဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢဖိသၣ်အကစၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်သိၣ်လိအပီးအလိတမံၤလၢအကဲဘျုးကဲ ဖှိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးဖျါထီၣ်လၢလံာ်အံၤအပူၤမ့တမ့ၢ်တၢ်ဂီၤလၢအအိၣ်လၢလံာ်အံၤအပူၤမၤစၢၤ ဒီးတဲာ်နၢ်ပၢ်ဖိသၣ်တဂၤတၢ်အကါဒိၣ်အခိၣ်သ့ၣ်မ့ၢ်မနုၤတဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ထံၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိတဖၣ် လၢကျဲလီၤဆီလိာ်အသးဒီးပုၤနီၢ်ဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်စူးကါကျိၣ်လၢအညီဒီးတၢ်နၢ်ပၢ်အီၤသ့ညီဒီးအ ဝဲသ့ၣ်ကတဲလီၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်လၢကျဲလၢတၢ်နၢ်ပၢ်အီၤသ့ညီဒိၣ်န့ၣ်သရၣ်ဒၣ်လဲာ်သ့န့ၣ်လီၤ.

လၢန့ၣ်အမဲာ်ညါလံာ်တဖၣ်တၢ်စူးကါအီၤလၢတၢ်ကသိၣ်လိတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အဂ့ၢ်အဂၤသ့လီၤဆီဒၣ် တၢ်ဖိသၣ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်ကိတၢ်ခဲလၢတၢ်ထံၣ်အဂီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, တၢ်မၤလံာ်တဘျီလၢတၢ် ကျးစဲဘူးတၢ်ဖိတၢ်လံၤဆူလံာ်တကဘျးဘၣ်တကဘျးအပူၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကမၤလိန့ၢ်တၢ်ဖိတၢ် လံၤတၢ်ပီးတၢ်လိမနုၤတဖၣ်အံၤခိဖျိပလၢာ်ဘၣ်ဝဲလၢအစုန့ၣ်လီၤ. အဒိ, နၢၣ်ဘၣ်သၢကနုၤယုတဖျါၣ် ဘၣ်တၢ်ကျးစဲဘူးအီၤလၢလံာ်ကဘျးအလိၤအယိဖိသၣ်လၢတထံၣ်တၢ်တဖၣ်ကမၤလိတၢ်အက့ၢ်အ ဂီၤအံၤခိဖျိပလၢာ်ဝဲလၢအစုအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအမဲာ်ထံၣ်တၢ်ဒၣ်လဲာ်န့ၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်လံာ်လၢတၢ်

ပလၢၢ်အီၤသ့ၣ်အံၤမ့ၢ်ဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ်အံၤကစူးကါလိလံာ်အံၤလၢပလၢၢ်ဘၣ်ဝဲလၢအစုန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤလံာ်တယၢ်လၢတၢ်ပလၢၢ်အီၤသ့ၣ်ဒီးကျဲးလီၤလၢတၢ်လီၤလၢတၢ်ကျဲးလီၤတၢ်အလီၢ်ဒ်သီးဖိသၣ်လၢတထံၣ်တၢ်တဖၣ်ကပလၢၢ်ဘၣ်ဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢထံကီၢ်တနီၤအပူၤတီၤတတီၤ မ့တမ့ၢ် ကွဲၤအလံာ်ရိၤဒီးမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢပှၤတဝါအဂီၢ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲဖိသၣ်စဲကျဲးမၤဖျါထီၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအအိၣ်ဟဲလၢပှၤတဝါတဖၣ်အအိၣ် (ဒ်အမ့ၢ် ကွဲၤ, ပှၤတဝါဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤဒ်အဘၣ်တၢ်ဟ်ဖျါအီၤလၢလံာ်အဘၣ်သၢအပူၤအသီး) န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ဃးမူခိၣ်ကလံၤသီၣ်ဂီၤ, လၢဒီးဟီၣ်ခိၣ်ညၣ်, တၢ်သူၣ်တၢ်ဖျးအလံာ်နံၣ်လံာ်လါ, တၢ်သူၣ်လီၤဟံၣ်အလီၢ်အကျဲးဒီးအဂၤတဖၣ်အသီးညီၣ်တၢ်စူးကါအီၤလၢပှၤတဝါအပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်ဒီးကမျၢၢ်သဘျုးကရၢတဖၣ်ဖဲအရဲၣ်အကျဲၤတၢ်လၢပှၤတဝါအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ : တၢ်ဃုထံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢတၢ်စူးကါအီၤသ့

ကွၢ်တရံးနတီၤဝးဝးဒီးဃုကွၢ်တၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢအအိၣ်ခဲအံၤတဖၣ်တက့ၢ်. ဆိကမိၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကီးတၢ်ဖိတၢ်လံာ်တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢနၤဒီးနပှၤကွဲၤဖိဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤသ့ဖဲတၢ်မၤလိအကတီၢ်အံၤတက့ၢ်. သံကွၢ်ဖိသၣ်တဖၣ်လၢတၢ်မနုၤလၢအအဲၣ်ဒီးဟဲဝဲလၢအတီၤပူၤဒီးဟဲဖျိၣ်အီၤဆူလံာ်တီၤဖျါလၢလံာ်အံၤတက့ၢ်.

δ

အဆၢဒိၣ် ၅.၃

တၢ်ရဲၣ်ကျဲတၢ်မၤလိသကိးတၢ်ဒီးတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢကရူၢ်အဂ့ၢ်

ကျိၤကျဲဆူတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢကရူၢ်

ဒ်သိးပကသိၣ်လိတၢ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်အဂီၢ်ပဘၣ်စူးကါတၢ်သိၣ်လိအကျိၤအကျဲအကလုာ်ကလုာ်မ့ၢ်လၢဖိသၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အကျိၤအကျဲလၢအလီၤဆီလိာ်အသးအယိန့ၢ်လီၤ. နမ့ၢ်စူးကါတၢ်သိၣ်လိအကျိၤအကျဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၢ်နတီၤပူၤကပွဲၤဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတၢ်သ့ၣ်ဖှံသးညီန့ၢ်လီၤ. ကျဲအိၣ်လွံၢ်ဘိလၢကမၤတၢ်အံၤအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ.

၁. **တၢ်သိၣ်လိလီၤတၢ်လိလီၤဆူတီၤဒီးတတီၤအပူၤ :** အံၤမ့ၢ်ကျဲအဂ့ၢ်တဘိလၢပကစူးကါအီၤဖဲပဒုးသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတဖၣ်ဆူကိၣ်ဖိအအိၣ်အခါန့ၢ်လီၤ. နကဘၣ်ကတဲာ်ကတီၤတၢ်သံကွၢ်လၢနကသံကွၢ်တၢ်သံကွၢ်အပတီၢ်လၢအကြးဒီးဖိသၣ်ကိးကလုာ်ဒဲးအပတီၢ်လၢတီၤပူၤန့ၢ်လီၤ. နသိၣ်လိတီၤဒီးတတီၤညါဖဲနတဲာ်ယဲၤပူၤအခါ မ့တမ့ၢ် ကွဲးနကစၢ်အတၢ်တဲတပူၤယီၤဒီးဖိသၣ်အခါ, တၢ်သးဝံၣ်မ့တမ့ၢ်ထါ, တၢ်ဂဲၤလိာ်ကွဲး မ့တမ့ၢ် ဖဲနဟးယုသ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢပုၤတဝါအိၣ်အခါန့ၢ်လီၤ. လၢနတီၤပူၤဖိသၣ်ကအိၣ်ဒီးအပတီၢ်လၢအလီၤဆီလိာ်အသးအယိနကဘၣ်မၤတၢ်သိၣ်လိအခိၣ်တီကြးဘၣ်လိာ်အသးဒီးဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးလၢတီၤပူၤန့ၢ်လီၤ.

လၢကဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးလၢကန့ၢ်လီၤမၤသကိးတၢ်အဂီၢ်န့ၢ်ပကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤလိဆီဆူဖိသၣ်အကရူၢ်လၢအလီၤဆီသ့ၣ်တဖၣ်န့ၢ်လီၤ. အဒိ, ဖိသၣ်တကရူၢ်န့ၢ်ကကွဲးတၢ်ယဲၤပူၤဒီးအဂၤတကရူၢ်ကကွဲးလံာ်ပွဲၤကျိၤဖျၢၣ်ဒီးအဂၤကတုာ်အဒိအတဲာ်လၢကပံာ်န့ၢ်လီၤ. နဟ့ၣ်တၢ်ဖဲတၢ်မၤဒ်သိးသိးဆူဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးအအိၣ်သ့ဘၣ်ဆၣ်နကြးသမံသမိးဖိသၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအပတီၢ်လိဆီလိာ်အသးန့ၢ်လီၤ. သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်လၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးန့ၢ်လီၤဆီလိာ်အသးတက့ၢ်. တီၤခဲလၢန့ၢ်ကအိၣ်ဒီးဖိသၣ်လၢအပတီၢ်လိဆီလိာ်အသးအကလုာ်ကလုာ်န့ၢ်လီၤ.

၂. **တၢ်သိၣ်လိလီၤဖိသၣ်တကရူၢ်လၢအပတီၢ်ဒ်သိးလိာ်အသး :** အံၤအဘျုးအိၣ်လီၤဆီဒၣ်တၢ်ဖဲတီၤပူၤအိၣ်ဒီးဖိသၣ်အတီၤပတီၢ်လၢအလီၤဆီလိာ်အသးအကလုာ်ကလုာ်န့ၢ်လီၤ. ဖဲနသိၣ်လိကရူၢ်တကရူၢ်န့ၢ်နပျဲဖိသၣ်အဂၤမၤအတၢ်ဖဲတၢ်မၤဒၣ်သ့န့ၢ်လီၤ. ဖိသၣ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်နၢ်လီၤအသးန့ၢ်နပျဲဖိသၣ်သိၣ်လိလိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤသ့န့ၢ်လီၤ. အဆိကတၢ်ဖိသၣ်တအိၣ်ဒီး

၄. တၢ်သိၣ်လိဖိသၣ်လၢကရူၢ်ဆံးဆံးဖိအပူၤ - အံၤမ့ၢ်ဝဲဖဲနနီၤဖးလီၤတီၤဒီတတီၤဆူကရူၢ်ဆံးဆံးဖိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ကျဲအံၤမ့ၢ်ကျဲလၢအဘျူးအိၣ်ဒိၣ်မးဘၣ်ဆၣ်နကဘၣ်ကတဲာ်ကတီၤနသးလၢလၢပွဲၤပွဲၤန့ၣ်လီၤ. သရၣ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အါမးလၢတၢ်ကတဲာ်ကတီၤတၢ်သိၣ်လိအကျဲအံၤဒီးဖိသၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးကဘၣ်အိၣ်ကတဲာ်ကတီၤအသးလၢကဖံးသကိးမၤသကိးတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကျဲအံၤမ့ၢ်ကျဲလၢအဘျူးအိၣ်လၢကသိၣ်လိဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအလီၤဆီလိာ်အသးအါဘိန့ၣ်လီၤ.

တၢ်စူးကၢကရူၢ်လီၤဆီလိာ်အသးအကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်

နနီၤဖးလီၤဖိသၣ်ဆူအကရူၣ်သ့လၢကျဲလီၤဆီလိာ်အသးအါဘိန့ၣ်လီၤ. အဒိ, နီၤဖးလီၤဖိသၣ်ဆူအကရူၣ်ဆူအပတီၢ်ဒီးသိးလိာ်အသး, နီၤဖးဖိသၣ်ဆူအကရူၣ်လၢအပတီၢ်ဃါဃုာ်လိာ်အသး, နီၤဖးလီၤဖိသၣ်ဆူအကရူၣ်လၢအိၣ်ဃါဃုာ်မုၢ်ဒီးခါ, နီၤဖးလီၤဖိသၣ်ဆူတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အပတီၢ်ဒီးသိးလိာ်အသး, နီၤဖးလီၤဖိသၣ်ဆူအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အပတီၢ်လီၤဆီလိာ်အသး, နီၤဖးလီၤဖိသၣ်ဆူအတၢ်သးစဲဒီးသိးလိာ်အသး, အတၢ်ရ့တံၤရ့သကိးဒီးသိးလိာ်အသးအကရူၣ်, နီၤဖးလီၤဖိသၣ်ခံၤတဆိခံၤတဆိ, သၢၤတဆိ မ့တမ့ၢ် လွံၤတဆိအသိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ဒီးန့ၣ်တၢ်ဘျူးတၢ်ဖှိၣ်အါမးခီဖျိလၢတၢ်နီၤဖးလီၤအဝဲသ့ၣ်ဆူအကရူၣ်အံၤလၢကျဲအါဘိလၢဆၢကတီၢ်လီၤဆီလိာ်အသးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

သုဆီတလဲနတ်နီပါဆွာနပှါကွီဖိအကွံအဂီတကွံ. လဲလိာ်ဖိသုအကရူာ်ထီဘိတကွံ - ဖိသု
လိာ်ဘုာ်လၢတၢ်ကဘုာ်ဟ့ၣ်အီၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဆုၣ်နီၤဒီးမၤဘုာ်တၢ်ဒီးဖိသုအဂၤတသ့ဖဲအ
သ့, အသးစၢ် မ့တမ့ၢ် အသးပှါဒီးဖိသုလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘုာ်လီၤဆီလိာ်အ

သးတဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤကမၤစၢၤဒီးသိၣ်လိအဝဲသ့ၣ်ဒ်သိးကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်သးစ့ၢ်ဒီးထံၣ်သ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဖိသၣ်အါဂၤလၢအအိၣ်လၢတၢ်ပူၤတဖၣ်အတၢ်လၢန့ၣ်လီၤ.

ပလီၤသးလၢတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဖိသၣ်ဒ်အမ့ၢ်ပုၤမၤလိတၢ်ကဘၢအသိးတဖၣ်တက့ၢ် – ဖိသၣ်တနီၤမ့ၢ်မၤလိတၢ်ကဘၢလၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးသန့ၣ်က့ၢ်ကမ့ၢ်လၢတၢ်ဖံးတၢ်မၤတၢ်လၢစုၤလၢခိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤစဲအ့ၣ်အတၢ်တီၢ်ကျဲၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဖိသၣ်အလံာ်တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ပကဘၣ်ပလီၤပသးမ့ၢ်လၢဖိသၣ်လၢအတူၢ်ဘၣ်လၢအလီၤတၢ်လၢသရၣ်အမဲၣ်ချဲတဖၣ်န့ၣ်ကတူၢ်ဘၣ်လၢအလီၤတၢ်လၢအတၢ်မၤလိစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. အတၢ်သးအိၣ်သးစဲလၢကိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ကလီၤမၤကွံာ်မ့ၢ်လၢအတၢ်ဒီးန့ၢ်တၢ်မၤလၢမၤကပီၤလၢကိၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤဘၣ်အယီၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ်အံၤကစးထီၣ်စ့ၢ်န့ၣ်လဲလၢအမၤဂ့ၤထီၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တန့ၢ်အယီၤကဟးထီၣ်ကွံာ်ကိၣ်ဒီးစးထီၣ်ယုဖံးမၤတၢ်လၢကျိၣ်စ့အတၢ်ဟဲန့ၣ်လၢဟံၣ်ဖိယီၤဖိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကတၢ်ကတီၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢကနဲၣ်ကျဲလၢကရူၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤအဂီၢ်တက့ၢ် – သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်လၢတၢ်မၤတၢ်ဂဲၤလိာ်ကွဲ, လံာ်မဲၣ်ဖျါၣ်အစးခိက့, ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂၤတဖၣ်မ့ၢ်လၢတၢ်ဆၢကတီၢ်အါသန့ၣ်က့တၢ်စူးကါတၢ်တဖၣ်အံၤစဲအံၤစဲအံၤလၢခံသ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်အံၤတၢ်လဲလိာ်အီၤဒီးတီၤအဂၤ မ့တမ့ၢ် ကွဲးကူအီၤလၢတီၤအတၢ်အိၣ်ဖျိၣ်အပူၤသ့န့ၣ်လီၤ. တဘၣ်သးပုၤနီၣ်လၢဖိသၣ်မၤစၢၤန့ၣ်လၢတၢ်မၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပိးတၢ်လိတဖၣ်အံၤအဂီၢ်တက့ၢ်. ခိဖျိလၢဖိသၣ်မၤစၢၤန့ၣ်လၢအယီၤကမၤစ့ၢ်လီၤနတၢ်ဖံးတၢ်မၤစဲနဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အခွဲးအယာ်လၢတၢ်မၤလိလၢအိၣ်ဒီးအလုၢ်အပူၤ, တၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်ဒ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤဆူၣ်ထီၣ်တၢ်ဟံၣ်လုၢ်ဟံၣ်ပူၤဖိသၣ်အသးန့ၣ်လီၤ.

ဆိကမိၣ်ထီၣ်နတီၤပူၤအတၢ်အိၣ်ဆိလီၤအသးတက့ၢ် – လီၤဆ့ၣ်နီၤဒီးစိၢ်နီၤခိၣ်တဖၣ်တၢ်ရဲၣ်လီၤအီၤကသ့ၣ်ဒီးချ့ၣ်လဲၣ်ဒီးကညီၣ်လၢကမၤတၢ်လၢကရူၢ်အဂီၢ်ဒ်လဲၣ်တက့ၢ်. ဖိသၣ်ကဘၣ်မၤလိတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤတီၤအလီၤဆ့ၣ်နီၤဒီးစိၢ်နီၤခိၣ်တဖၣ်လၢအသန့ၣ်ထီၣ်အသးလၢတီၤအတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. မၤသကိးတၢ်ဒီးဖိသၣ်လၢတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤတီၤအံၤအဂီၢ်ဒီးဆၢတၢ်လၢကရဲၣ်လီၤတီၤလၢအဂ့ၤလၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးအဂီၢ်တက့ၢ်.

မၤလီၤတၢ်လၢတၢ်မၤလၢတနံၤအဂီၢ်တနံၤအဂီၢ်တဖၣ်တက့ၢ် – ဖိသၣ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ်ကဘၣ်နၢ်ပၢ်လၢကဘၣ်သးအသးဆူကရူၢ်တကရူၢ်ဒီးတကရူၢ်ဒ်လဲၣ်ဒီးကဘၣ်စးထီၣ်ဝဲဒ်လဲၣ်. ကဘၣ်မၤတၢ်မနုၤဖဲအမၤတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢဘၣ်မၤဝဲတမံၤဝံၤအခါဒီးအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်လၢဖိသၣ်ကဘၣ်မၤတနံၤဘၣ်တနံၤဆိဆိတသ့ဖဲအသ့တက့ၢ်.

ဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ဟ့ၣ်အီၤမူဒါလၢတၢ်ပၢဆုၢ်အကရူၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ – ကရူၢ်ခိၣ်န့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးအမူဒါအခိၣ်သ့ၣ်လၢကဘၣ်မၤစၢၤအသရၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်နဲၣ်ကျဲ, တၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤတၢ်ဖိတၢ်လံၤ

တၢ်ပီးတၢ်လီ၊ ပၤဆှၢကရူၢ်ဖဲအမၤတၢ်ဂဲၤလိအခါဒီးတဲဘၣ်က့ၤသရၣ်ဘၣ်ယးအကရူၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤအစၢန့ၣ်လီၤ.

လၢကီၢ်ခိၣ်လၢဘံၤယၣ်အပူၤန့ၣ်သရၣ်ကျးလီၤစးခိဖးခိၣ်တဘျီလၢတၢ်န့ၣ်အလီၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ဆဲးလီၤအမံၤဖဲအမၤလၢပွဲၤတၢ်ဂဲၤလိတမံၤဝံၤအခါဒီးသရၣ်ကကွဲးန့ၣ်လီၤအပတီၢ်လၢခံန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဒီးသဒၤဖိသၣ်ဟဲဆၢထၢၣ်, အိၣ်ခိးဟံၤလီၤအတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢသရၣ်အစီၢ်နီၤခိၣ်ဒ်သိးသရၣ်ကကွၢ်အီၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိသကိးတၢ်

တၢ်မၤလိသကိးတၢ်အံၤအိၣ်ထီၣ်သ့ဖဲဖိသၣ်တဖၣ်နီၤလီၤမၤသကိးမူဒါဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လီတဖၣ်ဒီးဖဲအကျးစးမၤတၢ်တမံၤမံၤလၢကတုၤဆူတၢ်ပညိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ကရူၢ်အတၢ်မၤလိသကိးတၢ်အံၤလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်, လိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤလိသ့အါထီၣ်သးန့ၣ်လီၤ. သရၣ်ကဘၣ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢအကါဒိၣ်ဒ်သိးကဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢၤဝးတရံးလၢအပွဲၤဒီးတၢ်ဆိၣ်ထွဲမၤစၢၤလိာ်သးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သရၣ်အမူအဒါန့ၣ်ကဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၢၤဝးတရံးတမံၤလၢအဟံၤလုာ်ဟံၤပူၤဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကရူၢ်အတၢ်မၤယုာ်မၤသကိးတၢ်အံၤမၤစၢၤပုၤမၤလိတၢ်ဖိကိးဂၤဒဲးခိဖျိမၤအါထီၣ်အတၢ်န့ၢ်ပၢၢ်ဒီးမၤမုၢ်ထီၣ်ဖိသၣ်အတၢ်မၤလိတၢ်ဒီးတၢ်ဟံၤသ့ၣ်ဟံၤသးလၢအဂ့ၤဆူတၢ်ဖံးတၢ်မၤတဖၣ်အအိၣ်ဒီးမၤစၢၤအီၤလၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဟံၤလုာ်ဟံၤပူၤလီၤအသးန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဒ်သိးတၢ်မၤယုာ်မၤသကိးတၢ်လၢကရူၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤအံၤကဘၣ်ဘျးဘၣ်ဖျိၣ်ဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးအဂီၢ်ဖိသၣ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးမူဒါအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ပိာ်မုၢ်ဖိအါဂၤကလိၣ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဟံၤဖျါထီၣ်အကရူၢ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီးပိာ်ခွါဖိအါဂၤကလိၣ်ဘၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကကွဲးလီၤတၢ်လၢကရူၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးလိၣ်ဘၣ်တၢ်ဒုးခိၣ်ထီၣ်တၢ်စံးတၢ်ကတိၤဒီးတၢ်ဒိကန့ၣ်အဂ့ၤအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်တနီၤဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်တမၤလိဘၣ်ဝဲလၢကဘၣ်ဟံၤလုာ်ဟံၤပူၤဖိသၣ်အဂၤအတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လီၤဆိလိာ်အသးတဖၣ်မၤသကိးတၢ်လၢကရူၢ်တကရူၢ်အပူၤန့ၣ်ကကီၢ်လီၤဆိဒၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ပိာ်မုၢ်ဖိတဖၣ်ညီၣ်န့ၢ်ကတူၢ်လိာ်ပိာ်ခွါဖိတဖၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်ခိဖျိတၢ်ဟးဆဲးတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်အိၣ်ထီၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. ပိာ်ခွါဖိအါဂၤန့ၣ်ဖျါလၢအတကန့ၣ်ယုာ်မ့တမ့ၢ် ကနံၤဘၣ်ဖးလဲပိာ်မုၢ်ဖိတဖၣ်အတၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤကဲထီၣ်အသးသ့စ့ၢ်ကိးလၢဖိသၣ်အကရူၢ်လၢအတကတိၤကျိၣ်လၢတၢ်ကတိၤအီၤလၢတီၤပူၤ မ့တမ့ၢ် ကလုာ်န့ၣ်ဆဲးဖိတဖၣ်အကျါ

န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တဖၣ်အံၤညီၣ်န့ၣ်ကပိာ်ထွဲပှၤဂၤအခံၤဒီးတူၢ်လိာ်တၢ်ကိးမံၤဒဲးလၢပှၤတဲအီၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်စ့ၤဂၤမ့ၢ်ဒိၣ်စိလၢတၢ်ကတိၤတၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်အပူၤန့ၣ်ဖိသၣ်အဂၤတဒီးန့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဟံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီးကွၢ်ဂီၤဟးဂီၤတလၢတပှၤဒီးတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လီၤဆိတဖၣ်ကအိၣ်ထီၣ်ဒီးအတၢ်န့ၣ်လီၤအသးလၢတၢ်ဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ထံၣ်သ့လၢကျဲၤလဲၣ်. တဘျီတခိၣ်အလီၢ်အိၣ်လၢကဟံၣ်ဆိဖိသၣ်မုၢ်ဒီးခွါအကရူၢ်လီၤဆိ (အဒိ, မုၢ်တကရူၢ်ဒီးခွါတကရူၢ်) တုၤအအိၣ်ထီၣ်က့ၤဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤအသးတစုန့ၣ်လီၤ. လၢခံၣ်နယါယုာ်က့ၤအီၤသ့ဖဲဖိသၣ်တဖၣ်အံၤအတၢ်န့ၣ်လီၤအသးအိၣ်ထီၣ်, အတၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးဒီးအတၢ်ကတိၤလိာ်သးဂ့ၤထီၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ဆဲးတၢ်လၢတနီၤအပူၤပှၤစ့ၢ်နီၢ်နီၢ်လၢဖိသၣ်မၤလိာ်တၢ်သ့ထဲဒၣ်လၢသရၣ်သိၣ်လိလီၤတၢ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိအဝဲသ့ၣ်တထံၣ်ကရူၢ်အတၢ်ဖဲယုာ်မၤသကိးတၢ်အဘျူးအဖျိာ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ပကြးဟံၣ်ကဲတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်အံၤဘၣ်ဆၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအမၤလိန့ၣ်ဝဲလၢတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢကရူၢ်အအိၣ်အံၤအဘျူးအိၣ်လၢဖိသၣ်ကိးကလုာ်ဒဲးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လဲလိာ်တၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်မၤလိအကျါအကျဲအံၤမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါမိာ်ပာ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. မိာ်ပာ်တဖၣ်မၤစၢၤစ့ၢ်ကိးတၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်လိအပီးအလီ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂဲၤလိာ်ကွဲတဖၣ်သ့ၣ်သိးကနၢ်ပာ်တၢ်လၢသရၣ်ကျဲးစးမၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်သိၣ်လိအခိၣ်တိလၢအအိၣ်ဒီးအခိပညီၣ်လၢအယိာ်တဖၣ်အပူၤတၢ်မၤအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤသကိးတၢ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂဲၤလိလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိကမိၣ်လၢအအိၣ်အလဲၢ် (ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ယုာ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိးအတၢ်ဖဲတၢ်မၤ) အံၤကြးဘၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကရူၢ်အတၢ်ဖဲသကိးမၤသကိးတၢ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သ့မၤသကိးတၢ်ဒီးပှၤဂၤလၢတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အဂီၢ်

တၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်ဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကမၤတၢ်လၢအကရူၢ်အပူၤအံၤကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဒီးတတိၤအတၢ်မၤနၢၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပြုၤလၢအနီၤဖးပိာ်မုၢ်ဒီးပိာ်ခွါအဆၢ, တၢ်နီၤဖးဖိသၣ်လၢကွၢ်ဂီၤဟးဂီၤဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လီၤဆိလိာ်အသး မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်ဖိသၣ်လၢနအဲၣ်နဘၣ်သးအတၢ်ဖဲတၢ်မၤအံၤမၤတံာ်တံာ်ဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးအတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်နမ့ၢ်သရၣ်တဂၤအသိးနမၤစၢၤဖိသၣ်လၢကဘၣ်ဆိကမိၣ်လီၤအသးဒ်အမ့ၢ်ပှၤတဖုတကရၢအသိးဒီးဖိသၣ်တဂၤမ့ၢ်မၤနၢၤတၢ်လၢပှၤတဖုအပူၤန့ၣ်ကမၤစၢၤပှၤဒိတဖုအတၢ်မၤနၢၤတၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတိၤတၢ်သ့စံးတၢ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဒိကန့ၣ်တၢ်, တၢ်စံးတၢ်ကတိၤဒီးတၢ်ဟံးသကိးမူဒါတဂၤတဘျီတဂၤတဘျီန့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်အံၤတၢ်လိာ်ဘၣ်အီၤလၢကရူၢ်အတၢ်ဖံးသကိးမၤသကိးတၢ်အပူၤဒီးမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်လိာ်ဘၣ်အီၤလၢဒိၣ်မိၣ်ကရူၢ်စံၣ်အထံဖိကိာ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သရၣ်အဂ့ၤတဂၤန့ၣ်ကမၤလီၤတၢ်လၢတၢ်ကတိၤလိာ်သးအပူၤတအိၣ်ဒီးဖိသၣ်တဂၤမ့တမ့ၢ် ကရူၢ်တဖုလၢအစံးဆၢတၢ်သံကွၢ်ထီၣ်မ့တမ့ၢ်ဒိၣ်စိလၢတၢ်ကတိၤတၢ်ပိာ်သကိးတၢ်အပူၤဘၣ်လီၤ.

တၢ်ဒိကန့ၣ်တၢ်လၢအဂ့ၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဖိသၣ်ကဟံးန့ၢ်မူဒါလၢတၢ်ဒိကန့ၣ်ဒီးတၢ်နၢ်ပၢ်လိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤဖဲအကတိၤလိာ်အသးအခါန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်မးတမံၤလၢတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အခိၣ်ဃၢၤဝးတရံးအပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကတိၤတၢ်ပျီပျီဆဲးဆဲးဒီးတၢ်ဟံးဖျါထီၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်ဒီးတူၢ်ဘၣ်လၢတမၤဘၣ်ဒိဖိသၣ်အဂၤအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်စ့ၢ်ကိးမ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တူၢ်လိာ်ဒီးတၢ်စူးကါဟီၣ်ကဝီၤအကျိၣ်လၢတၢ်ပူၤစ့ၢ်ကိးမၤစၢၤဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးလၢကန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်ကွဲးဖုၣ်အပူၤ

- ♦ တၢ်မၤသကိးတၢ်အံၤမၤစၢၤပုၤမၤလိတၢ်ဖိတဖၣ်လၢကမၤသကိးတၢ်တပူၤယီၤဒီးနီၤလီၤသကိးမူဒါ, တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လီ, အတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီးတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.
- ♦ ကရူၢ်ဆံးဆံးဖိနီၤဖးလီၤဖိသၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒီးနီၤလီၤသကိးမူဒါသ့န့ၣ်လီၤ. လၢဖဲအုၣ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအပူၤဖိသၣ်တဂၤကစီၤကတဖၣ်အဃၢ, ဖဲအဂၤတဂၤကွဲးနီၣ်ကွဲးယါတၢ်အစၢအခါန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဂဲၤလိလီၤတဝ်အခါဖိသၣ်ကလဲလိာ်အမူဒါတၢ်ဖံးတၢ်မၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်နမ့ၢ်သရၣ်တဂၤအသိးနမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလၢဖိသၣ်တဖၣ်ကမၤတၢ်လၢအကရူၢ်န့ၣ်ဖိသၣ်ကဘၣ်မၤလိတၢ်ဖံးသကိးမၤသကိးတၢ်ဒ်ကရူၢ်တဖုအသိးန့ၣ်လီၤ.
- ♦ တၢ်ယုၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်လၢကတုၤဆူတၢ်အၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်သကိးတၢ်အဂီၢ်အံၤမၤစၢၤပုၤမၤလိတၢ်ဖိတဖၣ်လၢကယုၣ်လီၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်ဒီးတၢ်မၤတၢ်ဆၢတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကဘၣ်မၤလိအသးလၢတၢ်ကရဲၣ်ကျဲၤတၢ်သဘံၣ်သဘုၣ်တဖၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအသ့ၣ်ထီၣ်အသးလၢတၢ်ကတိၤလိာ်သးအကျိၣ်အကျဲၤလၢအဂ့ၤဒီးတၢ်ဟံးသ့ၣ်ဟံးသးလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သးစူၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

- ◆ ဒ်သိးကမၤလိန့ၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်တၢ်ဒ်လဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်ဖိသၣ်လိၣ်တၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါလၢကအၢၣ်လီၤတူၢ်လိာ်သကိးတၢ်ပညိၣ်တဖၣ်, ကမၤကွၢ်ကျဲအဂၤတဖၣ်ဒီးမၤတၢ်ဆၢတဲာ်ဒီးမၤပိာ်တၢ်ဆၢတဲာ်အခံန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤအကျိၤအကျဲတဖၣ်ခဲလၢာ်အံၤဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢကရူၢ်အသးသဟီၣ်, တၢ်ကတိၤလိာ်အသးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်မၤသကိးတၢ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢလၢတၢ်မၤတၢ်လၢကရူၢ်အပူၤအဂီၢ်

တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢအံၤကမၤစၢၤန့ၣ်လၢနကရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ကတိၤတၢ်ပိၣ်သကိးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢတဖၣ်အံၤကဟ့ၣ်ဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးအခွဲးလၢကန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်, ပာ်ကဲလိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤန့ၣ်လီၤ. ကျဲအဂၤကတၢ်လၢတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ပျဲဖိသၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်အီၤလၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၁. ဖဲပုၤကတိၤတၢ်အခါဒိကန့ၣ်အီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးနမ့ၢ်တတူၢ်လိာ်အီၤဘၣ်ဆၣ်ဟံာ်အီၤဒီးန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢလၢပဲၤပဲၤတက့ၢ်.
၂. ကတိၤတၢ်လၢနတၢ်လဲၤခီဖျိဒ်နတၢ်ထံၣ်ဒၣ်နဲအသိးတက့ၢ်. (စးထီၣ်နလံာ်ကျိၤအခီၣ်ထံးလၢ “ယ”)
၃. နကထီၣ်ဒါပုၤတဂၤအတၢ်ဆိကမိၣ်လၢအတဲထီၣ်ဝဲဘၣ်ဆၣ်တဘၣ်ထီၣ်ဒါပုၤအဝဲန့ၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဘၣ်.

နလိၣ်ဘၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢကမၤစၢၤပုၤကိးဂၤဒီးလၢကန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးကပျဲပုၤကိးဂၤဒီးန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်အဂီၢ်ပျဲဖိသၣ်စိာ်လၢမ့တမ့ၢ်တၢ်တမံၤမံၤလၢအစုအလီၤတက့ၢ်. အဒိ, ဖဲဖိသၣ်တဂၤအဲၣ်ဒီးဟံာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်အခါဖိသၣ်ကဘၣ်စိာ်လၢတဖျါၣ်လၢအစုအလီၤဒီးဖဲအကတိၤတၢ်ဝံၤအခါအဆၢလၢတဖျါၣ်အံၤဆူပုၤတဂၤဘၣ်တဂၤဒီးဖဲပုၤအဂၤဒီးန့ၣ်ဘၣ်လၢအံၤအခါကဘၣ်ဟံာ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ထံၣ်တၢ်ဆိကမိၣ်တမံၤမံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤကဒိသဒါဖိသၣ်တဂၤ မ့တမ့ၢ်ထဲခံၤလၢကဒိၣ်စိာ်လၢတၢ်ကတိၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ပျဲဖိသၣ်ကွၢ်ကဒါကွၢ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢတဖၣ်တဘျီတဘျီလၢမ့ၢ်အအဲၣ်ဒီးလဲလိာ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီတမံၤမံၤဒါအဂီၢ်တက့ၢ်.

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ - တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၢ်အတၢ်ရၢတံၤရၢသကိးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်

တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးန့ၣ်မ့ၢ်ကျဲအကါဒိၣ်တဘိလၢတၢ်မၤကွၢ်ဖိသၢ်အတၢ်ရၢတံၤရၢသကိးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ကျဲးစးကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၢ်တကရၢၢ်အတၢ်ရၢလိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤဒီးပံာ်ထံနီၤဖးအီၤတက့ၢ်.

တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်	ဖိသၢ် (က)	ဖိသၢ် (ခ)	ဖိသၢ် (ဂ)
ဒိကန့ၣ်တၢ်ဂ့ၤ			
ကတိၤတၢ်သ့ဂ့ၤဂ့ၤ			
အိၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်လီၤအသးလၢကကဲကရၢၢ်အခိၣ်			
မၤစၢၤပုၤအဂၤ			

တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်လိာ်ဘၣ်အီၤလၢကမၤတၢ်သ့ဂ့ၤဂ့ၤလၢကရၢၢ်အတၢ်ဖိးတၢ်မၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်နတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးအဖိခိၣ်အသးန့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်နကဘၣ်မၤအါထီၣ်တၢ်ဂဲၤလိာ်သးကမၤစၢၤဖိသၢ်တဂၤဂၤလၢအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်စ့ၤလၢတၢ်တမံၤမံၤလၢထးလၢအအိၣ်လၢလံာ်တၢ်ဖျါအံၤအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤဖိသၢ်လၢကမၤလိန့ၢ်တၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်

ဖိသၢ်သိၣ်လိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤ

တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်လၢဖိသၢ်တဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဖဲနပျဲဖိသၢ်အအိၣ်တဂၤမ့တမ့ၢ်ဖိသၢ်လၢအဖျဲးတဂၤမၤဝံၤအတၢ်မၤဝံၤမၤစၢၤဖိသၢ်အဂၤန့ၣ်လီၤ. ကျဲအဂၤလၢဖိသၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်လၢဖိသၢ်တဂၤ

ဒီးတဂၤအအိၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်ကိးနံၤဒဲးလၢဖိသၣ်ကမၤစၢၤလိာ်အသးလၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးမ့တမ့ၢ် ကျိာ်, ဒီးအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်အံၤသ့လၢကရူၢ်ဆံးဆံးဖိ မ့တမ့ၢ် တဂၤစ့ၣ်စ့ၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်လၢဖိသၣ်တဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအဘျူးအိၣ်ဒိၣ်မးမ့ၢ်လၢအဟ့ၣ်ဖိသၣ် အခွဲးလၢကမၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ပြၢလိာ်အသးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအမၤသကိးတၢ်ဒိးသိးသိးန့ၣ် ကနၢ်ပၢၢ်လိာ်အသးဒီးဟံးကဲလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအအိၣ်လၢအမၤစၢၤအသကိးတဂၤန့ၣ်က ဟံးကဖၢဘၣ်အသးဒီးမၤလိန့ၢ်တၢ်ဖးဒိၣ်လၢအတၢ်လဲၤခီဖျိအံၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအမၤစၢၤအသကိး အံၤန့ၣ်ကစးထီၣ်စူးကါတၢ်လၢအမၤလိဝဲဒီးစးထီၣ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအဒီးန့ၢ် ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤတဂၤကဒိကန့ၣ်ဒီးန့ၢ်ပၢၢ်ဖိသၣ်အဂၤတဂၤတဲအီၤတၢ်မနုၤလဲၣ်, တဘျီတခီၣ်ဖိသၣ် အဂၤတဂၤတဲန့ၢ်ပၢၢ်တၢ်ဂ့ၤဒိၣ်န့ၢ်သရၣ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်လၢဖိသၣ်ကစူးကါတၢ်ကတီၢ်လၢ ဖိသၣ်အဂၤကနၢ်ပၢၢ်အီၤညီဒီးဖိသၣ်လ့ၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၤကိတဖၣ်လၢကျဲလီၤဆိလိာ်အသးလၢပုၤနီၢ်ဒိၣ် န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိတၢ်ဖးလံာ်ခီဖျိဖိသၣ်တဂၤဒီးတဂၤအတၢ်မၤစၢၤလိာ်သး

တၢ်စူးကါကျဲလၢဖိသၣ်မၤစၢၤလိာ်သးတဂၤဒီးတဂၤအံၤအဘျူးအိၣ်ခီဖျိမၤစၢၤဖိသၣ်လၢအဖးလံာ်က ဘျၢတဖၣ် မ့တမ့ၢ် ဟ့ၣ်အဆၢကတီၢ်အါထီၣ်လၢဖိသၣ်လၢအသးစၢ်လၢတီၤပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ◆ ဖိသၣ်လၢအမၤစၢၤအသကိးတဂၤန့ၣ်ကဘၣ်ဘျူးဘၣ်ဖိၣ်လၢတၢ်လဲၤခီဖျိလၢအမၤ စၢၤအသကိးအံၤန့ၣ်လီၤ.
- ◆ ကျဲအံၤမ့ၢ်ကျဲလၢအဂ့ၤလၢကမၤစၢၤဖိသၣ်တဂၤစ့ၣ်စ့ၣ်အတၢ်ဖးလံာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ ဖိသၣ်လၢအမၤစၢၤအသကိးတဂၤန့ၣ်အတၢ်ဖးလံာ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်စ့ၢ်ကိးကလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်န့ၣ် လီၤ.
- ◆ ညီန့ၢ်သရၣ်တအိၣ်ဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကဖးလံာ်ဒီးဖိသၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤစ့ၣ်စ့ၣ်ကိးဂၤဒဲးလၢ တီၤပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်န့ၣ်အယိခီဖျိတၢ်စူးကါဖိသၣ်အတၢ်မၤစၢၤလိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤ အံၤကဟ့ၣ်တၢ်ဖးလံာ်အဆၢကတီၢ်အါထီၣ်ဆူဖိသၣ်လၢအအိၣ်လၢတီၤပူၤအံၤန့ၣ်လီၤ.

သန့ၣ်ကန့ၣ်ကဘၣ်တဲန့ၢ်ပၢၢ်ဖိသၣ်လၢကမၤစၢၤအသကိးတဂၤအံၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒ်န့ၣ်အိၣ်ဒီးမၤအမၤ တၢ်မနုၤလဲၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်အံၤကဘၣ်ဖးလံာ်ဒီးဖိသၣ်အဂၤလၢတၢ်သးစူၤဒီးတၢ်ဘျူးတၢ်ဖိၣ်

အိတ်အပူနဲ့လီ၊ တာလာလတ်တဖုတ်အံ့၊ မှတ်အဒီလာတရူးကါဖိသုတ်အတတ်မ၊ စာလိတ်အသးလာ
တတ်ဖးလံာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ။

တၢ်ဖးလံာ်ခံဂၢတဆိအကျိအကျဲ - ကျဲသနူအံၤဒီးသနူထီၣ်အသးလာတၢ်ဖးလံာ်န့ၣ်လီၤ.

- က. အဆိကတၢ်ဖိသၣ်ခံဂၤလၢၣ်ကြးဖးလံာ်ဒီးသိးသိးလၢအကလုာ်သိၣ်ထီၣ်လၢခိန့ၣ်လီၤ.
ဝံၤအလီၢ်ခံပျဲဖိသၣ်လၢအဒီးန့ၣ်တၢ်မၤစၢၤတဂၤဖးဝဲလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲတက့ၢ်.
- ခ. ဖိသၣ်လၢအကဲသရၣ်မ့တမ့ၢ်ပှၤမၤစၢၤတၢ်တဂၤတခီဟ့ၣ်ထီၣ်အတၢ်ထံၣ်လၢအဘျူးအိၣ်
တဖၣ်ဒီးသိးကမၤစၢၤဖိသၣ်အဂၤတဂၤလၢအမၤစၢၤဝဲလၢကဖးလံာ်ဂ့ၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသင်္ဂုလအမေဇာအသက်: မှတ်မှ် အကဲသရဉ်တကလိဉ်ဘဉ်တၢ်သိဉ်လိအီ :

- ◆ ကနဦးသွင်းညှိလီလံလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဒ်သီးဖိသၣ်ကသ့ၣ်အိၣ်သးအိၣ်ဖးလံာ်အဂီၢ်
- ◆ တဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဖိသၣ်လၢအမၤစၢၤတၢ်ကမၣ်တၢ်ကမၣ်ဘၣ်. ဖိသၣ်လၢအမၤကမၣ်တၢ်အံၤကဘၣ်ဘၣ်ဘၣ်လီၤက့ၤအကစၢ်ဒၣ်တၢ်ကမၣ်
- ◆ ကတိၤတၢ်ပိၣ်လံာ်လၢအဖးဒဲအဂ့ၢ်
- ◆ ဖိသၣ်လၢအမၤစၢၤအသကိးတၢ်အံၤကဘၣ်တဲဖျါထီၣ်လၢအမၤစၢၤအသကိးဒ်လဲၣ်ဒီးအသကိးလၢအမၤစၢၤတဲအံၤလဲၣ်ထီၣ်လဲၣ်ထီၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကိုအါဖျါၣ်လၢအအိၣ်လၢပစံးဖံးမးသမံးအကျိၣ်တဖၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်တိၣ်ကျဲတမံၤလၢအကိးဝဲတၢ်နီၤဟ့ၣ်လီၤသကိးတၢ်ဖးလံာ် (Shared Reading) န့ၣ်လီၤ. ကိုတဖၣ်အံၤစူးကါလံာ်ဖးဒိၣ် (Big Books) ဒ်သိးတီၤဒိတတီၤကမးလံာ်တပူၤယီၤဒီးသရၣ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သရၣ်တနီၤအိၣ်ဒီးတၢ်မၤလိလၢကစူးကါလံာ်ဖးဒိၣ်တဖၣ်ဒီးကဘၣ်မၤဝဲဒီးကွဲးဝဲဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

Pacific Literacy and the Essential Dimensions of Reading
http://www.learningmedia.com/html/cr_us_pl-share.htm

တၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢပကစၢ်ဒၣ်ပဲ

တၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢပကစၢ်ဒၣ်ပဲန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်မ့ၢ်လၢသရၣ်ဒီးပုၤကိုဖိခံၣ်လၢကိးစူးကါတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢတီၤပူၤလၢကျဲအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. အအံၤမ့ၢ်တၢ်အဒိတနီၤလၢကမၤစၢၤန့ၣ်ဒ်သိးကမၤတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢပကစၢ်ဒၣ်ပဲအကျဲန့ၣ်လီၤ.

- ◆ နမၤဖိသၣ်မၤလိတၢ်မၤလိတနီၤလၢကိုအလံာ်ပူၤ မ့တမ့ၢ် မၤအဝဲသ့ၣ်ကတဲာ်ကတီၢ်တၢ်မၤလိအသိ
- ◆ မၤဖိသၣ်ဟးယုသ့ၣ်ညါတၢ်တမံၤမံၤခီဖျိဟးယုကွၢ်တၢ်လၢပတဝါအပူၤမ့တမ့ၢ်ဟးသံကွၢ်တၢ်သံကွၢ်ဖုၣ်တဖၣ်ဒီးမၤအဝဲသ့ၣ်ပဲာ်ထံနီၤဖးအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၣ်တဖၣ်
- ◆ ဖိသၣ်လၢအတီၤထီထီၣ်တဖၣ်နမၤအမၤတၢ်လၢအစုအခိၣ်အဒိအမ့ၢ်ထီၣ်ဒွဲးတၢ်တမံၤမံၤအဒိအထီလၢနကဒုးသ့ၣ်ညါလီၤတၢ်အခိၣ်တီအသိတမံၤမံၤအဂီၢ်
- ◆ နစူးကါဖိသၣ်အတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်လၢကသိၣ်လိဖိသၣ်လၢကမၤဂ့ၢ်ထီၣ်တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့ဒ်လဲၣ်

တၢ်ဂ့ၢ်လၢပစူးကါလၢတၢ်သိၣ်လိအကျိၣ်အကျဲလၢအလီၤဆီလိာ်အသးဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢအကစၢ်ဒၣ်ပဲဒီးဖိသၣ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ကလဲလိာ်တၢ်သိၣ်လိလၢအမ့ၢ်သရၣ်ဟံးန့ၢ်မူဒါခဲလၢာ်အံၤဆူပုၤကိုဖိဟံးန့ၢ်မူဒါတနီၤလၢအကစၢ်ဒၣ်ပဲအတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢကျဲဒ်အံၤဖိသၣ်ကဒိၣ်ထီၣ်ဒီးကဲထီၣ်ပုၤလၢအသဘူၤဒီးသ့ၣ်ညါမၤတၢ်လၢအကစၢ်ဒၣ်ပဲ

သ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်စူးကါတၢ်သိၣ်လိကျိၤကျဲအလုာ်ကလုာ်အံၤဟ့ၣ်သရၣ်အတၢ်ဆၢကတီၢ်အါထီၣ်လၢ ဖိသၣ်လၢအအိၣ်ဒီး တၢ်လိာ်လီၤဆိလၢတၢ်ပူၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်နီၤဖးတၢ်လီၤဆိလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ် (differentiation) အဂီၢ်

တၢ်နီၤဖးတၢ်လီၤဆိလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်အံၤအခီပညီမ့ၢ်ဝဲသရၣ်စူးကါအတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးဖိသၣ် တကရူၢ် မ့တမ့ၢ် ဖိသၣ်တဂၤလၢအလိာ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤအါန့ၢ်ပၤအဂၤဒီးတသိၣ်လိတၢ်ဒီးတတၢ်လၢ ကျဲတဘိဃီဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်လၢအဆိၣ်ထွဲတၢ်နီၤဖးတၢ် လီၤဆိလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

- ◆ **တၢ်တတၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်နီၤဖးတၢ်လီၤဆိလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လဲလိာ်အသးသ့** – သရၣ်ဒီးကိၣ်ဖိခံခီလၢာ်န့ၢ်ပၤတၢ်သိၣ်လိအပီးအလီ, တၢ်သိၣ်လိအကျိၤအကျဲ, တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ် အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အကျိၤအကျဲဒီးတၢ်အဂၤခဲလၢာ်တၢ်မၤအီၤသ့လၢကျဲတဘျုးဘိၣ်သိးဖိသၣ် ကိးဂၤဒဲးလၢတၢ်ပူၤမၤလိတၢ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ **တၢ်နီၤဖးတၢ်လီၤဆိလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လိာ်ဘၣ်တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢ တနံၤဒီးတနံၤအဂီၢ်လၢကိၣ်အဆၢကတီၢ်ဒီးတနံၣ်န့ၣ်လီၤ** – ဖဲပရဲၣ်ကျဲၤတၢ်သိၣ်လိန့ၣ်ပကဘၣ် သ့ၣ်ညါလၢဖိသၣ်န့ၣ်အိၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဒီးပဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤတၢ်သိၣ်လိလၢအကြးအဘၣ်ဒီးဖိ သၣ်အကလုာ်ကလုာ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပဘၣ်သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်လၢတၢ်သိၣ်လိအကျဲဒီးတၢ်မၤကွၢ် အကျဲအံၤဘၣ်ထွဲဘၣ်ဃးလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. ပသိၣ်လိတၢ်ကဂ့ၢ်ထီၣ်ဖဲပသ့ၣ်ညါဖိသၣ်အတၢ် လိာ်ဒီးအတၢ်သးစဲအခါန့ၣ်လီၤ. သရၣ်ဘၣ်ဒိကန့ၣ်တၢ်ကိးမံၤဒဲးလၢဖိသၣ်တဲအီၤဒီးကွၢ်တၢ် ကိးမံၤဒဲးလၢဖိသၣ်မၤအီၤဒီးသိးကန့ၢ်ပၤဖိသၣ်အဝဲန့ၣ်အတၢ်လိာ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ **ဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးလၢတၢ်ပူၤအိၣ်ဒီးတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢကဘၣ်မၤဝဲလၢအကြးဒီးအပတီၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ် လီၤ** – ဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးကြးတူၢ်ဘၣ်လၢတၢ်ဖဲတၢ်မၤလၢအမၤဝဲလၢတၢ်ပူၤအံၤသ့တညီတလၢ အဂီၢ်တဂ့ၢ်ဒီးကဘၣ်လီၤသ့ၣ်ပိးသးဝးလၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ **သရၣ်ဒီးဖိသၣ်ကဘၣ်မၤသကိးတၢ်တပူၤဃီန့ၣ်လီၤ** : သရၣ်ကဘၣ်မၤလိဖိသၣ်အဂ့ၢ်ဒီးမၤဖိ သၣ်မၤတၢ်ဆၢတဲာ်ဘၣ်ဃးတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်လၢကဘၣ်မၤဝဲလၢတၢ်ပူၤထီၣ်ဘိန့ၣ်လီၤ. လၢကျဲ နီၤအံၤန့ၣ်ဖိသၣ်ကကဲထီၣ်ပၤမၤလိတၢ်လၢအသဘျုးလၢအတၢ်အိၣ်မူအပူၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မနုၤလၢပသ့ၣ်ညါဝဲၣ်ဖးနီၤဖးအဆၢသ့န့ၣ်လဲၣ်.

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤလၢနသိၣ်လိတဖၣ် : တၢ်လၢပသ့ၣ်ညါဝဲၣ်ဖးနီၤဖးအိၣ်သ့န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤ, တၢ်ပာ်သ့ၣ်ဟံးသးဒီးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢနသိၣ်လိအိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တီၤတတီၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါဝဲၣ်ဖးနီၤဖးတၢ်လီၤဆိလိာ်သးအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးကဒီးန့ၣ်တၢ်သိၣ်လိအဂ့ၢ်မိၢ်ပှၢ်တမံၤယီၤန့ၣ်လီၤ. နၢ်သက့တၢ်လၢပဆိတလဲအိၣ်သ့န့ၣ်မ့ၢ်ကျဲလၢဖိသၣ်ကမၤလိတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ◆ စူးကါတၢ်ဖိတၢ်လံာ်တနီၤလၢပှၢ်မၤလိတၢ်ဖိတနီၤအဂီၢ်ဒ်သိးကနၢ်ပာ်တၢ်ဆိကမိၣ်အသီလၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးဒီးစဲအ့ၣ်အပူၤ
- ◆ စူးကါကိၣ်အလံာ်ဖးလၢအပတီၢ်လီၤဆိလိာ်အသး
- ◆ စူးကါတၢ်ဖးလံာ်အကျိၤအကျဲအကလုာ်ကလုာ်ဒ်သိးကမၤစၢၤဖိသၣ်လၢအဖးလိလံာ်တဖၣ်
- ◆ သိၣ်လိကဒါက့ၤဖိသၣ်လၢအလိာ်ဘၣ်အါထီၣ်နတၢ်မၤစၢၤဒ်သိးကမၤလိန့ၣ်တၢ်မၤလိအံၤအဂီၢ်
- ◆ စူးကါလံာ်, လံာ်တယၢ်, တၢ်ဂီၤမူဒီးကဲးစဲဒ်သိးကတဲနၢ်ပာ်တၢ်ဆိကမိၣ်အသီတဖၣ်ဆူဖိသၣ်အဂီၢ်

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် – တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢအကဲဘျုးန့ၣ်ပာ်ယုာ်ဒီးဖိသၣ်အတၢ်စူးကါလီၤက့ၤအနီၢ်ကစၢ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအကါခိၣ်တဖၣ်ဒ်သိးကနၢ်ပာ်ဝဲလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတမံၤဘၣ်တမံၤန့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ပညိၣ်လၢတၢ်မၤလိအဂီၢ်လီၤ. ဖဲနမၤတၢ်ဂဲၤလိဒီးဖိသၣ်တဖၣ်အခါမၤတၢ်ဂဲၤလိတမံၤယီၤအံၤလၢအပတီၢ်လီၤဆိလိာ်အသးတက့ၢ်. အဒိ, အပတီၢ်တၢ်န့ၣ်ညီ, အပတီၢ်ခံကိထီၣ်တစဲးဒီးအပတီၢ်သၢန့ၣ်ကိကတၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ. နဆိလီၤတၢ်ဂဲၤလိလၢကျဲအဂၤတဘိသ့ဝဲမ့ၢ်ဒ်သိးနကမၤစၢၤကရူၢ်တဖုလၢအလိာ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤအါထီၣ် (Teacher's support) ဒီးမ့ၢ်အဂၤတကရူၢ်တခီမၤ အမၤဒၣ်အတၢ် (student's support) အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်အတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အစၢ – တၢ်အံၤနမၤအိၣ်အကလုာ်ကလုာ်သ့န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်အတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အစၢအံၤမ့ၢ်တၢ်လၢဖိသၣ်မၤအိၣ်ထီၣ်ဝဲလၢအကဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်လၢအမၤလိဝဲတဖၣ်အံၤမ့ၢ်အနၢ်ပာ်ဝဲဆံးအါလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကထုးထီၣ်တၢ်ကွဲးတမံၤ, တၢ်ဂီၤတခါ မ့တမ့ၢ် တၢ်တီၢ်ကျဲၤတခါလၢကိၣ်အန့ၣ်ဒိတန့ၣ်အဂီၢ်ဒီးတၢ်အဒိလၢအမၤဝဲတမံၤမံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်တမံၤဂ့ၢ်တမံၤဂ့ၢ်လၢဖိသၣ်မၤ

အီလက်ထရိုနစ်တော်လှေသင်္ဘောသစ်ကမိန့်ဝဲလှေအမလိန့်ဝဲဒီးစူးကါကုၤအတၢ်သ့ၣ်ညါအဝဲန့ၣ်ခီဖျိ
တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပမၤလီၤဆီ တၢ်လၢဖိသၣ်မၤအီၤတဖၣ်ခီဖျိ

- ◆ ဟုဉ်ဖိသဉ်အခွဲးအယာ်လၢကဆၢတၢ်တၢ်မနုၤလၢအအဲဉ်ဒီးထူးထီၣ်ဝဲ
- ◆ ဟုဉ်ကံၤဟုဉ်ဘါဖိသဉ်လၢကစူးကါကျဲလီၤဆီလိာ်အသးတဖၣ်လၢကဒူးနဲဉ်တၢ်လၢအမၤလိဝဲတဖၣ်
- ◆ ဟုဉ်ဖိသဉ်အခွဲးလၢကမၤတၢ်တမံၤမံၤလၢအအဲဉ်ဒီးမၤဝဲတဘျီဘျီထဲတဂၤဒီးတဘျီဘျီလၢအကရူၢ်
- ◆ ဟုဉ်ဖိသဉ်လၢတၢ်ဖိတၢ်လံၤအကလုာ်ကလုာ်ဒ်သီးအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်ကသ့အကလုာ်ကလုာ်အဂီၢ်
- ◆ မၤကွၢ်ဖိသဉ်အတၢ်ဖိတၢ်မၤတဖၣ်လၢကျဲလၢအလီၤဆီလိာ်အသးသ့ၣ်တဖၣ်

တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ - တၢ်ကွဲးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်က့ၤ

ဖဲနမၤတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအခါနစူးကၢ်တၢ်သ့ၣ်ညါနီၤဖးတၢ်အကလုာ်ကလုာ်အကျဲတဖၣ် (differentiation) လၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်မၤလိအမိၢ်ပုၤအပူၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂဲၤလိစ့ၢ်ကိးဒါ.

ဖိသင့်လာအအိန်လာနတ်ပူတဖန်မလိတာမလိမိပွန်လာကျလီဆီလိာအသးဒီးမတဂါလိလီဆီလိာအသးအကလုာ်ကလုာ်သ့ဧါ.

နဟုၣ်ဖိသၣ်အခွဲးအယၢ်လၢကဒုးန့ၣ်တၢ်လၢအမၤလိဝဲလၢတီၤပူၤလၢကျဲအကလုာ်ကလုာ်စ့ၢ်ကိးစါ.

တၢ်ပၤဆှၢတၢ်သကဲၣ်ပဝးလၢ Inclusive တီၤပူၤ

ဖိသည့်နှုတ်မှတ်တပ်သည့်ဟ်သးအီ၊ မုတမှ် မှ်တဒီးနှုတ်အံးထွဲကွာ်ထွဲလၢလၢပဲၤပဲၤဘၣ်န့ၣ်က
ဟ်ဖျါထီၣ်အသကဲၣ်ပသးလၢတဂ့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသည့်အံၤတဖၣ်လိာ်ဘၣ်တၢ်ဒိကန့ၣ်အီၤလီၤဆိ

ဒၣ်တၢ်ဖိသၣ်လၢတၢ်ဒုးန့ၣ်တၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲလၢလၢပဲၤပဲၤမ့တမ့ၢ်ပှၤဒိကန့ၣ်အီၤလၢဟံၣ်တအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၣ်ပဝဲလၢအမ့ၢ်ပှၤနီၢ်ဒိတဖၣ်ပတတူၢ်လိာ်သကဲာ်ပဝးတနီၤဘၣ်ဆၣ်ပဘၣ်တူၢ်လိာ်ဖိသၣ်အကစၢ်ဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်နီၤဖးဖိသၣ်အသကဲာ်ပဝးဒီးဖိသၣ်အကစၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်အကါဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. ကျဲလၢကမၤတၢ်ဒုးဖိသၣ်လၢအသကဲာ်ပဝးတဂ့ၤတဖၣ်တနီၤမ့ၢ်ဒ်လၢအသိးန့ၣ်လီၤ.

- ◆ တီၤပူၤလိာ်ဘၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သိအခိၣ်သ့ၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ပာ်ကဲလိာ်ပသးတဂၤဒီးတဂၤန့ၣ်လီၤ.
- ◆ ပမ့ၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလိမိၢ်ပှၤဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လိတဖၣ်လၢအထူးန့ၢ်ဖိသၣ်အသးဒီးအခီပညီအိၣ်လၢအဂီၢ်န့ၣ်ဖိသၣ်ကသုၣ်အိၣ်သးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလိဒီးစးထီၣ်န့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ ပလိာ်ဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဒီးတၢ်မၤနီၣ်မၤယါအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအဂ့ၤတဖၣ်ဒ်သိးပကသ့ၣ်ညါလၢတၢ်မနုၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်ဖိသၣ်အသကဲာ်ပဝးအံၤလဲၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ တၢ်အကါဒိၣ်ကတၢ်တမံၤန့ၣ်ပဘၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ခိၣ်ယၤအတၢ်အိၣ်ဝးတရံးဖဲဖိသၣ်ဖဲမၤတၢ်ပှၤပှၤဆှါဆှါဒီးပှၤဒီးတၢ်သ့ၣ်ဟူးသးဂဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်သိၣ်လိအဂ့ၤလၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤအခီပညီမ့ၢ်စ့ၢ်ကိးလၢသရၣ်တမ့ၢ်ပှၤပတၢ်ထီၣ်ဘိဘၣ်, ဘၣ်ဆၣ်သရၣ်မ့ၢ်ပှၤတဂၤလၢအယုၣ်လီၤသကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကိးဒီးဖိသၣ်, မိၢ်ပာ်ဒီးသရၣ်အဂၤတဖၣ်ဒ်ပှၤတဖုအသိးန့ၣ်လီၤ.

ကျိၤကျဲလၢအညီန့ၢ်တၢ်စူးကါအီၤလၢတၢ်န့ၣ်ကျဲဒီးတၢ်မၤဂ့ၤထီၣ်ဖိသၣ်အသကဲာ်ပဝးန့ၣ်ပာ်ယုာ်တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်လၢဖိသၣ်တဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်ဒီးတၢ်မၤလိသကိးတၢ်ဒ်တၢ်ကတိၤတၢ်ပိာ်တၢ်လံအီၤလၢထးအသိးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ယုာ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိးအကျိၤအကျဲ

တၢ်ယုာ်လီၤသကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကိးန့ၣ်ကဘၣ်မ့ၢ်ပှၤတဖုလၢအပာ်ယုာ်ဒီးဖိသၣ်, မိၢ်ပာ် မ့တမ့ၢ် ပှၤလၢအအံးထွဲကွၢ်ထွဲဖိသၣ်, သရၣ်ဒီးပှၤလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပာ်လီၤဆီလၢတၢ်ချၢ လၢအအိၣ်ဒီးမူဒါလၢဘၣ်ကွၢ်ထံတီၤပူၤကွၢ်ဂီၤအခိၣ်ယၤ, ပှၤတဂၤဒီးတဂၤအတၢ်မၤဘူးမၤတၢ်မၤယုာ်မၤသကိးလိာ်သးလၢကိးဒီးလၢတၢ်ချၢခံမံၤလၢာ်န့ၣ်လီၤ.

ဒ်ပမၤလိတၢ်လံလၢလံာ်တဘျီလၢအအိၣ်ဒီးတၢ်မၤနၢၤမၤယုာ်လိာ်သးအဂ့ၢ်အသိးန့ၣ်တၢ်လၢပသးအိၣ်န့ၢ်ပာ်န့ၣ်တမ့ၢ်ထဲသကဲာ်ပဝးတမံၤဇီၤဘၣ်, မ့မ့ၢ်ပသးအိၣ်သ့ၣ်ညါတၢ်ဂ့ၢ်ကိးကျိၤလၢအဒုးအိၣ်

ထီၣ်သကၢ်ပဝးအံၤန့ၣ်လီၤ. ပဘၣ်သ့ၣ်ညါဘၣ်ယးဖိသၣ်အတၢ်လိာ်ဒီးတၢ်လၢအကျးစးဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဝဲတနီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လိာ်လၢဖိသၣ်ကျးစးဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်

နီၢ်ကစၢ်အတၢ်လိာ်	သိၣ်လီၤကိၣ်လဲၣ်
အဲၣ်ဒီးမၤန့ၢ်တၢ်လၢအအဲၣ်ဒီးဝဲ	ယအဲၣ်ဒီးအီၤခဲအံၤ
တၢ်ဟးဆွဲးတၢ်ဖိးတၢ်မၤလၢဘၣ်မၤဝဲ	ယတအဲၣ်ဒီးမၤဘၣ်
ဖုးသံပျီၢ်ဂီၤ	ယပျီၢ်တၢ်
တၢ်ရူၤလိာ်မၤသကိးတၢ်အတၢ်လိာ်	သိၣ်လီၤကိၣ်လဲၣ်
တၢ်ယုၣ်န့ၢ်တၢ်ဒိကန့ၣ်အီၤ	ကွၢ်လၢယအိၣ်အံၤ
တၢ်ယုၣ်မၤန့ၢ်တၢ်စိတၢ်ကမီၤ	ယအဲၣ်ဒီးကဲပုၤအခိၣ်
တၢ်ဟ့ၣ်ကၣ်တၢ်	တမံၤဂ့ၤတမ့ိၤယတအဲၣ်ဒီးမ့ၢ်ပုၤတဂၤလၢအဘၣ်ယးဒီးကရူၢ်တဖုအံၤဘၣ်

တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ - တၢ်ဝဲၣ်ထံနီၤဖးတၢ်သကၢ်ပဝးလၢအတဂ့ၤတဖၣ်

ယုၣ်ထၢဖိသၣ်ထဲတဂၤလၢနဘၣ်ယိၣ်တၢ်လၢအဂီၢ်မ့ၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်သကၢ်ပဝးလၢအတကြးတဘၣ်အယိတက့ၢ်. ကွဲးနီၣ်လီၤဘၣ်မနုၤအယိနဘၣ်ယိၣ်တၢ်လၢဖိသၣ်အံၤအဂီၢ်အဂ့ၢ်တက့ၢ်. ဖိသၣ်အံၤအသကၢ်ပဝးမၤတံၢ်တၢ်နတၢ်သိၣ်လိလၢတီၤပူၤခါ. ဖိသၣ်အသကၢ်ပဝးအံၤမၤဘၣ်ဒိဖိသၣ်အဂၤအတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်ခါ. ဖိသၣ်အသကၢ်ပဝးအံၤလီၤဆီလၢတနံၤအတီၢ်ပူၤ, တနံၤအတီၢ်ပူၤ မ့တမ့ၢ်ထဲဒၣ်လံာ်လီၤဆီတဘျီဘျီလီၤခါ. ဖိသၣ်အံၤအတၢ်အိၣ်သးလၢဟံၣ်တခီမၤအသးဒ်လဲၣ်. နကအဲၣ်ဒီးအိးထီၣ်ဖိသၣ်အံၤအလံာ်တြၢ် (child profile) လၢကဟံၣ်ဖိၣ်ဖိသၣ်အံၤအဂ့ၢ်အကျိၤသ့ဝဲန့ၣ်လီၤ. နက့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်ဖိၣ်ဖိသၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤဒ်အံၤန့ၣ်ကွၢ်လၢလံာ်အဘျီသၢအပူၤတက့ၢ်.

စးထီၣ်မၤလိမိသၣ်အံၤအဂီၢ်ဒီးသီးတၢ်ဆိကမိၣ်ကယဲၣ်မ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်မိသၣ်အံၤအသကဲၣ်ပဝးတက့ၢ်.

နကမၤတၢ်မနုၤသ့လၢမိသၣ်အံၤအဂီၢ်, အသကိး, အမိၢ်ပၢ်ဒီးလၢနတီၤပူၤလၢကလဲလိာ်မိသၣ်အံၤအသကဲၣ်ပဝးအဂီၢ်န့ၣ်လဲၣ်. မၤကွၢ်တၢ်တဖၣ်အံၤတမံၤဘၣ်တမံၤတက့ၢ်.

တၢ်ဖဲလဲၣ်တမံၤလၢအအိၣ်ဖျါလၢအမၤစၢၤမိသၣ်အံၤန့ၣ်လဲၣ်. မၤနီၣ်မၤသၢတၢ်လၢအဖျါမၤနၢၤတၢ်တဖၣ်တက့ၢ်. နကလိာ်ဘၣ်တၢ်အံၤကဒီးတဘျီလၢမိသၣ်အဂၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်န့ၣ်ဘၣ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးမိသၣ်အသကဲၣ်ပဝးဒီးကွဲးနီၣ်အီၤလၢအအိၣ်ဒီးအဂီၢ်အကျိၤဒီးအမ့ၢ်မိသၣ်အသကဲၣ်ပဝးတပတီၢ်ဘၣ်တပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်တီၤပူၤမ့ၢ်တၢ်လီၤလၢအပူၤဖျဲးဒီးမ့ၢ်တၢ်လီၤလၢတၢ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်မၤလိတၢ်အဂီၢ်အိၣ်အါထီၣ်န့ၣ်ဘၣ်တဘၣ်တၢ်သကဲၣ်ပဝးလၢတဂ့ၤတဖၣ်အံၤကစ့ၤလီၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤလၢအဂ့ၤ

တၢ်ဆၢကတီၢ်ကအိၣ်ဝဲဖဲတၢ်လိာ်ဘၣ်တၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်တၢ်သံကွၢ်တခီမ့ၢ်, တၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤလၢအဂ့ၤကတၢ်မ့ၢ်ဒ်လဲၣ်တကလုာ်လဲၣ်. သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်လၢတၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤအတၢ်ပညိၣ်န့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်ပၤယာ်မိသၣ်ဒီးမၤအဝဲသ့ၣ်ဒ်သီးကဒိကန့ၣ်တၢ်န့ၣ်ဘၣ်. မ့ၢ်တခီတၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤအံၤဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကမၤတၢ်ဆၢတဲာ်, မၤန့ၢ်က့ၤတၢ်ပၤဆုၤလီၤက့ၤအသးတဖဲဘၣ်တဖဲဒီးဘၣ်ဟံးန့ၢ်မူၤဒါလၢအကစၢ်ဒ်ဝဲအသကဲၣ်ပဝးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်စ့ၢ်ကိးလၢတၢ်သကဲၣ်ပဝးတဂ့ၤအံၤဟ့ၣ်နၢၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယာ်လၢကသိၣ်လိမိသၣ်ဘၣ်ယးသကဲၣ်ပဝးလၢအဂ့ၤအဂီၢ်တက့ၢ်.

တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤအတၢ်တၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ - နတၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤအကျိၤအကျဲမ့ၢ်မနုၤလဲၣ်

ဖးတၢ်ဂ့ၢ်လၢအအိၣ်လၢလံာ်တီၤဖျါလၢလံာ်အပူၤအံၤဒီးမၤနီၣ်လီၤတၢ်ပနီၣ်ဒ်အမ့ၢ် ✓ လၢလံာ်တီၤဖျါအပူၤလၢနဆိကမိၣ်လၢနကစူးကါအီၤအံၤတက့ၢ်. မၤအီၤတီၤတီၤလိၤလိၤတသ့ဖဲအသ့တက့ၢ်. စူးကါလံာ်တီၤဖျါအံၤလၢကဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ်နကျဲကပူၤလၢတၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤအဂီၢ်ဒီးဟံးတၢ်န့ၣ်လီၤ

တၢ်ကလုာ်လၢနတၢ်ပူၤအဂီၢ်တက့ၢ်. ကွၢ်ထံကဒါက့ၤနကျဲကပူၤတဖၣ်ဒီးဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်နကထံၣ်န့ၢ် တၢ်လၢနဘၣ်လဲလိာ်အီၤဒီးနကထံၣ်တၢ်လၢနမၤအီၤဂ့ၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.^၁

တၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤလၢတဂ့ၤ	နမ့ၢ်မၤအီၤ န့ၣ်မၤနီၣ် ✓	တၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤလၢအဂ့ၤ	နမ့ၢ်မၤ အီၤန့ၣ် မၤနီၣ် ✓
ယၤတဲဘၣ်ယၤပုၤမၤလိတၢ်ဖိလၢ တကြၢးမၤတၢ်အံၤတၢ်န့ၣ်တဂ့ၤ		ယၤကျဲးစးထံၣ်ဖိသၣ်အသကဲၣ်ပဝး လၢအဂ့ၤတဖၣ်ဒီးဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲး တၢ်ယၢ်လၢကယုထၢမၤဘၣ်တၢ်လၢအ အဲၣ်ဒီးယုထၢမၤဝဲ	
ယၤကျဲးစးပၤယၢ်ပုၤမၤလိတၢ် ဖိအသကဲၣ်ပဝးခိဖျိစံၣ်ညီၣ်အ ဝဲသ့ၣ်		ယၤမၤလၢကပီၤပုၤမၤလိတၢ်ဖိအတၢ်ကျဲး စးဒီးသကဲၣ်ပဝးလၢအဂ့ၤစ့ၢ်ကိး	
ယၤပုၤက့ၢ်ဖိလူၤပိၣ်တၢ်သိၣ်တၢ် သီအခံၣ်မ့ၢ်လၢအပျံၤတၢ်		ယၤပုၤက့ၢ်ဖိဒိကန့ၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီမ့ၢ်လၢ န့ၣ်လီၤမၤသကိးဒီးအၢၣ်လီၤသကိးတၢ် သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢအံၤအယိ	
တၢ်ပိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤကမၣ်တၢ် သိၣ်တၢ်သီအံၤညီၣ်န့ၣ်ဘၣ်တၢ် သိၣ်ဃီၣ်သီဃီၣ်, တပိၣ်လိာ် အခံၣ်ဒီးတဘၣ်ယးလိာ်အသး ဒီးဖိသၣ်အသကဲၣ်ပဝးဘၣ်		တၢ်ပိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤကမၣ်တၢ်အခံၣ်အံၤ ဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးလိာ်အသးလိာ်လိာ်ဒီး ဖိသၣ်အတၢ်သကဲၣ်ပဝး	
ဖဲယစူးကါတၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ် လံန့ၣ်အခိပညီၣ်ဖိသၣ်အံၤက ဘၣ်ဟ်ဖးဒီးအသကိးဒီးတ မၤလိဘၣ်တၢ်ဒ်တၢ်ဟ်ပ နီၣ်ယၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်အသိး		ဖဲယစူးကါတၢ်ဆၢကတီၢ်ဘၣ်လံန့ၣ်ယ ပျဲဖိသၣ်တဲဘၣ်ယၤလၢမ့ၢ်အသးခုၣ်လီၤ လံၤဒါတသးခုၣ်လီၤဒံးဘၣ်လၢအကစၢ် ဒၣ်ဝဲန့ၣ်ဒီးဖဲဖိသၣ်အံၤအသးခုၣ်လီၤလံ န့ၣ်ဟဲက့ၤန့ၣ်လီၤက့ၤဆူအတီၤပူၤလၢ ကစၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.	

¹ Alternatives to Corporal Punishment: The Learning Experience. (2000) Department of Education, Ministry of Education, Pretoria, South Africa

ယတဆိကမိၣ်ဖိသၣ်အတၢ်လိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်သးဘၣ်		ယတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢယတၢ်သးကညီၤဒီးတၢ်နၢ်ပၢ်ဖိသၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤအတၢ်လိၣ်, အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, အတၢ်အိၣ်သးဒီးအတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်အပတီၢ်တဖၣ်	
ယနၢ်ပၢ်လၢဖိသၣ်န့ၣ်လိၣ်ဘၣ်တၢ်ကဘၣ်ပၤယၢ်အီၤလၢတီၤအချၢ, အဒိ, ယနီၢ်ကစၢ်ဒ်အမ့ၢ်ကွဲၣ်ခိၣ် မ့တမ့ၢ် မိၢ်ပၢ်တဖၣ်		ယသ့ၣ်ညါလၢဖိသၣ်အိၣ်ဒီးအနီၢ်ကစၢ်ဒ်ဝဲအတၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤလၢအပူၤဒီးပၤလီၤအသးသ့န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်န့ၣ်တၢ်န့ၣ်အီၤလၢကမၤလိတၢ်ပၤဆုၤလီၤအသးဒ်ဝဲသ့	
ဖိသၣ်မ့ၢ်မၤကမၣ်တၢ်ထဲတဆံးတက့ၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်ယစံၣ်ညီၣ်အီၤထီၣ်		ယဆိကမိၣ်လၢတၢ်ကမၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢယဂီၢ်ဒီးယပူၤဖိသၣ်တဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယသိၣ်ဖိသၣ်တဖၣ်လၢတၢ်သးကညီၤအပူၤဒီးဟ့ၣ်အဝဲသ့တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကပီၢ်ယၢ်လီၤက့ၤအသးလၢအသကဲၣ်ပဝးတဂ့ၤအံၤနီၢ်နီၢ်	
ယကတီၤဒုၣ်ဒွဲၣ်ပုၤမၤလိတၢ်ဖိမ့ၢ်လၢအသကဲၣ်ပဝးအယိ		ယပညိၣ်လၢတၢ်သကဲၣ်ပဝး, တမ့ၢ်ဖိသၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဘၣ်ဒီးယကမၤစၢၤဖိသၣ်ဒ်သိးကလဲလိၣ်အီၤဆူတၢ်ဂ့ၤဒီးကျဲလၢကမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်အဂီၢ်	

ဖိသၣ်အတၢ်ရူလိၣ်မုၢ်လိၣ် Child-friendly အကိၣ်လၢအအိၣ်လၢကီၢ်ကိၣ်တၢ်မုၢ်ထီၣ်ကလံၤစးအံၤအပူၤန့ၣ်ပိၣ်မုၢ်ဖိတဂၤညီၣ်န့ၣ်မၤတံၢ်တၢ်လၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ပိၣ်မုၢ်အံၤဟ့ၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤဒီးကျိၣ်စုလၢအသကဲၣ်တဖၣ်အအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်အံၤတၢ်ပၢ်ပနီၣ်အီၤဒ်အမ့ၢ်ပုၤနၢ်ကိၣ်သံတဂၤမ့ၢ်လၢအလီၤတၢ်တၢ်ဒီးဝဲထီၣ်အယိန့ၣ်လီၤ. လၢကစံၣ်ညီၣ်ဖိသၣ်အံၤအသကဲၣ်ပဝးအဂီၢ် မ့တမ့ၢ် ဟီထီၣ်ကွံၣ်အီၤလၢကိၣ်အလီၤအသရၣ်စးထီၣ်ဟ့ၣ်အီၤမူဒါအါထီၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, သရၣ်မၤအကဲပုၤအိၣ်လၢတီၤပူၤဖဲသရၣ်ဘၣ်ဟးထီၣ်လၢတီၤပူၤလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖုၣ်ကိၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. သရၣ်မၤအမၤစၢၤဖိသၣ်လၢအသးစၢ်န့ၣ်အီၤတဖၣ်အလံာ်ဒီးမၤအမၤစၢၤတၢ်ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤတၢ်သိၣ်လိအပီးအလီတဖၣ်တချုးအစးထီၣ်တၢ်မၤလိလၢတီၤပူၤအခါန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ပိၣ်မုၢ်အံၤပၢ်ပတုၣ်ကွံၣ်အသကဲၣ်ပဝးလၢတဂ့ၤအံၤအချီယိယၢ်ယၢ်ဒ်လဲၣ်ဒီးကဲထီၣ်ပုၤလၢအလီၤဆိတဂၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ပိၣ်မုၢ်အံၤခုၣ်လီၤက့ၤဒီးအံးထွဲကွၢ်ထွဲအသကဲၣ်အဂၤဒီးဒိကနၣ်က့ၤတၢ်လၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. အါန့ၣ်အတၢ်မၤလိစ့ၢ်ကိးလဲၤထီၣ်လဲၤထီတဆံးတစ့ၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

ကျိၤကျဲၤဆူတၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤလၢအဂ့ၤ

ပကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤလၢအဂ့ၤလၢတၢ်ပူၤဒ်လဲၣ်. အအံၤမ့ၢ်ကျဲၤတနီၤလၢပကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလိာ်ဒီးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ဆဲးတၢ်လၢလၢအဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.^၂

တၢ်မၤဘၣ်ထွဲကိၣ်ဒီးတဖျၢၣ်အကျိၤအကျဲၤ အံၤမ့ၢ်တၢ်မၤလိာ်တၢ်နတီၤအတၢ်သိၣ်က့ၤသီက့ၤတဖၣ်ဒ်သိးကဘၣ်လိာ်အသးဒီးကိၣ်ဒီးတဖျၢၣ်အတၢ်သိၣ်တၢ်သီတၢ်ဘျၢန့ၣ်လီၤ.

ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢနတီၤပူၤ ဒီးမၤဖိသၣ်ကွဲးလီၤသကိးတၢ်သိၣ်တၢ်သီသ့ၣ်တဖၣ်တက့ၢ်. မၤအိၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးဒီးမၤလၢပွဲၤတၢ်သိၣ်တၢ်သီတဖၣ်အံၤလၢအဂ့ၤအဝီတက့ၢ်.

သ့ၣ်ညါနပုၤကိၣ်ဖိ ဒီးမၤတၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ရၢလိာ်မုၢ်လိာ်လၢအဂ့ၤဒီးအဝဲသ့ၣ်တက့ၢ်.

ပၤဆှၢရဲၣ်ကျဲၤတၢ်မၤလိာ်အကျိၤအကျဲၤဒီးတၢ်မၤလိာ်အခိၣ်ဃၢၤဝဲတရံးလၢတၢ်သ့ၣ်ဆူၣ်သးဂၤအပူၤဒီးအိၣ်ဒီးတၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ပၤလၢအလၢအပွဲၤတက့ၢ်. ထီၣ်ဘိန့ၣ်ရဲၣ်ကျဲၤဆိပာ်စၢၤတၢ်မၤလိာ်တချုးနစးထီၣ်သိၣ်လိအိၤအခါတက့ၢ်. အဒိ, ဆိကမိၣ်ဆိပာ်စၢၤဖိသၣ်တနီၤမ့ၢ်မၤအတၢ်မၤဝံၤဆိန့ၣ်ဖိသၣ်အဂၤတဖၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖိးတၢ်မၤတမံၤမံၤဖဲအအိၣ်ခိးတၢ်အခါဒ်အမ့ၢ်မၤအကျးလီၤတၢ်လၢကဘၣ်ကျးလီၤလၢတၢ်အန့ၣ်လီၤတဖၣ်အသိးတက့ၢ်. နကဘၣ်ပာ်ထံနီၤဖးလီၤနသးန့ၣ်လီၤ. တၢ်တမံၤလၢနမၤအိၤမ့ၢ်တမၤတၢ်ဘၣ်န့ၣ်ဆိကမိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်ခဲလၢာ်လၢဘၣ်မနုၤအယိတၢ်လၢနမၤအံၤတမၤတၢ်ဘၣ်လဲၣ်ဒီးဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်နကလဲလိာ်တၢ်လၢနမၤတၢ်လံတဖၣ်လၢကျဲၤအလီၤဆိန့ၣ်အအံၤသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလိာ်အပိးအလီတဖၣ်, တၢ်သိၣ်လိအကျိၤအကျဲၤဒီးတၢ်ပၤဆှၢလီၤတၢ်ပူၤတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤဘၣ်လိာ်က့ၤတၢ်သဘံၣ်သဘၣ်, တၢ်ယုၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီ, တၢ်တူၢ်တၢ်န့ၢ်, တၢ်ထီၣ်ဒါကလုာ်န့ၣ်, မုၢ်ဒီးခွါအတၢ်ထဲသိးတုၤသိးဒီးအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

နကဘၣ်အိၣ်ဒီးသးလၢအဟံၤယုၣ်ပုၤကိးဂၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်တၢ်ထုးထီၣ်ပုၤမၤလိာ်တၢ်ဖိတဖၣ်ဆူတၢ်ချၢမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်တနၢ်ပၤဖိသၣ်အတၢ်လိာ်ဒီးအတၢ်အိၣ်သးတဖၣ်ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ဖိသၣ်အတၢ်တူၢ်ဘၣ်လၢပုၤတကနၢ်ယုၣ်အဝဲသ့ၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

^၂ ဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၣ်အိၤလၢ : Alternatives to Corporal Punishment: The Learning Experience. (2000) Department of Education, Ministry of Education, Pretoria, South Africa, as well as the MCH Early Childhood Development and Parent Education Program at <http://www.health.state.ok.us/program/mchecd/posdisc.html>

ဟ့ၣ်ဖိသၣ်အတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤနၤတၢ်တက့ၢ်. တၢ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်လၢအဂ့ၤဘၣ်ယးအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အိၣ်လၢကမၤနၤတၢ်န့ၣ်ကမၤဂ့ၤထီၣ်ပှၤမၤလိတၢ်ဖိန့ၣ်လီၤ.

ဟ့ၣ်ပှၤမၤလိတၢ်ဖိတဖၣ်အခွဲးအယၢ်လၢကဟံးန့ၢ်မူဒါတက့ၢ်. ဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဟံးန့ၢ်မူဒါဒ်အမ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ကပၢ်ဖျါထီၣ်အသးလၢတီၤပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်မၤတၢ်ကွၢ်ထွဲပှၤတဝၢအတၢ်ဖံးတၢ်မၤတၢ်တိၣ်ကျဲၤမ့ၢ်ဂ့ၤဒီးတၢ်အံးထွဲကွၢ်ထွဲဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိလၢတၢ်ဘျုးကွၢ်ကီၢ်အီၤတဖၣ် မ့တမ့ၢ် အဝဲသ့ၣ်ကမၤစၢၤသရၣ်လၢတၢ်ကိးထီၣ်ဖိသၣ်အမံၤဒီးမၤပဲၤတၢ်ထီၣ်ကွၢ်အလံာ်ကွဲးနီၣ်လၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဒိကန့ၣ်ဖိသၣ်လၢအအဲၣ်ဒီးပှၤဒိကန့ၣ်အီၤတဖၣ်တက့ၢ်. ဖိသၣ်တဂၤမ့ၢ်ယုၤလၢပှၤဂၤကဒိကန့ၣ်အီၤခိဖျိပၢ်ဖျါထီၣ်အသကဲၣ်ပဝးလၢတဂ့ၤအံၤဒၣ်လဲၣ်န့ၣ်ယုၤကျဲလၢအဂ့ၤဒ်သိးနကမၤတၢ်ဒီးဖိသၣ်အံၤသ့ၣ်လဲၣ်ခိဖျိကျဲလၢကဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢကမၤဝဲ, ဆှၢအဝဲသ့ၣ်ဆူတီၤအချၢလၢစၢၤမံးနံးအတီၢ်ပူၤဒီးဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်မူဒါလၢတၢ်တမံၤမံၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်တမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤလၢအပၢ်ဖျါထီၣ်အသးသ့တက့ၢ်.

ကဲထီၣ်တၢ်အဒိတမံၤတက့ၢ်. ဖိသၣ်န့ၣ်ညိန့ၢ်မၤပိာ်ဒီးပှၤနီၢ်ဒိတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူအခံန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကမၤဒီးတၢ်ပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သး, ကလုာ်အထီၣ်အလီၤ, ကျိာ်ဒီးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်လၢအကြၢးအဘၣ်ဒီးတကြၢးတဘၣ်ခံမံၤလၢာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သိၣ်လိအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအစိကမီၤဆူၣ်ကတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်အိၣ်မူကဲထီၣ်တၢ်အဒိဒီးတၢ်သကဲၣ်ပဝးအဒိလၢနအဲၣ်ဒီးလၢဖိသၣ်ကမၤလိန့ၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်အဒိလၢအဂ့ၤတမံၤအံၤမ့ၢ်တၢ်သိၣ်လိအကျဲလၢအကါဒိမးတဘိန့ၣ်လီၤ.

ဆိကမိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်အစၢတဖၣ်တက့ၢ်. သရၣ်အါဂၤန့ၣ်ကျဲးစးစံၣ်ညိၣ်ဖိသၣ်လၢတၢ်ယုၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပျဲဖိသၣ်မၤသကိးတၢ်လၢတၢ်ယုၣ်ထံၣ်တၢ်အစၢလၢအဘၣ်ထွဲဘၣ်ယးလိာ်အသးဒီးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တက့ၢ်.

ကတီၤတၢ်ဒီးဖိသၣ်လၢတၢ်ပၢ်ကဲအပူၤတက့ၢ်. တၢ်ကတီၤတၢ်ဒီးဖိသၣ်လၢအစီၤစၢၤယံၤန့ၣ်တမ့ၢ်ဘၣ်တၢ်အဝံၤအတၢ်ဘၣ်. တၢ်စူးကါတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကကတီၤတၢ်ဒီးဖိသၣ်ဒီးကွၢ်အမဲာ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢအဘျုးအိၣ်န့ၣ်လီၤ. သရၣ်အါဂၤပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သးဝဲလၢတၢ်လဲလိာ်အိၣ်ဒီးဖိသၣ်လၢအဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၢ်တဖၣ်ဖဲအစူးကါတၢ်ဆၢကတီၢ်ထဲယံၤမံးနံးမိၤဒီးနီၤဟ့ၣ်လီၤတၢ်မနုၤလၢအဝဲသ့ၣ်ခံၣ်လၢာ်အဲၣ်ဒီးဒီးမၤအီၤမုာ်အခါန့ၣ်လီၤ.

တဲဘဉ်အဝဲသ့ဉ်တၢ်မနုၤလၢနအဲဉ်ဒီးအီၤတက့ၢ်. တၢ်လၢဖိသဉ်န့ဉ်ဒိကနဉ်ပှၤအကလုာ်ဖဲပှၤစံးအီၤလၢကဘဉ်မၤတၢ်မနုၤအါန့ၢ်ဒီးဖဲပှၤစံးအီၤလၢတဘဉ်မၤတၢ်အဝဲန့ဉ်ဘဉ်တက့ၢ်လီၤ. အဒိ, ပကစံးဘဉ်ဖိသဉ်လၢတဘဉ်ထူစီၢ်နီၤခိဉ်တဂ့ၤအခၢဉ်စးပမ့ၢ်စံးလၢဝံသးစူၤပာ်လီၤနခိဉ်လၢတၢ်ဒါခိဉ်တက့ၢ်န့ဉ်ဂ့ၤဒိဉ်တက့ၢ်လီၤ.

ဟ့ၣ်ဖိသၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကယုထၢတၢ်တက့ၢ်. ဟ့ၣ်ဖိသၣ်အခွဲးလၢအယုထၢတၢ်တမံၤမံၤဒ်သိး
အဝဲသ့ၣ်ကအိၣ်ဒီးအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်စိတၢ်ကမီၤလၢအတၢ်အိၣ်မူအပူၤဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဖိသၣ်လၢ
ကမၤအတၢ်ဆၢတၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢနဟ့ၣ်အခွဲးလၢဖိသၣ်ကယုထၢအံၤကဘၣ်ကြးဘၣ်လိာ်
အသးဒီးဖိသၣ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်အပတီၢ်ဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအနီၢ်ဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်ဟ့ၣ်
အဝဲသ့ၣ်လၢတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒ်သိးကယုထၢတၢ်အါထီၣ်ဒီးဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒ်သိးအဝဲသ့ၣ်ကတူၢ်လိာ်
ဒီးမၤထွဲတၢ်လၢအယုထၢမၤဝဲတဖၣ်တက့ၢ်.

စူးကါပူလအအိုင်ဒီးတီသုဉ်ညါနီပာ်လီတံာ်လီဆဲးအတံာ်မၤစၢၤတက့ၢ်. ပူမၤလိတံာ်ဖိလၢအပာ် ဖျါထီဉ်တံာ်ကီတံာ်ခဲတမံၤမံၤလၢတီၤပူမ့ၢ်အိုင်ဒီးမ့ၢ်တံာ်လၢအဘဉ်ဃးဒီးတံာ်မၤနၢၤမၤယဉ်တံာ် မ့တ မ့ၢ်သကဲာ်ပဝးလၢအဆူဉ်အကိၤန့ဉ်ယုတံာ်မၤစၢၤလၢနပူမၤသကိးတံာ်အအိုင်တက့ၢ်. အလီၢ်မ့ၢ်အိုင် တခီယုတံာ်မၤစၢၤလၢပူကူဉ်ဘဉ်ကူဉ်သ့တဖဉ်အအိုင်ဒီးအမ့ၢ်ပူလၢအမၤလိသ့ဉ်ဂ့ၢ်သးဝီပီညါတဖဉ် (Psychologists) ပူဟ့ဉ်ကူဉ်ဟ့ဉ်ဖးတံာ် (Counsellors) တဖဉ်တက့ၢ်.

တၢ်ပၤဆှံ Inclusive တီၤပူၤအဝၢ်

လၢ Inclusive တီၤပူၤန့ၣ်တၢ်အိၣ်အါမံၤလၢအမၤအသးဒ်အမ့ၢ်တၢ်မၤလိၣ်န့ၢ်တၢ်လၢဖိသ့ၣ်တၢ်မၤဒီးတၢ်မၤအအိၣ်, ကရူၢ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤ, တၢ်မၤလိၣ်တၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲဒီးတၢ်သိၣ်လိလီၤတၢ်လိလီၤလၢသရၣ်အအိၣ်စ့ၢ်ကီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤညီထီၣ်သရၣ်အတၢ်မၤဒီးမၤစၢ်ဖိသ့ၣ်လၢကမၤလိၣ်န့ၢ်တၢ်လၢကျဲအါဘိန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢလၢာ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တနီၤလၢနဘၣ်ဆိကမိၣ်အီၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤတၢ် - ကွဲးတၢ်ဂဲၤလိလၢနကစူးကါအိၤလၢတနွံအဂီၢ်တက့ၢ်. ကွဲးလီၤလၢဖိသၣ်ကမၤတၢ်ဂဲၤလိအံၤတဂၤဘၣ်တဂၤစုၣ်စုၣ်မ့တမ့ၢ်လၢကရူၢ်မ့တမ့ၢ်တီၤဒိတတီၤဒ်သိးသိးအဂ့ၢ်တက့ၢ်. နကအိၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်ဂဲၤလိလၢဖိသၣ်လၢအကရူၢ်တဖၣ်အဂီၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်ကမၤတၢ်ဂဲၤလိလၢအလီၤဆိလိာ်အသးတကရူၢ်ဒီးတကရူၢ်စုၣ်စုၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကတၢၢ်ကတၢၢ် - ကတၢၢ်ကတၢၢ်တၢၢ်ဂဲၤလိတမံၤဘၣ်တမံၤစ့ၣ်စ့ၣ်ခီဖျိတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတက့ၢ်. မၤကွၢ်ဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးလၢတီၤပူၤအံၤလၢမ့ၢ်အန့ၢ်လီၤမၤသကိးတၢ်သ့တသ့အဂီၢ်တက့ၢ်.

တၢ်ဟံၣ်ဖျိၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢနလိၣ်ဘၣ်အီၤ - ဟံၣ်ဖျိၣ် မ့တမ့ၢ် မၤကဲထီၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤဒီး တၢ်ပီးတၢ်လီၤလၢနလိၣ်ဘၣ်အီၤတဖၣ်တက့ၢ်. အဒိ, လၢၢ် မ့တမ့ၢ် နီၣ်က့ၤလၢနကစူးကါလၢတၢ် သိၣ်လိတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးအဂီၢ်, ချီၣ်အကုတဖၣ်လၢတၢ်ကစူးကါအီၤလၢတၢ်တ့ၢ်ဂီၤအတၢ်မၤလိအဂီၢ် မ့ တမ့ၢ် ဝဲချံၤလၢနကသ့ၣ်ဖးထီၣ်အီၤဒ်သိးကမၤလိတၢ်မ့ၢ်တၢ်ဘိအဂီၢ်တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂဲၤလိၣ်သိးကအိၣ်ဒီးအခီပညီၤလၢဖိသၣ်အဂီၢ်တက့ၢ် - နဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂဲၤလိၣ်လၢတ ဂၤဘၣ်တဂၤအဂီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ မ့တမ့ၢ် ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဂဲၤလိၣ်လၢကရူၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤမၤလိတၢ်လၢတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ် ကမ့ၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တမံၤလၢအအိၣ်ဒီးအခီပညီၤလၢဖိသၣ်အဂီၢ်တက့ၢ်.

ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဖိသၣ်လၢကမၤသကိးတၢ်အဂီၢ်တက့ၢ် - ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဖိသၣ်လၢကမၤတၢ်ခံၤတဆိ ဒီးကမၤတၢ်လၢကရူၢ်စ့ၢ်ကိးဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဖိသၣ်လၢကမၤလိတၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်ဖဲအသ့ တက့ၢ်.

န့ၣ်လိဒီးကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်တက့ၢ် - ဖဲဖိသၣ်တဖၣ်မၤအတၢ်ဂဲၤလိအခါဟးဝုၤဝီၤလၢတီၤပူၤဒ်သိး ကကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်တဖၣ်တက့ၢ်. စံးဆၢအဝဲသ့ၣ်အတၢ်သံကွၢ်ဒီးမၤစၢၤအဝဲသ့ၣ်ဒ်သိးကမၤနၢၤ ကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ကိတမံၤဂ့ၤတမံၤဂ့ၤတက့ၢ်. နစူးကါစ့ၢ်ကိးတၢ်ဆၢကတီၢ်အံၤလၢတၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်အဂီၢ်သ့ န့ၣ်လီၤ. အဒိ, မၤကွၢ်ဖိသၣ်လၢမ့ၢ်အမၤတၢ်ဂ့ၤထဲလဲၣ်ဒီးမၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်မၤသကိးတၢ်မ့ၢ်အဂ့ၤ ထဲလဲၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်ကိးဂၤဒဲးအတၢ်န့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ် - တၢ်ဆိကမိၣ်ကိးမံၤဒဲးလၢထးအံၤမၤစၢၤဖိသၣ်လၢက ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်သကိးသကိး learning-friendly လၢတီၤပူၤန့ၣ်လီၤ. တီၤပူၤဒ်အံၤတက လုာ်န့ၣ်ပိာ်ခွါဖိတဖၣ်တဒိၣ်စိလၢပိာ်မုာ်ဖိတဖၣ်အဖိခိၣ်ဘၣ်. ဖိသၣ်လၢအသးပှၢ်တဖၣ်တဒိၣ်စိလၢ ဖိသၣ်လၢအသးစၢ်တဖၣ်အဖိခိၣ်ဘၣ်, ဖိသၣ်လၢအိၣ်ဒီးတၢ်လိၣ်လီၤဆိတဖၣ်န့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ် လၢလၢပှၢ်သ့န့ၣ်လီၤ.

တပ်ကွက်ကဒါကွက်အတော်ဟူးတပ်ကွက် - နမူနာထိုင်နတ်အိမ်လဲနဲ့.

ယတီးပူ	(၁) မှ်	(၂) မာသုဂ္ဂ န့်အအံ	(၃) လိပ်တပ်မာ ဂ္ဂထိုင်ဒိုင်မး
ယတီးနွဲ့ကဆွဲကဆွဲ			
ယတီးကတပ်လိပ်လအအိုင်လယတီးပူဂ္ဂမး			
တပ်ကပိဂ္ဂမးလယတီးပူ			
တပ်လအလိပ်ထူးန့်သုဂ္ဂထူးန့်သးအိုင်လယတီးပူတ ဖှ်, ၁) အိုင်လအတီးအနွဲ့လိပ် ၂) အိုင်လတပ်ကံတပ်ဒူးဒီးစဲအိုင်အသနာနံ			
ဖိသပ်ခဲလပ်နွဲ့မာလိသုအသးလအတပ်ဖိတပ်လံတပ်ပီးတပ် လိလအတပ်ကံတပ်ဒူးအကိပ်			
ဖိသပ်ခဲလပ်နွဲ့အိုင်ဒီးတပ်သဘူလကသုအသးလအတီး ပူဒ်သီးကမာနွဲ့တပ်မာလိအပီးအလိတဖှ်			
ဖိသပ်ခဲလပ်နွဲ့သုဂ္ဂအိုင်သးအိုင်တပ်မာလိ			
ဖိသပ်ခဲလပ်နွဲ့မာတပ်သုညီ ၁) ဒီးအသကိပ်ခံဂံခံဂံ ၂) လအကရုခံးခံးဖိ			
ဖိသပ်ခဲလပ်နွဲ့ညီနုသံကွက်တပ်			
ဖိသပ်ခဲလပ်နွဲ့အိုင်ဒီးတပ်နပ်လိအသးလအစံးဆာတပ် စံးဆာတဖှ်အပူ			
ဖိသပ်လအအိုင်ဒီးတပ်ထိုင်ဒီးတပ်နုဟူအတပ်ကိတ်ခဲတ ဖှ်ဒီးနုဘပ်တပ်ဖိတပ်လံတပ်ပီးတပ်လိလအမာစာအဝဲ သုဂ္ဂသု			
တပ်မာလိတပ်ဖိတပ်လံတပ်ပီးတပ်လိတဖှ်တပ်မာဘပ်ထွဲ ကွက်အိမ်သီးကထူးကွက်တပ်ထိုင်တခိတလအပိပ်မုဂ္ဂပိပ်ခွါ မုတမုဂ္ဂ ကလုဂ္ဂတဖှ်အဖိခိပ်			
ဖိသပ်ခဲလပ်လယတီးပူနွဲ့ဟံးနုမူဒါသု			

တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ - တၢ်မၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤ

တၢ်လၢနဖးဘၣ်တၢ်လံာ်အိၣ်လၢလံာ်အံၤအပူၤန့ၣ်ဆိကမိၣ်ထီၣ်အိၣ်လၢနကစူးကါအိၣ်လၢနတီၤပူၤသ့ဒ်လဲၣ်. တုၤမ့ၢ်နဆိကမိၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်သံကွၢ်ဒီးတၢ်အဒိတဖၣ်လၢအအိၣ်လၢလံာ်တီၤဖျါလၢလံာ်အံၤအပူၤဝံၤမၤဖျါထီၣ်တၢ်ဂဲၤလိလၢနမၤအိၣ်သ့လၢနတီၤပူၤတဖၣ်တက့ၢ်.

ဖဲတနွံကတၢ်အခါ :

တၢ်ကွၢ်ကဒါလိၤက့ၤပနီၢ်ကစၢ်အသး	အဒိ	တၢ်ဂဲၤလိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတၢ်မၤကဲထီၣ်အိၣ်သ့
မ့ၢ်ယရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဂဲၤလိလၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးလၢကအိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤဖျါထီၣ်ဘၣ်အတၢ်တူၢ်ဘၣ်ခိၣ်ဘၣ်စ့ၢ်ခါ.	ဖဲယဖးယုၤဖိသၣ်လၢတၢ်တဲဝံၤအလီၢ်ခံယသံကွၢ်အဝဲသ့ၣ်အတူၢ်ဘၣ်တၢ်မနုၤဘၣ်ဃးတၢ်ကဲထီၣ်အသးလၢတၢ်တဲအံၤအပူၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ.မ့ၢ်အဝဲသ့ၣ်ဆိကမိၣ်လၢတၢ်တဲအံၤအကတၢ်န့ၣ်လီၤသအုး မ့တမ့ၢ် လီၤသးဖုံလဲၣ်.	
မ့ၢ်ယရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ်လၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်စ့ၢ်ခါ.	ဟ့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်ဂဲၤလိၢ်ကွဲ မ့တမ့ၢ် နဟးဝးတရံးကွီအကရၢၢ်ဒ်သိးနကထံၣ်လၢမ့ၢ်ဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးဂဲၤလိၢ်ကွဲကိးဂၤဒီးခါတက့ၢ်.	
မ့ၢ်ယရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ်လၢကပျဲဖိသၣ်ပိာ်မုၢ်ဒီးပိာ်ခွါခံဖုလၢၢ်လၢကဘၣ်ဆိကမိၣ်တၢ်ယိာ်ယိာ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးခါ.	ဟ့ၣ်ဖိသၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကယုၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီတမံၤအတၢ်ဂဲၤလိတက့ၢ်.	
မ့ၢ်ယရဲၣ်ကျဲၤတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ်လၢအဟ့ၣ်ဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကမၤယုာ်မၤသကိးဘၣ်တၢ်လၢတၢ်ရဲၣ်လိာ်အဂီၢ်စ့ၢ်ကိးခါ.	ရဲၣ်လီၤကျဲၤလီၤဖိသၣ်ဆူအကရူၢ်လၢကဘျီတၢ်အဒိတမံၤလၢကမၤဘၣ်သကိးက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်ကီတမံၤ, ကမၤတၢ်လၢကရၢၢ်အပူၤဒီးကဲကရၢၢ်ဖိလၢတီၤပူၤအကမံးတံာ်ဒီးအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.	

အဆၢဒိၣ် ၅.၄ တၢ်မၤကွၢ်အကျိၤအကျဲတဖၣ်

နီၢ်မၤလၢန့ၣ်ဆၢနီၤလၢတၢ်အသၢနၢၣ်ဒီးဟီၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲလီၤတၢ်တၢ်ဒီးစးဖဲအမၤလိသၢတၢ်အခါ
န့ၣ်လီၤ. အဝဲကျဲးစးမၤလိတၢ်လၢဒီးတနံၣ်ညါအတီၢ်ပူၤဆူၣ်ဆူၣ်ကလဲၣ်ဒီးမၤန့ၢ်အမးဂ့ၤလၢတၢ်
သမံသမိးကွၢ်လၢအဘၣ်မၤဝဲလၢအစုအခိၣ်တဖၣ်ဒီးနွံကတၢ်တၢ်ဒီးစးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တချုးတၢ်ဒီး
စးဘၣ်သၢနွံအခါအမိၢ်ဆိးကွၢ်ဒီးအဝဲဘၣ်ဟံးန့ၢ်မူဒါလၢကဘၣ်ကွၢ်ထွဲအပုၤအဝဲကိးဂၤဒီးန့ၣ်လီၤ.
ဖဲအသကိးတဖၣ်ကတၢ်ကတၢ်အသးလၢတၢ်ဒီးစးအဂီၢ်အခါလၢစ့ၤသီအတီၢ်ပူၤအဝဲထီၣ်ကွဲတချုး
ဘၣ်. တချုးတၢ်ဒီးစးဘၣ်တနၢန့ၣ်အဝဲဘၣ်ကီၤမံဒီးကွၢ်အမိၢ်ဒီးတနၢန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဒီးစးအကတီၢ်
အသးစၢ်ဆၢလၢတၢ်ဒီးစးတန့ၢ်ဒီးတသ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်တၢ်လၢအဖးဒီးမၤလိတၢ်ဝဲတဖၣ်အါအါဘၣ်, မ့ၢ်
လၢတၢ်ဘျးအသးအယိန့ၣ်လီၤ. နီၢ်မၤလၢန့ၣ်ဟံးပျီထီၣ်အတၢ်သးဟးဂီၤခီဖျိလၢအဟီၣ်န့ၣ်လီၤ. နီၢ်
မၤလၢန့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ကဒီးတတၢ်အလီၤလီၤဒီးတနံၣ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲတထီၣ်အတၢ်တပူၤယိဒီးအသကိးဖိ
တဖၣ်လၢဘၣ်. အဝဲအိၣ်ဒီးဟးထီၣ်ကွဲကွဲန့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်အါဂၤလီၤဆီဒၣ်တၢ်ပိာ်မုၢ်ဖိတဖၣ်ဟးထီၣ်ကွဲမ့ၢ်လၢအဟံၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤအယိဒီးတဘျီတ
ခိၣ်မ့ၢ်လၢအအိၣ်ကွဲတမုၢ်အယိန့ၣ်လီၤ. တၢ်တဲလၢထးအံၤဟံးပျီထီၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ကီၤအံၤဒီးဟံးပျီထီၣ်စ့ၢ်
ကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကီၤလၢအမၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်တနံၣ်ထဲတဘျီန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပမ့ၢ်သရၣ်တဖၣ်
အသိးပဘၣ်နၢ်ပၤဖိသၣ်ဂ့ၤထီၣ်ဒီးမၤလိအါထီၣ်တၢ်လၢပကမၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်မၤလိလၢကျဲတဘျုး
ဘိန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်လၢကျဲအါဘိဒ်အံၤန့ၣ်ပကနၢ်ပၤဖိသၣ်အတၢ်ဒိၣ်
ထီၣ်ထီၣ်ဒီးမၤလိန့ၢ်တၢ်ဂ့ၤထဲလဲၣ်ဒိၣ်ထီၣ်အါထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤကွၢ်စးတၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မနုၤလဲၣ်

တၢ်မၤကွၢ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်, တၢ်ဟံးဖိၣ်ဟံးတံၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဒီးမၤတၢ်ဆၢတၢ်လၢအဒီး
သန့ထီၣ်အသးလၢတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤအဖိခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်တပယုာ်ယိအံၤန့ၣ်
မ့ၢ်တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်ထီၣ်ဘိဒ်သိးကဒုးန့ၣ်ပျီထီၣ်တၢ်မနုၤလၢဖိသၣ်သ့ၣ်
ညါဒီးနၢ်ပၤဒီးမၤဝဲသ့လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးတဖၣ်အံၤတၢ်မၤအီၤတဘျုးဘျီလၢတနံၣ်အ
တီၢ်ပူၤ, အဒိ, ဖဲနံၣ်စးထီၣ်, နံၣ်အခါသး, ဒီးနံၣ်အကတၢ် မ့တမ့ၢ် ခဲအံၤခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤ
ကွၢ်ဖိသၣ်တပယုာ်ယိအံၤတၢ်မၤန့ၢ်အီၤသ့ခီဖျိတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်, တၢ်ဟံးဖိသၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤ

အလံာ်ဟံၣ်ကီၤ (portfolios) တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးသကဲၣ်ပဝးအတၢ်မၤကွၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ရဲၣ်, တၢ်သံကွၢ်စံးဆၢဒီးတၢ်ဒီးစးတဖၣ်, နီၣ်ကစၢ်အတၢ်မၤကွၢ်လီၤသးဒီးတနံၤဘၣ်တနံၤဖိသၣ်အလံာ်ကွၢ်နီၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်တပယုၢ်ယီၤန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်မၤလီၤတၢ်လၢဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးဒီးန့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်ဒ်သိးကမၤနၤတၢ်လၢကွၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိပစူးကါတၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်တပယုၢ်ယီၤအံၤန့ၣ်သရၣ်မၤဘၣ်ထွဲအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤဒီးပုၤမၤလိတၢ်ဖိအတၢ်လိၣ်ဒ်သိးဖိသၣ်ခဲလၢၣ်ကဒီးန့ၣ်တၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢတၢ်မၤလိဒီးတၢ်မၤနၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်တပယုၢ်ယီၤအံၤအဂီၢ်ပုၤမၤလိတၢ်ဖိခဲလၢၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢကဒုးနဲၣ်တၢ်လၢအမၤလိဒီးမၤဝဲလၢကျဲလီၤဆီလိာ်အသးတဘျုးဘိၣ်အတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အကျိၤအကျဲလၢအလီၤဆီလိာ်အသးအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်တပယုၢ်ယီၤအံၤတဲဘၣ်ပုၤလၢဖိသၣ်ဖဲလဲၣ်တဂၤလၢအလီၤတၢ်လၢပုၤဂၤအလီၤခဲလၢတၢ်နၢ်ပၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီၤလီၤဆီဒ်တၢ်တဖၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်လၢအဘၣ်တၢ်မၤကွၢ်အီၤဒီဖျိအတၢ်သ့ၣ်ညါတပယုၢ်ယီၤအံၤန့ၣ်မၤစၢၤသရၣ်လၢကသ့ၣ်ညါဖိသၣ်မၤလိတၢ်န့ၣ်ဂ့ၢ်တဂ့ၢ်လဲၣ်ဒီးကဘၣ်မၤစၢၤအီၤဒ်လဲၣ်ဒ်သိးဖိသၣ်အတၢ်မၤလိကလဲၤထီၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်တပယုၢ်ယီၤအံၤမၤစၢၤနၤဒ်သိးနကကတိၤတၢ်ဒီးမိၢ်ပၢ်ဒီးပုၤကွၢ်ထွဲဖိသၣ်တဖၣ်ဘၣ်သးဖိသၣ်အတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်တဖၣ်ဒ်သိးမိၢ်ပၢ်တဖၣ်ကန့ၣ်လီၤမၤသကိးယုာ်တၢ်လၢအဖီအလံၤအတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်အဂီၢ်ဒ်အမ့ၢ်ဒုးဘၣ်ထွဲတီၤပူၤအတၢ်ဂဲၤလိဒီးပုၤလၢအအိၣ်လၢဟံၣ်တဖၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ညီန့ၣ်တၢ်ဒီးစးဖိသၣ်ဖဲန့ၣ်ကတၢ်အံၤဝဲခဲလၢမိၢ်ပၢ်တဖၣ်ကမၤစၢၤဘၣ်အဖီလၢတမၤလိန့ၣ်တၢ်ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အစၢတဖၣ်

ဒ်ပမၤလိတၢ်လံာ်လၢလံာ်လၢအပူၤကွၢ်တဆၢအသိးန့ၣ်တၢ်ဂဲၤလိတမံၤဘၣ်တမံၤစုာ်စုာ်န့ၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ပညိၣ်တမံၤလၢအမၤကွၢ်ဖိသၣ်လၢကျဲတဘိဘိန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်မၤလိအံၤကဘၣ်တဲဖျါထီၣ်တၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အစၢတဖၣ်အဒိပညိၣ်တၢ်မၤကွၢ်အံၤကဘၣ်တဲဘၣ်ပုၤလၢဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဂ့ၢ်ထီၣ်ဆံးအါလဲၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ပၢ်ဒီးသကဲၣ်ပဝးလၢတၢ်မၤလိအတၢ်ဂဲၤလိအံၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်အခိၣ်တီၤအံၤအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တဲဖျါထီၣ်တၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အစၢတဖၣ်အံၤညီန့ၣ်တၢ်ကိးအီၤလၢတၢ်ပညိၣ်တဖၣ်ဒီးပမၤဖျါထီၣ်တၢ်ပညိၣ်တဖၣ်အံၤလၢလံာ်တဘျုးဘၣ်တဘျုး, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီးအတီၤပတီၤတဖၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိအတၢ်ဂဲၤလိဒီးတၢ်မၤကွၢ်တဖၣ်ဂ့ၤထီၣ်ဖဲသရၣ်မၤဖျါထီၣ်တၢ်မၤလိအစၢလီၤဆီၣ်တၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲပရဲၣ်ကျဲၤတၢ်မၤလိ မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂဲၤလိအသီတမံၤန့ၣ်စးထီၣ်အီၤခီဖျိမၤဖျါထီၣ်တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အစၢတဖၣ်တက့ၢ်. နကအဲၣ်ဒီးစံးဆၢတၢ်သံကွၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤဖဲနရဲၣ်ကျဲၤနတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

- ◆ ဖိသၣ်တဖၣ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်မနုၤဒီးတၢ်ကဘၣ်စူးကါအီၤလဲၣ်.
- ◆ ပကမၤလိတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤမနုၤတဖၣ်လဲၣ်.
- ◆ ပကမၤလိတၢ်သကဲၣ်ပဝးမနုၤလဲၣ်.

တၢ်စံးဆၢလၢတၢ်သံကွၢ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်တၢ်ကွဲးအီၤဒ်တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အစၢအသိးသ့န့ၣ်လီၤ. အဒိ, နမ့ၢ်ကွဲးတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတခါလၢပုၤယဲၢ်တီၤဖိတဖၣ်ကမၤလိဘၣ်ဃးတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်စၢၤအတၢ်ထဲသိးလၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒွဲးအပူၤန့ၣ်နကဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အစၢဒ်လၢအသိးအံၤသ့ၣ်သ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

- ◆ ပုၤမၤလိတၢ်ဖိကမၤလိန့ၢ်တၢ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒ်ဝဲခီဖျိတၢ်စူးကါတၢ်ဂံၢ်အါဒီးတၢ်နီၤဖးလၢကထီၣ်ယုၣ်လီၤတၢ်ဆၢကတီၢ်ဒီးတၢ်ဒုၣ်စၢၤအတၢ်ထဲသိးဒ်ဟံၣ်တၢ်မၤအသိးန့ၣ်လီၤ.
- ◆ ပုၤမၤလိတၢ်ဖိကမၤတၢ်ခံၤတဆိဒီးကသ့ကွဲးတၢ်ဆၢကတီၢ်, တၢ်ဒုၣ်စၢၤအတၢ်ထဲသိးလၢလံာ်ဖျါဒ်လံာ်ပွဲၤကျိၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

ပထံၣ်လၢတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အစၢတဖၣ်အံၤဒုးဖျါထီၣ် :

၁. မတၤ

၂. တၢ်မနုၤလၢကဘၣ်တၢ်မၤဝံၤအီၤဒီး

၃. လၢတၢ်အိၣ်သးဒ်လဲၣ်အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဝံၤတၢ်ဟံၣ်ဖှိၣ်ကဒါက့ၤတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အံၤဒ်လၢအသိး :

၁. ပှၤမၤလိတၢ်ဖိမၤတၢ်လၢကရၢၢ်ဆံးဆံးဖိတကရၢၢ်အပူၤ,

၂. ကဒုးအိၣ်ထီၣ်ကိၣ်အကရၢၢ်အဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤ,

၃. စူးကါနီၣ်ထီၣ်လၢစုမုၢ်ဒိၣ် (အဒိ-1 inch = 1km)

တၢ်အဒိအကတဖၣ်ကမ့ၢ် :

- ◆ ပှၤမၤလိတၢ်ဖိ (၂) ကသ့စူးကါတၢ်ဟံၣ်ဖှိၣ်လၢအညီညီဒ်သိးကယုၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိတမံၤ (၃) လၢတၢ်အိၣ်သးနီၢ်နီၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ.
- ◆ ပှၤမၤလိတၢ်ဖိ (၂) ကသ့မၤတၢ်ဒ်ကရၢၢ်အဖုအသိးလၢကမၤပဲၤတၢ်ယုသ့ၣ်ညါအတၢ်ဂဲၤလိဒီးဟံၣ်ဖျါထီၣ်အတၢ်ယုထံၣ်န့ၣ်တဖၣ် (၃) လၢတၢ်ကွဲးအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲပကွၢ်ယုတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အစၢလီၤဆိတမံၤမံၤအခါဒ်အမ့ၢ်ဖဲအ့ၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးတဖၣ်အခါပမ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်န့ၣ်ကျဲလၢအကွဲးတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အစၢအပတီၢ်လၢအလီၤဆိလိာ်အသးန့ၣ်အဘျုးအိၣ်လၢပဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်န့ၣ်ကျဲတမံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အစၢလၢတၢ်ဂဲၤလိလၢအလီၤဆိလိာ်အသးတဖၣ်အဖီခိၣ်

၄ - ဖိသၣ်ကဟံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်လၢအကရၢၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအခိပညီန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကကတိၤတၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်လၢကရၢၢ်တကရၢၢ်ဘၣ်တကရၢၢ်အသကံာ်ပဝးလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကကျိၤတၢ်က့ၤတၢ်လၢအကစၢ်ဒ်န့ၣ်လီၤ.

၃ - ဖိသၣ်ကဟံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လိတဖၣ်လၢကရၢၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအခိပညီန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်ကကတိၤတၢ်ပိၣ်သကိးတၢ်လၢကရၢၢ်တကရၢၢ်ဘၣ်တကရၢၢ်အသကံာ်ပဝးလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၂ - ဖိသၣ်ဟံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လိတဖၣ်လၢကရၢၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအခိပညီအါအါဘၣ်.

၁ - ဖိသၣ်ဟံၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတၢ်ပီးတၢ်လိတဖၣ်လၢကရၢၢ်လၢအအိၣ်ဒီးအခိပညီတအိၣ်န့ၣ်လီၤ.

၀ – ဖိသၣ်တကျဲးစးမၤတၢ်ဖိးတၢ်မၤအံၤဘၣ်.

တၢ်မၤကွၢ်အကျိၤအကျဲအကလုာ်ကလုာ်

တၢ်မၤကွၢ်အကျိၤအကျဲလၢအဂ့ၤန့ၣ်လိာ်ဘၣ်ဖိသၣ်အနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲလၢကမၤကွၢ်က့ၤအနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်မၤနၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်အံၤကလိာ်ဘၣ်တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်ဒီးကတိၤတၢ်လၢဖိသၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်လၢအမၤလိဝဲအဂ့ၤဒီးသရၣ်မၤတၢ်အံၤသ့လၢတၢ်လိာ်တတိၤဂ့ၤတတိၤဂ့ၤဒီးတၢ်ဆၢကတိၤတဘျီဂ့ၤတဘျီဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးတၢ်

တၢ်မ့ၢ်မၤတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးတပတီၢ်ဘၣ်တပတီၢ်န့ၣ်ဖိသၣ်သးစၢ်တဖၣ်တၢ်ကြးကွၢ်ထံအီၤဖဲအမၤတၢ်ထဲတဂၤအခါ, ဖဲအမၤတၢ်ခံဂၤခံဂၤ, လၢကရူၢ်ဆံးဆံးဖိအပူၤ, လၢတၢ်ဆၢကတိၤလီၤဆီလိာ်အသးလၢတနံၤအတီၢ်ပူၤဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လီၤဆီလိာ်အသးတဘျုးမံၤအဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါဖိသၣ်အဂ့ၢ်ဖဲတၢ်ကဲထီၣ်အသးတမံၤမံၤအဖီခိၣ် – သရၣ်ကွဲးနီၣ်တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါဘၣ်ဃးဖိသၣ်ဖဲတၢ်မၤအသးနီၣ်နီၣ်, တၢ်ကွဲးနီၣ်လၢတစံၣ်ညီၣ်ဆၢတံာ်ဖိသၣ်လၢအတၢ်ဂဲၤလိာ်အပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တဖၣ်အံၤတၢ်မ့ၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါအီၤတပယုာ်ဃီန့ၣ်အဘျုးအိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သံကွၢ်တဖၣ် – ကျိၤကျဲလၢတၢ်ထၢဖိၣ်ဟံၣ်ဖိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအဘျုးအိၣ်တဘီၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်သံကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်လိာ်လိာ်, တၢ်သံကွၢ်လၢအတက့ၢ်လဲာ် (open-ended questions) တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သံကွၢ်ဒ်အံၤတဖၣ်န့ၣ်ကမ့ၢ်, “ယအဲၣ်ဒီးမၤနစံးဘၣ်ယၤဘၣ်ဃး ...”, အံၤန့ၣ်မၤစၢၤနၤဒ်သိးနကမၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်ဟံၣ်ဖျါထီၣ်အသးလၢတၢ်စံးတၢ်ကတိၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၢ်တၢ်သံကွၢ်ဖိသၣ်ဘၣ်ဃးအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤန့ၣ်ညီၣ်န့ၢ်ဒုးန့ၢ်ပၢၢ်ဒုးထံၣ်န့ၢ်လၢဘၣ်မနုၤအယိဖိသၣ်အံၤဟံၣ်ဖျါထီၣ်အသကဲာ်ပဝးဒ်အံၤလဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးစဲး – တၢ်ဒီးစဲးတကလုာ်အံၤဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်ဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးအဂံၢ်အဘါလၢအအိၣ်တုာ်လံးဒီးအီၤတဖၣ်ဒ်သိးသရၣ်ကရဲၣ်ကျဲၤတၢ်သိၣ်လိာ်အိၣ်ဒီးအခီပညီၤလၢဖိသၣ်အတၢ်လဲၤခီဖျိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အစၢတဖၣ်တၢ်ကြးစူးကါအီၤလၢတၢ်ဖိတၢ်လံၤအဂၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်လၢအအိၣ်လၢ portfolios ဒ်တၢ်ကတိၤတၢ်ပိၣ်သကိးအီၤလၢလၢအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအံၤတၢ်တကြးစူးကါအီၤလၢတၢ်ကဟ့ၣ်ဖိသၣ်အမံၤအဂီၢ်ဘၣ်.

တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်အံၤဒုးထံၣ်ပှၤလၢဖိသၣ်မၤလိန့ၣ်တၢ်ဂ့ၤထဲလဲၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အဒိလၢလၢအံၤ ဘၣ်ဃးဒီးသရၣ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်တၢ်လၢအမံၤမ့ၢ်ဖရဲးစံးကိၣ် (Francisco) လၢအမ့ၢ်ပှၤမ့ၢ် ထီၣ်တံၤမိဖိန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်အံၤမၤလိအဲကလံးကျိၣ်ဒ်ကျိၣ်ခံကျိၣ်တကျိၣ်လၢအဂီၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

ဖရဲးစံးကိၣ် (Francisco)

လၢမးရှး (၁၂) သီ, ဖရဲးစံးကိၣ်ကွဲးဘၣ်ဃးအဟံၣ်ဖိဃီဖိအဂ့ၢ်လၢကီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်တံၤမိအပူၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲကွဲးရဲၣ်လီၤအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်လဲၤအသးတပတီၢ်ဘၣ်တပတီၢ်ဂ့ၤဂ့ၤဘၣ်ဆၣ်စူးကါဝီၢ် (verb) အက့ၢ်အဂီၢ်တဖၣ်တဘၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢမးရှး (၁၆) သီ, ဖရဲးစံးကိၣ်ဒီးအသကိးကွဲးလိလံာ်ဂၤကွဲးလိတၢ်ကွဲးလၢကဘၣ်စူးကါဝဲတၢ်ကွဲး ဘၣ်ဃးတၢ်ဂ့ၢ်လၢအပူၤကွဲးတဖၣ် (past tense) န့ၣ်လီၤ. ဖရဲးစံးကိၣ်ကွၢ်က့ၤအတၢ်ကွဲးပတြိၣ်န့ၣ် လီၤ.

လၢမးရှး (၂၀) သီ, ဖရဲးစံးကိၣ်အံၤစူးကါ past tense အါတလၢကွဲးလိလၢအတၢ်ကွဲးအပူၤန့ၣ်လီၤ. လိၣ်ဘၣ်အါထီၣ်လၢတၢ်ကဘၣ်တဲနၢ်ပၢ်အိၣ်ဒီးမၤအါထီၣ်လၢတၢ်မၤလိ past tense အံၤန့ၣ်လီၤ.

လၢအ့ၢ်ဖြၣ် (၁) သီ, ဖရဲးစံးကိၣ်ဒီးအသကိးတၢ်မၤသကိးတၢ်ဂ့ၤမးန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်စူးကါလံာ် ထံးလံာ်ယုၤ (encyclopedia) လၢကယုထံၣ်တၢ်မၤအသးနီၢ်နီၢ်တဖၣ်ဘၣ်ဃးကီၢ်မ့ၢ်ထီၣ်တံၤမိန့ၣ် လီၤ. ဖရဲးစံးကိၣ်ကွဲးနီၣ်တၢ်ကွဲးနီၣ်ဒီးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤကွၢ်ကွဲးဖိအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအလံာ်ဟံၣ်ကီၢ် (Portfolio)

တၢ်လၢအအိၣ်လၢကွဲးဖိတၢ်ဘၣ်တၢ်ကဘၣ်အတၢ်မၤလိအဂ့ၢ်အကျိၤအလံာ်ဟံၣ်ကီၢ်အပူၤ

တၢ်မၤကွၢ်အကျဲတဘိန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ဒုးအိၣ်ထီၣ်ဒီးကွၢ်ကဒါက့ၤဖိသၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢအအိၣ်လၢ portfolio အပူၤအံၤန့ၣ်လီၤ. Portfolio န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ကွဲးနီၣ်ကွဲးဃါဖိသၣ်အတၢ်မၤလိန့ၣ်တၢ်အတၢ်လဲၤ ထီၣ်လဲၤထီၣ်အမ့ၢ်တၢ်မၤန့ၣ်လၢဖိသၣ်မၤလိန့ၣ်တၢ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. Portfolio န့ၣ်ဟ့ၣ်ဖိသၣ်အခွဲးလၢ ကန့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢအတၢ်မၤကွၢ်လီၤက့ၤအကစၢ်ဒ်ဝဲအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤန့ၣ်လီၤ. Portfolio လူၤပိာ်ဖိသၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ဒီးပိာ်ထွဲဖိသၣ်အတၢ်မၤန့ၣ်တပတီၢ်ဘၣ်တပတီၢ်အခံအါန့ၣ်အ

တၢ်လီၤတူၢ်လီၤကၢ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ. အါန့ၢ်အန့ၣ် portfolio အံၤကြးပိာ်ထွဲဖိသၢ်အခဲအသုးအကို လၢတၢ်လီၤလီၤဆီလိာ်အသးမ့တမ့ၢ်ကိုအဂၤတဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖံးတၢ်မၤအဒိအတဲာ်တဖၣ်တၢ်ကြၢးပာ်အီၤလၢ portfolio အပူၤလၢအပၣ်ယုာ်ဒီးဖိသၣ်အတၢ်ကွဲးအဒိအမ့ၢ်တၢ်ကွဲးလံာ်ဆီရဲၣ်, တၢ်ကွဲးတၢ်တဲဒီးတၢ်ကွဲးပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်, တၢ်တ့တၢ်ဂီၤ, တၢ်တ့ဟီၣ်ခိၣ်ဂီၤတဖၣ်ဒီးတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒွးအကချးလၢဖိသၣ်ဒွးတဖၣ်ဒီးဟံၣ်တၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢကွဲးဟ့ၣ်လီၤအီၤတဖၣ်ဒီးတၢ်တ့လံာ်တၢ်ပြံအသိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤလၢတအိၣ်လၢလံာ်မိၢ်ပှၢ်ပူၤတဖၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ကြၢးကွဲးနီၣ်ကွဲးယၢအီၤအမ့ၢ်တၢ်ဟံးန့ၣ်မူဒါလၢတၢ်တၢ်အပူၤအမ့ၢ်ကမံးတံာ်အသိးန့ၣ်လီၤ.

နယူထီးဒီးကွဲးလီၤတၢ်အဒိလၢအဒူးနဲၣ်ပျါထီၣ်ဖိသၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢကဝီၤအပူၤလီၤလီၤဆိဆိသ့န့ၣ်လီၤ. နကွဲးမုၢ်စ့ၢ်ကီးဖိသၣ်လၢကယုထၢအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဒိတဖၣ်လၢအအဲၣ်ဒီးပၤန့ၣ်လီၤအ portfolio အပူၤဒီးအမိၢ်ပၢ်ကဆဲးလီၤအမံၤလၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်သ့န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်မၤလိအကတီၢ်ကီးကတီၢ်ဒီးအပူၤဖိသၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤအကလုာ်ကလုာ်အံၤတၢ်ဟ့ၣ်လီၤအီၤဆူမိၢ်ပၢ်ဒီးဟံၣ်ဖိဃီဖိတဖၣ်လၢကကွၢ်ကဒါက့ၤဝဲအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲဖိသၣ်အံၤကြးထီၣ်ဆူအတိၤအသိတတိၤအခါတိၤသရၣ်ကဟ့ၣ်ဖိသၣ်အ portfolio လၢအပၣ်ဖျါဖိသၣ်အတၢ်ဖဲးတၢ်မၤလီၤဆိတကဝီၤဆူသရၣ်အသိလၢတိၤအသိတတိၤအအိၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤကမၤစၢၤသရၣ်အသိတဂၤလၢကသ့ၣ်ညါဖိသၣ်အံၤအတၢ်လၢနီၤတၢ်လိၣ်လၢအပူၤကိၣ်ဖိအသိအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖဲးတၢ်မၤလၢတၢ်ဟံးအိၤလၢ portfolio အပူၤတဖၣ်ခဲလၢာ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးမ့ၢ်နံၤမ့ၢ်သီဒီးတၢ်လၢဖိသၣ်ဘၣ်မၤအိၤအဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢဖိသၣ်ကဘၣ်မၤန့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ကွဲးလီၤအိၤၤအံၤ “တၢ်မၤတခါအံၤမ့ၢ်တၢ်ကွဲးသဘျူတခါလၢဖိသၣ်ကွဲးဝဲလၢအကစၢ်ဒၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၤထဲဒၣ်တၢ်ကွဲးအဂ့ၢ်ခိၣ်တိဒီးဝီၤဩဖျၢၣ်တနီၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ကွဲးအံၤဘၣ်တၢ်ကွဲးအိၤလၢသၢဆံမံးနံးအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.”

တၢ်စူးကၢ်ဖီသၢ်အတၢ်မၤလိအဂ့ၢ်အကျိၤလံာ်ဟံကီၤ (Portfolio) လၢတၢ်ကသမံသမိးကွၢ်ဖီသၢ်အတၢ်မၤလိအဂီၢ်

တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအအိၣ်လၢလံာ်ပာ်ကီၤ portfolio အပူၤန့ၣ်တၢ်ကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤလီၤအီၤလီၤတံၢ်လီၤ
ဆဲးလၢအဂ့ၢ်အကျိၤန့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ် portfolio အံၤတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအီၤဝံၤလံၤန့ၣ်သရၣ်သမံသမိးကွၢ်ဖိ
သၣ်အတၢ်မၤနၤတၢ်တဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်သမံသမိးကွၢ်တၢ်လၢအကြၢးအဘၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်ထီၣ်သ

တြီၤဖိသၣ်အတၢ်မၤခဲအံၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်မၤလၢအပူၤကွၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. Portfolio အခီပညီတဘၣ် မ့ၢ်တၢ်ထီၣ်သတြီၤဖိသၣ်တဂၤဒီးတဂၤအတၢ်ဖဲးတၢ်မၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. Portfolio အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်မၤနီၣ်ဖိ သၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢဆၢကတီၢ်ဖးယံၣ်န့ၣ်လီၤ. သရၣ်အတၢ်ပၢ်ဖျါဘၣ်ဃး ဖိသၣ်အတၢ်မၤနၢၤတၢ်, အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, အဂံၢ်အဘါ, အတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဒီးတၢ်လိၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဒီးသန့ၤ ထီၣ်အသးလၢဖိသၣ်အတၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်အဖီခိၣ်ဒ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအအိၣ်လၢ portfolio အံၤအ ပူၤဒီးအတၢ်သ့ၣ်ညါန့ၢ်ပၢ်ဘၣ်ဃးဖိသၣ်အတၢ်မၤလိၣ်န့ၢ်တၢ်ဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်စူးကါ portfolio လၢတၢ်ကမၤကွၢ်ဖိသၣ်အံၤမၤစၢၤသရၣ်လၢကရဲၣ်ကျဲၤမိၢ်ပၢ်ဒီးသရၣ်အတၢ် အိၣ်ဖှိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒီဖျိလၢ portfolio အံၤအယံၣ်သရၣ်ဒီးမိၢ်ပၢ်ကတီၢ်တၢ်ပိၣ်သကိးဖိသၣ်အ တၢ်ဖဲးတၢ်မၤအဂ့ၢ်လီၤတၢ်လီၤဆဲးသ့အါန့ၢ်ကျဲးစးကတီၢ်တၢ်ပိၣ်သကိးဖိသၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ် လၢတၢ်ထီၣ်အသးအကၢ်တသ့ဘၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဂ့ၢ်လၢတၢ်မၤလိၣ်အဂီၢ်

တၢ်မၤကွၢ်တခါလၢကီၢ်ဖဲးလံးဖဲး(၆)အပူၤ : တၢ်သံကွၢ်သရၣ်မၤမးရံဆၣ်လၢအမ့ၢ်သရၣ်လၢအအိၣ် ဒီးတၢ်လဲၤဒီဖျိလၢအယံၣ်အထီဘၣ်ဃးပှၤတဝါအတၢ်မၤလိၣ်လၢဖိသၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲမ့ၢ်ပှၤဟ့ၣ် တၢ်မၤလိၣ်တဂၤလၢ UNICEF Multigrade Education Programme န့ၣ်လီၤ.³

တၢ်သံကွၢ်တဖၣ် :

နတၢ်မၤကွၢ်တဖၣ်နမၤအီၤဒ်လဲၣ်.

တၢ်မၤကွၢ်အံၤနဒုးဝဲဘူးအီၤဒီးတၢ်မၤလိၣ်ဆူညါဒ်လဲၣ်.

တၢ်မၤကွၢ်ဖိသၣ်လၢကျဲအသီအံၤအခီပညီအိၣ်လၢနဂီၢ်ဒ်လဲၣ်.

အဝဲညီၣ်န့ၢ်ထၢဖှိၣ်ပၢ်ဖှိၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအလုၢ်အပူၤအိၣ်ဒိၣ်မးတဖၣ်ဘၣ်ဃးအပှၤကွီဖိအတီၤပ တီၢ်ခဲအံၤလၢကျဲတဘျုးဘိလၢကွီစးထီၣ်သီအခိၣ်ထံးစ့ၤန့ၣ်လီၤ.

³ www.unicef.org/teachers/forum/0199.htm

တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးအကျဲ

ယမၤလိၤန့ၢ်တၢ်လၢဖိသၣ်အဂ့ၢ်အကျိၤအပူၤအါမးခိဖျိတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအလုၢ်ဒိၣ်ပူၤဒိၣ်တဖၣ်အံၤမၤစၢၤယၤလၢကသ့ၣ်ထီၣ်ဖိသၣ်တဂၤဘၣ်တဂၤအတၢ်ပညိၣ်လၢအကြးအဘၣ်ဒီးအိၤဒီးယုၤထၢတၢ်ဂဲၤလိလၢအကြးအဘၣ်ဒီးဖိသၣ်အတၢ်လိာ်ဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အပတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယညီၣ်န့ၢ်ကွဲးရဲၣ်လီၤတၢ်လၢယဘၣ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးတဖၣ်ဘၣ်ယးဖိသၣ်တဂၤအဂ့ၢ် မ့တမ့ၢ် ဖိသၣ်တကရူၢ်ဘၣ်တကရူၢ်လၢတနွံဘၣ်တနွံအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ. ခိဖျိယသ့ၣ်ညါတၢ်မနုၤလၢယကဘၣ်ပညိၣ်အိၤလၢတနွံအံၤအတီၢ်ပူၤအယိတၢ်အံၤဟ့ၣ်ယၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢယကဘၣ်ရဲၣ်ကျဲၤယတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ဂဲၤလိဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်လၢယကကွၢ်ထံကွၢ်ဆးတၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သ့ၣ်ညါတၢ်မနုၤလၢယကဘၣ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဒီးကဘၣ်မၤအိၤလၢအဆၢကတီၢ်ဖဲလဲၣ်အံၤမၤစၢၤယၤလၢယကမၤယတၢ်လၢအဂ့ၢ်အဝီဒီးလိတၢ်လိဆးကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်မၤလိစးထီၣ်လၢအခိၣ်ထံးတနွံအခါယထံၣ်လၢတၢ်အကါဒိၣ်န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်အတၢ်ဖးလံာ်အတၢ်အိၣ်အသးလၢကျဲအါဘိန့ၣ်လီၤ. ကျဲသ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲတၢ်ဟ့ၣ်ဖိသၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကဖးကစုဒုလံာ်လၢအနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲဒီးတၢ်ဖးလံာ်လၢအကရူၢ်ဖဲတၢ်မၤလိလံာ်လဲၣ်အဆၢကတီၢ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဖးသကိးလံာ်လၢကရူၢ်အပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဖးလံာ်လၢတီၤပူၤဒီးဆူအသကိးအအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဖးလံာ်ဆူပူၤနီၢ်ဒိၣ်အအိၣ်လၢတီၤပူၤဒီးတၢ်ယုးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢတၢ်ဟ့ၣ်လီၤအိၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤဟ့ၣ်ယၤတၢ်အခွဲးအယၢ်ဒ်သိးကမၤန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ယးဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢတၢ်နီၤပၢ်လံာ်အခီပညီအပူၤ, စူးကါတၢ်ဂီၤဒီးလံာ်ပုၤကျိၤဒ်သိးကမၤစၢၤအိၤလၢကနီၤပၢ်တၢ်ကွဲးအခီပညီ, ဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအမၤဘၣ်က့ၤအကစၢ်ဒၣ်ဝဲ, ဒီးကဆိကမိၣ်ထံတၢ်လၢအဖးဝဲအဂ့ၢ်ထံထံဆးဆးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးအံၤဟ့ၣ်စ့ၢ်ကိးယၤတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢယကထံၣ်ဖိသၣ်အတၢ်ထံၣ်လၢအတၢ်ဖးလံာ်ဒီးအတၢ်ထံၣ်လီၤအသးဒ်အမ့ၢ်ပူၤဖးတၢ်ဖိတဂၤဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မၤလိစးထီၣ်သီအဆၢကတီၢ်ယမၤအဝဲသ့ၣ်စံးဆၢတၢ်သံကွၢ်ဖုၣ်တဖၣ်ဒ်သိးကဟ့ၣ်အဝဲသ့ၣ်အခွဲးလၢကကွၢ်ကဒါက့ၤအတၢ်ပၢ်သ့ၣ်ပၢ်သးလၢတၢ်ဖးလံာ်အဖိခိၣ်ဒီးတၢ်ထံၣ်လီၤအသးဒ်ပူၤဖးလံာ်ဖိတဖၣ်အသိးဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဒီးစးလၢတၢ်ကွဲးလံာ်ကွဲးလဲၣ်အဂီၢ် ကျိၣ်ဂံၢ်ထံး, လံာ်ကဒီး, ဝီၤဩဒီးတၢ်ကွဲးလံာ်ကွဲးလဲၣ်အကျဲသနူတဖၣ်

တၢ်ဒီးစးအစၢတဖၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆးတဖၣ်အံၤမၤစၢၤယၤလၢယကဆၢတၢ်တၢ်မနုၤလၢယဘၣ်လဲလိာ်အိၤလၢကွၢ်အတၢ်မၤလိမိၢ်ပုၤလၢယကတၢ်ကတီၢ်ပၢ်စၢၤအိၤဖဲတၢ်ကိၢ်ခါတချုးကွၢ်စးထီၣ်အက

တၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤစၢၤယၤလၢယကဆၢတၢ်တၢ်မၤလိမန့ၤတဖၣ်လၢယကဘၣ်သိၣ်လိအိၣ်ဆူတၢ်ဒီးတတၢ်အပူၤ မ့တမ့ၢ် ကရူၢ်လီၤဆိဆိတကရူၢ်လၢကိၣ်စးထီၣ်အခိၣ်ထံးတနွံအတၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

ကိၣ်စးထီၣ်အခိၣ်ထံးတလၢတၢ်ကွဲး Portfolio

ဖိသၣ်အတၢ်ကွဲးအခိၣ်ထံးတဘျီလၢအအိၣ်လၢအ portfolio အပူၤအံၤဟ့ၣ်စ့ၢ်ကိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤလၢအကါဒိၣ်တဖၣ်ဘၣ်ဃးဖိသၣ်အတၢ်ကွဲးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ခဲအံၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်အတၢ်ကွဲးအခိၣ်ထံးတဖၣ်အါတက့ၢ်ပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ကွဲး (creative writing) အတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ်အစၢဒီးတၢ်ကွဲးဟံၣ်ဖျါထီၣ်က့ၤတၢ်လၢအကွၢ်ယုၣ်သ့ၣ်ညါလၢလံာ်အဂၤတဖၣ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်အံၤမၤစၢၤစ့ၢ်ကိးယၤလၢယကဆၢတၢ်တၢ်မၤလိမန့ၤလၢယကဘၣ်သိၣ်လိအဆိကတၢ်ဒီးကဘၣ်ဟံၣ်လီၤဖိသၣ်တဖၣ်ဆူအကရူၢ်တဖၣ်ဖဲကိၣ်စးထီၣ်သိခဲလၢအတၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲန့ၣ်အဝဲန့ၣ်အတၢ်ပူၤယစူးကါတၢ်မၤကွၢ်လၢတၢ်မၤအိၣ်အလုၢ်အလၢ်အသိးဒီးတၢ်မၤကွၢ်လၢအမ့ၢ်ဒ်အလုၢ်အလၢ်အသိးအံၤတၢ်မၤအိၣ်လၢတၢ်ပူၤဒီးကိၣ်ပူၤလၢကိးနံၤဒဲးတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ကိးနံၤဒဲးလၢယတၢ်သိၣ်လိမၤယုၣ်ကိးမံၤဒဲးအပူၤတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤလၢယမၤအိၣ်တဖၣ်ပၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်သမံသမိးပုၤမၤလိတၢ်ဖိအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒ်သိးဒီးကမၤလၢပုၤတၢ်မၤတခါဒီးတၢ်ပညိၣ်တခါန့ၣ်လီၤ.

ယကွၢ်ထံကွၢ်ဆးဖိသၣ်အတၢ်ဖဲတၢ်မၤအကျဲဒီးအတၢ်ဖဲတၢ်မၤအစၢလၢအဟ့ၣ်ထီၣ်ဝဲခံမံၤလၢ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, ဖဲယကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်ဒီးစးဖုၣ်အစၢအံၤန့ၣ်ဒုးန့ၣ်ယၤလၢမ့ၢ်ယကဘၣ်မၤကဒါက့ၤတၢ်မၤလိအံၤကဒီးတဘျီမ့တမ့ၢ်သိၣ်လိကဒါက့ၤတၢ်မၤလိတမံၤယီၤလၢကျိၤကျဲလီၤဆိလိာ်အသးမ့တမ့ၢ်ဟ့ၣ်အါထီၣ်ဖိသၣ်တၢ်ဆၢကတၢ်လၢကမၤလိသ့အသးအါထီၣ်လၢတၢ်မၤလိ ခိၣ်တိအံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ယတၢ်ကွၢ်ဖိသၣ်အ portfolio အံၤကဒုးန့ၣ်ယၤလၢမ့ၢ်ဖိသၣ်မၤလိကျိၢ်ဂံၢ်ထံးလၢယသိၣ်လိအိၣ်အံၤခါန့ၣ်လီၤ.

လၢယတၢ်ပူၤယအိၣ်ဒီးဖိသၣ်လၢအတၢ်ပတီၢ်လီၤဆိလိာ်အသးအါမးအယိယဘၣ်ဆိကမိၣ်ဖိသၣ်အတၢ်ပတီၢ်ဖဲယရဲၣ်ကျဲၤယတၢ်သိၣ်လိဒီးတၢ်ဂဲၤလိတဖၣ်အခါန့ၣ်လီၤ. ဒ်သိးယကပၤဆုၤတၢ်န့ၢ်ဂ့ၤဂ့ၤအဂီၢ်ယဘၣ်ဟံၣ်ဖိသၣ်လၢအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်အပတီၢ်တုၤသိးလိာ်အသးတဖၣ်တကရူၢ်ယီၤန့ၣ်လီၤ. ဖဲယမၤတၢ်အံၤမၤစၢၤယၤလၢယတၢ်ရဲၣ်ကျဲၤယတၢ်ဆၢကတၢ်ဒီးယမ့ၢ်နံၤမ့ၢ်သိးဒီးယနွံတဖၣ်ညိထီၣ်န့ၣ်လီၤ.

ယစူးကါစ့ၢ်ကိးတၢ်မၤကွၢ်ဒ်အလုၢ်အလၢ်အသိးလၢအမ့ၢ်တၢ်ဒီးစးဖိ, တၢ်သံကွၢ်စံးဆၢတဖၣ် မ့တမ့ၢ်တၢ်မၤတၢ်တီၢ်ကျဲၤတမံၤမံၤ, ဒီးတၢ်ဒီးစးဖးဒိၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

ဒီသရၣ်တဂၢၤအသိးတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအသီတမံၤဂ့ၢ်တမံၤဂ့ၢ်လၢယမၤန့ၢ်ဘၣ်ဃးဖိသၣ်န့ၣ်ယဘၣ်ဆိကမိၣ်ဆိအီၤလီၤတၢ်လီၤဆဲးန့ၣ်လီၤ. အဒိ, ယမ့ၢ်ထံၣ်လၢဖိသၣ်တဂၢၤမၤကမၣ်တၢ်ကမၣ်ဒီအလီၢ်လီၢ်ထီၣ်ဘိန့ၣ်ဘၣ်သ့ၣ်သ့ၣ်ကဒုးန့ၣ်ယၤလၢယကဘၣ်သိၣ်လိက့ၤဖိသၣ်တၢ်လၢအထံၣ်ဝဲလၢအကီၢ်အံၤကဒီးတဘျီန့ၣ်လီၤ. ဖဲယမၤန့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအသီဘၣ်ဃးဖိသၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်ယဘၣ်ဆိကမိၣ်ထံတၢ်မၤစၢၤမနုၤလၢဖိသၣ်အံၤလိၣ်ဘၣ်ဒီးယကဘၣ်မၤစၢၤအီၤဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်မၤကွၢ်ဒီးသမံသမိးဖိသၣ်ဒီးတဲန့ၢ်ပၢ်ဖိသၣ်ဘၣ်ဃးအတၢ်သမံသမိးအစၢတဖၣ်

တၢ်တဲန့ၢ်ပၢ်ဖိသၣ်ဘၣ်ဃးအတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအကါဒိၣ်မးတမံၤန့ၣ်လီၤ. သန့က့တချုးနမၤတၢ်အံၤသရၣ်ဒီးဖိသၣ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ရဲလိာ်မုာ်လိာ်လၢအဂ့ၤန့ၣ်လီၤ.

ဖိသၣ်မၤန့ၢ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်ခိဖျိတၢ်မၤလိန့ၢ်အတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်လၢအကရူၢ် မ့တမ့ၢ် လၢတီၤဒိတတီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဖိသၣ်မ့ၢ်ထံၣ်လၢအကဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်မနုၤလၢအနီၢ်ကစၢ်ဒဲန့ၣ်ဂ့ၤဒိၣ်န့ၢ်သရၣ်ဘၣ်တဲဘၣ်အဝဲသ့ၣ်တက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်တဲန့ၢ်ပၢ်ဖိသၣ်ဘၣ်ဃးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်လၢတၢ်ကတိၤတမ့ၢ်တလၢန့ၣ်တမ့ၢ်တၢ်လၢအဘျုးအိၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အဒိ, “နကစံးဘၣ်ဖိသၣ်လၢဘၣ်မနုၤအယိနကဒီးလံာ်ဖျါၣ်အကျဲအံၤတဂ့ၤထီၣ်ဘၣ်လဲၣ်” တၢ်အံၤကမၤစၢ်လီၤဖိသၣ်အတၢ်ပာ်လုာ်ပာ်ပူၤလီၤအသးန့ၣ်လီၤ.

နမ့ၢ်စံးဘၣ်ဖိသၣ်လၢ, “စီၤဝါ, နစးထီၣ်နတၢ်တဲအကျဲန့ၣ်ယဘၣ်သ့ၣ်ဘၣ်သးဒိၣ်မးဒီးနတၢ်ကတၢ်န့ၣ်မုာ်ဒိၣ်မးဘၣ်ဆၣ်နမ့ၢ်စူးကါနလံာ်ခိယုၤလၢကကွၢ်က့ၤနလံာ်ကဒီးအဂီၢ်န့ၣ်နတၢ်တဲအံၤကဂ့ၤဒိၣ်ထီၣ်န့ၣ်လီၤ. နကဒီးလံာ်ဖျါၣ်တနီၤမ့ၢ်တဘၣ်ဒီးနမ့ၢ်တလီၤတၢ်ဘၣ်န့ၣ်သံကွၢ်နသကိးလၢအသ့ၣ်ညါလံာ်ကဒီးအံၤသ့” အံၤအဘျုးအိၣ်ဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢကျဲၣ်အံၤအယိနန့ၣ်ပတဲဖိသၣ်အတၢ်ဂ့ၤဒီးပဒုးနဲၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢအတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဒီးဒုးနဲၣ်စ့ၢ်ကိးအဝဲသ့ၣ်လၢကမၤဂ့ၤထီၣ်အသးဒ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်တဲန့ၢ်ပၢ်ဖိသၣ်အတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်အတၢ်သကဲၣ်ပဝးတဖၣ်

- ◆ တၢ်တဲန့ၢ်ပၢ်ဖိသၣ်အတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်အံၤအဘျုးအိၣ်ဒိၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤတၢ်တမံၤမံၤဝံၤအခါတဘျီယီၤန့ၣ်လီၤ.
- ◆ တၢ်တဲန့ၢ်ပၢ်ဖိသၣ်အတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်အံၤအဘျုးအိၣ်ဖဲပစံးဘၣ်ဖိသၣ်လၢအတၢ်ဖံးတၢ်မၤလဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်ဒီးဒုးနဲၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢကဘၣ်မၤဂ့ၤထီၣ်အတၢ်ဖံးတၢ်မၤဒ်လဲၣ်အခါန့ၣ်လီၤ.
- ◆ နကြၢၤမၤစၢၤဖိသၣ်ဒ်သိးကမၤဂ့ၤထီၣ်အတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဘၣ်ဆၣ်နတကြၢၤမၤန့ၢ်တၢ်လၢအဝဲသ့ၣ်အဂီၢ်ဘၣ်, မ့မ့ၢ်တခီဒုးနဲၣ်အံၤကျဲလၢကဘၣ်မၤဝဲဒ်လဲၣ်ဒ်သိးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်အံၤကဆူၣ်ထီၣ်က့ၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

- ♦ တၢ်တဲနၢ်ပၢၢ်ဖိသၢ်အတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်အံၤဂ့ၤဒိၣ်လၢတၢ်ကတိၤလၢထးခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ♦ ဖိသၢ်ကြၢးသ့ၣ်ညါလၢကဘၣ်ယုမၤန့ၢ်တၢ်မၤစၢၤဖဲလဲၣ်ဒီးတူၢ်ဘၣ်လၢအယုဝဲမ့ၢ်ဖဲအလိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤအခါန့ၣ်လီၤ.

တၢ်သမံသမိးကွၢ်လီၤက့ၤနီၢ်ကစၢ်အသး

ဖိသပ်ကဘဉ်အိဉ်ဒီး -

- ◆ တၢ်ကွၢ်ကဒါက့ၤအကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်ဖိးတၢ်မၤ
- ◆ တၢ်သ့တဲဖျါတၢ်ဖဲအအိၣ်ဒီးတၢ်ကီတၢ်ခဲတမံၤမံၤအခါဒီးတဘၣ်မဲၣ်ဆူးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကယုထံၣ်အတၢ်ကီတၢ်ခဲအတၢ်စံးဆၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သမံသမိးကွၢ်လီၤက့ၤပသးအိပ်ညိမ့ၢ်ဖိသၢ်တဲဖျါထီၣ်အနီၢ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်, တၢ်သ့ၣ်ညါနၢ်ပၢၢ်ဒီးအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်သမံသမိးအံၤတၢ်မၤအီၤသ့ၣ်ဖျါတဲသကိးတၢ်ဒီးဖိသၢ်တဖၣ်ဒီးနီၣ်ဖျါတၢ်လၢအကွဲးဝဲလၢကိးနံၤအလံာ်ကွဲးနီၣ်တၢ်အပူၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သမံသမိးကွၢ်လီၤက့ၤနီၢ်ကစၢ်အသးန့ၣ်ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါဖိသၢ်လၢကအဲၣ်ဒီးမၤလိအါထီၣ်တၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲဖိသၣ်ကွဲးလံာ်သ့တၢ်ချီယီၣ်န့ၣ်န့ၣ်ကြးမၤဖိသၣ်ကွဲးလံာ်ကွဲးနီၣ်ကိးနံၤဘၣ်ဃးတၢ်မနုၤလၢအမၤလိဒီးလဲၤနီၣ်ဖျါလၢကွဲးန့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်မၤလိတမံၤဘၣ်တမံၤဝံၤအခါနမၤကွဲးဖိကိးဂၤဟ်ဖျါထီၣ်ကဒါက့ၤအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢအတၢ်မၤလိအပူၤသ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သမံသမိးကွၢ်တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးတဖၣ်

လၢတၢ်ကူၣ်ဘၣ်ကူၣ်သ့အကျဲအပူၤတၢ်တိာ်အိၣ်အါမံၤလၢအကီၢ်ဝဲလၢတၢ်ကသမံသမိးကွၢ်အီၤန့ၣ်လီၤ. သန့က့တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးမ့ၢ်တၢ်အဂီၢ်ခိၣ်ထံးတဖၣ်လၢဖိသၣ်အတၢ်မၤလိမၤဒီးအပူၤဒီးအတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လၢခါဆူညါအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လဲၣ်ဂ့ၤပကြၢးဂ့ၢ်ကျဲးစးသမံသမိးတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤဒ်တၢ်သ့အိၣ်ဒီးပှၤအသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢလၢာ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်သ့ၣ်လွံၢ်ပတီၢ်လၢတၢ်ကသမံသမိးတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ဒီးတၢ်ဟံၣ်သ့ၣ်ဟံၣ်သးအတၢ်ဂ့ၤထီၣ်န့ၣ်လီၤ.^၉

တၢ်သ့တၢ်ဘၣ် : တၢ်မၤသကိးတၢ် – တၢ်မၤသကိးတၢ်အခိပညီမ့ၢ်ဝဲတၢ်သ့မၤယုၣ်တၢ်ဒီးပှၤအါဂၤဒီးသ့တူၢ်လိာ်မူဒါအကလုာ်ကလုာ်တဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဒိကန့ၣ်, တၢ်တဲန့ၢ်ပၢၢ်တၢ်, တၢ်တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်ဒ်သိးကတုၤဆူတၢ်ဆၢတဲာ်တမံၤအဂီၢ်ဒီးတၢ်တၢ်ပိာ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်ဆိၣ်လီၤသးတခါတစဲးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

	ဖိသၣ်(က)	ဖိသၣ်(ခ)
အပတီၢ် (၁) : မၤတၢ်ဒီးပှၤအဂၤတဂၤသ့ဒီးဟ့ၣ်အခွဲးလၢပှၤဂၤကတိၤတၢ်ဒီးဒိကန့ၣ်အီၤဒီးနီၤဟ့ၣ်လီၤအတၢ်ဆိကမိၣ်ဒီးတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖၣ်		
အပတီၢ် (၂) : သ့တူၢ်လိာ်ပှၤဂၤအတၢ်ဆိကမိၣ်ဒီးသ့တၢ်ပိာ်သကိးတၢ်ဒီးပှၤလၢအတၢ်ဆိကမိၣ်တၢ်ထံၣ်လီၤဆိဒီးအီၤတဖၣ်		
အပတီၢ် (၃) : မၤတၢ်ဒီးကရူၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လီၤဆိအကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ် (သးန့ၣ်လီၤဆိ, တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လီၤဆိ, မ့ၢ်/ခွါ)		
အပတီၢ် (၄) : သ့တီခိၣ်ရိၣ်မဲကရူၢ်လၢအအိၣ်ဒီးတၢ်လီၤဆိအကလုာ်ကလုာ်		
သ့ဟ့ၣ်ထီၣ်တၢ်ထံၣ်ဘၣ်ဃးတၢ်ယုၣ်လီၤတၢ်ဂ့ၢ်ကိအကျဲတဖၣ်, တဘျီဃီစူးကါတၢ်မၤသကိးတၢ်အသနူတဖၣ်		

^၉ လံာ်တဆၢအံၤဘၣ်တၢ်ဟံးန့ၢ်အီၤလၢ : Miriam S. (1993) Learning from Experience. World Studies. Trentham Books Ltd., United Kingdom.

တၢ်ဟံသုၣ်ဟံသး - တၢ်ဒိသုၣ်ဒိသးအခိပညိမ့ၢ်ဝဲတၢ်နၢ်ပၢ်ပုၤဂၤအတၢ်တူၢ်ဘၣ်ဒီးအတၢ်ဆိကမိၣ်န့ၣ်လီၤ.

	ဖိသၣ်(က)	ဖိသၣ်(ခ)
အပတီၢ် (၁) : သုတူၢ်လိာ်ဝဲလၢတၢ်သးတလီၤပလိာ်ဘၣ်န့ၣ်အိၣ်အါန့ၢ်ဒီးတကပၤန့ၣ်လီၤ. သုနီၤလီၤသကိးတၢ်တူၢ်ဘၣ်တဖၣ်ဒီးတဲနၢ်ပၢ်ပုၤဂၤဘၣ်ဃးတၢ်သကဲာ်ပဝးတဖၣ်		
အပတီၢ် (၂) : တဲဖျါထီၣ်သကဲာ်ပဝးလၢအအိၣ်လၢတၢ်တဲအပူၤသ့ သုထံၣ်ဖိသၣ်အဂၤတဂၤအတၢ်လိာ်ဘၣ်လၢအတလီၤပလိာ်ဒီးနၤ		
အပတီၢ် (၃) : သုတဲနၢ်ပၢ်ပုၤဂၤလၢပုၤဟီၣ်ခိၣ်ဖိမၤတၢ်တဂၤဒီးတဂၤလီၤဆိလိာ်အသးမ့ၢ်လၢအတၢ်အိၣ်သးလီၤဆိ သုတြိဆၢတၢ်စူးကါတၢ်မၤဘၣ်ဒိပုၤအဂၤလၢကွီၢ်အပူၤဘၣ်ဃးဒီးပိာ်မုၢ်ပိာ်ခွါအယိနီၢ်ခိကွၢ်ဂီၤအတၢ်တလၢတပွဲၤအယိ, ကလုာ်လီၤဆိအယိ မ့တမ့ၢ် လၢတၢ်ဖျိာ်တၢ်ယာ်အယိတဖၣ်		
အပတီၢ် (၄) : သုထီၣ်ဒါတၢ်ထံၣ်တခီတၢ်ဒီးဝဲၤတခီတၢ် (stereotype) ပုၤဂၤလၢအလီၤဆိဒီးအဝဲသ့ၣ်တဖၣ်		

ပသမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်မၤလိတၢ်လၢတီၤပူၤဒီးတၢ်လၢအမၤဝဲတဖၣ်အစၢဒ်လဲၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်သမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်အိၣ်ဖျါလၢတီၤပူၤမ့ၢ်ဝဲစ့အုၣ်တၢ်မၤကွၢ်, တၢ်ယုၣ်လီၤတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒွးအတၢ်ဂ့ၢ်ကိတဖၣ်, တၢ်ဂဲၤကလံာ်, တၢ်ဖးထါ, ဂဲၤလိာ်ကွဲဖျါပျီၢ်ဒီးအဂၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢဖိသၣ်မၤဝဲအစၢတဖၣ်မ့ၢ်ဝဲတၢ်တုတၢ်ဂီၤ, တၢ်တုတၢ်တမံၤ, မၤတၢ်အဒိတခါလၢအဘၣ်ဃးဒီးစ့အုၣ်ပိညါ, တၢ်ကွဲးလံာ်ဆိရဲၣ် မ့တမ့ၢ် လံာ်ဟံဖျါ, တၢ်ကွဲးတၢ်သးဝံၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်သးဝံၣ်တယုၢ်လၢတၢ်ကွဲးတၢ်အီၤအသိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သမံသမိးတၢ်အံၤကမၣ်သ့ၣ်လဲၣ်.

တၢ်သမံသမိးပှၤကွဲၤဖိန့ၣ်တကြၢးမ့ၢ်တၢ်ဒီးစးဖဲန့ၣ်အကတၢၢ်ဇးဘၣ်. တၢ်သမံသမိးပှၤကွဲၤဖိန့ၣ်ထီၣ်သတြီၤဖိသၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်လဲၣ်ဖဲန့ၣ်အခိၣ်ထံးဒီးန့ၣ်အကတၢၢ်န့ၣ်လီၤ. ပကထီၣ်သတြီၤဖိသၣ်လၢတၢ်ပူၤခိဖျိပစူးကါတၢ်သံကွၢ်ဖးဒိၣ်တခါဇးန့ၣ်တတီၤတကြၢ်လၢဖိသၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်တတီၤအပူၤဖိသၣ်အတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ကလီၤဆီလိာ်အသးသၢန့ၣ်အတၢ်ပူၤဒီးလၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးအပူၤအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်ကလီၤဆီလၢန့ၣ်အတၢ်ပူၤသ့ၣ်န့ၣ်လီၤ.

သရၣ်ဒီးမိၢ်ပာ်တဖၣ်တကြၢးဆိကမိၣ်လၢန့ၣ်ကတၢၢ်တၢ်ဒီးစးအံၤမ့ၢ်တၢ်သမံသမိးကွၢ်တၢ်အကါဒိၣ်ကတၢၢ်လၢဖိသၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ထီၣ်သတြီၤဖိသၣ်ဆူဖိသၣ်အဂၤလၢတၢ်ပူၤအံၤကဆုၢ်ဖိသၣ်ဆူတၢ်ထံၣ်ဆံးလီၤအလုၢ်အပူၤသ့န့ၣ်လီၤ. န့ၣ်ကတၢၢ်တၢ်ဒီးစးအံၤမ့ၢ်ဖိသၣ်အတၢ်သမံသမိးတမံၤလၢတၢ်သမံသမိးဖိသၣ်အကျါန့ၣ်လီၤ. ဖဲပသမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်န့ၣ်ပကြၢးဒုးသ့ၣ်ညါသရၣ်, ဖိသၣ်ဒီးဖိသၣ်အမိၢ်အပာ်ဘၣ်ဃးဖိသၣ်အံၤအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကွဲၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်သမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်အံၤတၢ်စူးကါစ့ၢ်ကီးအံၤလၢတၢ်ကရဲၣ်ကျဲၤတၢ်လၢကွဲၤအန့ၣ်လၢကမၤဖဲလၢဖိသၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပတကြၢးထီၣ်ထဲဖိသၣ်အတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဇးဘၣ်. ပကြၢးဒုးန့ၣ်တၢ်လၢဖိသၣ်မၤနၤလၢတန့ၣ်အံၤအတၢ်ပူၤဒီးဆၢတဲာ်လၢပကမၤစၢၤအါထီၣ်ဖိသၣ်အံၤလၢကျဲၣ်လဲၣ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်သမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်အံၤဒုးန့ၣ်ဖျါထီၣ်တၢ်မနုၤလၢဖိသၣ်မၤလိဒီးတၢ်ဂ့ၢ်လၢဘၣ်မနုၤအယိဖိသၣ်တမၤလိန့ၢ်တၢ်တမံၤသ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တနီၤလၢဘၣ်မနုၤအယိဖိသၣ်တမၤလိန့ၢ်တၢ်ဘၣ်န့ၣ်ပာ်ဃုာ်ဒီးတၢ်လၢလံာ်တဖၣ်အံၤန့ၣ်လီၤ.

- ◆ ဖိသၣ်တအိၣ်ဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢကမၤတၢ်ဖဲးတၢ်မၤန့ၣ်ဘၣ်. အဒိ, လၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဒုးအပူၤအလီၢ်အိၣ်လၢဖိသၣ်ကဘၣ်သ့ၣ်ညါဂံၢ်နီၣ်ဂံၢ်နီၣ်ဒုးတုၤတဆံတချုးလၢနမၤဖိသၣ်ဒုးတၢ်ထုးကွံာ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ တၢ်သိၣ်လိအကျါအကျဲတကြၢးလၢဖိသၣ်အံၤအဂီၢ်ဘၣ်.
- ◆ ဖိသၣ်လိာ်ဘၣ်အါထီၣ်တၢ်ဆၢကတီၢ်လၢကမၤလိသ့အသးလၢတၢ်လၢအမၤလိတုာ်ဝဲတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ◆ ဖိသၣ်တူၢ်ဘၣ်တၢ်သၣ်ဝံၤလီၤဒိ မ့တမ့ၢ် တၢ်အိၣ်လီၤတြး

- ◆ ဖိသည့်အိတ်ဒီးနိုသီးအတက်ဂွံကိ မ့တမ္ဗ် နိုခိအတက်ဂွံကိလၢအမၤတံာ်တက်အဝဲသ့ၣ်အတက်မၤ လိမၤဒီးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖိသပ်တဂမၤမ့ၢ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ကိတၢ်ခဲလၢအတၢ်မၤလိအပူၤန့ၣ်ပယုထံၣ်က့ၤအတၢ်ဂ့ၢ်ကိသ့ၣ်တဖၣ်
အံၤလၢတၢ်သမံသမိးတ့ၢ်အိၣ်တပယုၣ်ယီသ့ၣ်အဂ့ၢ်ဒ်အံၤတၢ်န့ၣ်ဟ့ၣ်ပၤအတၢ်ခွဲးတၢ်ယၢ်လၢပကမၤ
စၢၤက့ၤဖိသပ်အံၤအဂီၢ်လီၤ. ပကဘၣ်နၢ်ပၢ်လၢဖိသပ်ကိးဂၤဒဲးန့ၣ်တမၤလိန့ၢ်တၢ်လၢကျဲတဘိယီ
ဒီးတၢ်ဆၢကတီၢ်အယုၣ်ထဲသိးလိာ်အသးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖိသပ်တနီၤတထီၣ်ကိဖဲတၢ်သိၣ်လိလီၤတၢ်အ
ကါဒိၣ်တမံၤမံၤအခါအယိဖိသပ်တဖၣ်အံၤကလိၣ်ဘၣ်တၢ်မၤစၢၤအါထီၣ်ဒ်သိးကလူၤပိာ်ထီၣ်က့ၤ
တၢ်မၤလိအခံန့ၣ်လီၤ. ပမၤဖိသပ်လၢအဖွဲးတဖၣ်လၢတီၤပူၤမၤစၢၤဖိသပ်လၢတထီၣ်ကိလၢနံၤအဝဲ
န့ၣ် မ့တမ့ၢ် ဖိသပ်လၢအလီၤတီၢ်လၢပုၤဂၤအလီၢ်ခံတဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကွၢ်ကအါကုၤအတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ် - တၢ်သမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီ

ဆီကမိန်ထိုင်ကိုအကတီးလၢအပူၤကွံာ်တကတီး, ဒီးဆီကမိန်ထိုင်လံာ်တဘျဉ်ဘျဉ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ဂံၢ်တၢ်
 ဋး မ့တမ့ၢ် လံာ်စဲအ့ၣ်ဒီးနကသမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၤလၢလံာ်အံၤဒ်လဲၣ်တက့ၢ်. န
 ကသမံသမိးကွၢ်ခီဖျိတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆး, ခီဖျိတၢ်ဒီးစး, ခီဖျိတၢ်တမံၤမံၤလၢအမၤဝဲအစၢ, ခီဖျိတၢ်ဒီး
 စးဖးဒိၣ် မ့တမ့ၢ် portfolio ဧါ.

နကတဲဘၣ်ဖိသၣ်အမိၢ်အပၢ်ဘၣ်ဃးဖိသၣ်အတၢ်သမံသမိးကွၢ်အစၢအံၤဒ်လဲၣ်. နကတဲအီၤနီဖျိတၢ်ကတိၤတၢ်ပီၣ်သကိးဒီးမိၢ်ပၢ်မ့တမ့ၢ်ကွဲးတၢ်ကွဲးဟ်ဖျါဒီးဆှၢလီၤဆူဟံၣ် မ့တမ့ၢ် နီဖျိမိၢ်ပၢ်ဒီးသရၣ်အတၢ်အိၣ်ဖျိဇါ.

တပ်လီပဒီသးဆူတၢ်ဟူးဂဲၤမၤတၢ် – ခဲအံၤနသ့ၣ်ညါဒီးတီၢ်သ့ၣ်ဟံးသးဘၣ်ဃးတၢ်သမံသမိးကွၢ်ဖိသၣ်တပယုၣ်ယီၤအလုၢ်အပွၤလံၤ. နမၤတၢ်မနုၤသ့ၣ်လၢကမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်သမံသမိးကွၢ်အံၤဖိသၣ်အတၢ်ဂံၢ်ဆူၣ်ဒီးအတၢ်ဂံၢ်ဆံးဘါၤအဂီၢ်န့ၣ်လဲၣ်. နဒုးနဲၣ်လီၤ portfolio လၢနတီၤပူၤသ့ၣ်ဧါ. ကျဲးစးဒုးအိၣ်ထီၣ်တၢ်သမံသမိးကွၢ်အကျါအကျဲအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤလၢတနံၣ်အတီၢ်ပူၤတက့ၢ်. ဆိကမိၣ်ထီၣ်ကျဲၤလၢနမၤတၢ်အံၤသ့ၣ်လၢအကြးဒီးနတၢ်အိၣ်သးဒၣ်နဲတက့ၢ်. သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်လၢနကြးကွဲးယုၣ်တၢ်သမံသမိးကွၢ်အကျါအကျဲလၢနတၢ်ကွဲးတၢ်မၤလိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤအပူၤတက့ၢ်.

	တၢ်ကွၢ်ထံ ကွၢ်ဆး	တၢ်ဒုးနဲၣ်ဖျါထီၣ် တၢ်လၢအမၤဝဲသ့	Portfolio	တၢ်ဒီးစး	ဒီးအဂၤတဖၣ်
ကိးနံၤဒဲး					
ကိးနွံၤဒဲး					
တၢ်မၤလိကိး အကတီၢ်ဒဲး					
ကိးနံၣ်ဒဲး					

ကြီးဆိကမိဉ်လၢအဂ္ဂိတဖဉ်မွဲဝဲ,

- ◆ မိၼ်ပၢ်မၤစၢၤပၤလၢတၢ်ပၤဆှၢတီၤသ့ၤ (ဘၣ်ဆၣ်တဘၣ်ဟံးစုန့ၣ်ကျဲၣ်ဘၣ်.)
- ◆ ဖိသၣ်ဟံးန့ၣ်အါထီၣ်မူဒါလၢအနီၣ်ကစၢ်ဒၣ်ဝဲအလၢတၢ်မၤလိမၤဒီးအပူၤသ့ၤ.
- ◆ ပစူးကါအါထီၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအအိၣ်လၢပဟီၣ်ကဝီၤအပူၤလၢတၢ်မၤတၢ်သိၣ်လိအပီးအလီၤအဂီၢ်သ့ၤ.
- ◆ ဖိသၣ်မၤစၢၤလိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤဒ်သိးကမၤလိန့ၣ်တၢ်လၢတဂၤဒီးတဂၤအအိၣ်အဂီၢ်သ့ၤ .
- ◆ ပမၤလီၤဆိပတၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်ဒ်သိးဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးကမၤလိန့ၣ်တၢ်လၢအတၢ်ဆၢကတီၢ်အယုာ်ဒၣ်ဝဲသ့ၤ.
- ◆ ပဒီသဒၢသကဲၣ်ပဝးအၢသိတဂ့ၤတဝါတဖၣ်လၢတီၤပူၤတချုးအကဲထီၣ်အခါသ့ၤ.
- ◆ အလီၢ်မ့ၢ်အိၣ်ပစူးကါတၢ်သိၣ်က့ၤသိက့ၤဖိသၣ်ဒ်သိးကမၤဂ့ၤထီၣ်တၢ်မၤလိလၢတီၤပူၤအဂီၢ်သ့ၤ.

တၢ်မ့ၢ်ပၤဆှၢတၢ်န့ၢ်ဂ့ၤဂ့ၤ, တၢ်သိၣ်လိအတၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျဲၤတဖၣ်တၢ်မ့ၢ်ရဲၣ်ကျဲၤအီၤဂ့ၤဂ့ၤ, ဒီးပုၤကိးဂၤ
ဒီးမ့ၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်သုၣ်အိၣ်သးအိၣ်လၢဖိသၣ်အတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အဂီၢ်န့ၣ်ဖိသၣ်ကိးဂၤဒီးမၤနၤတၢ်သု
န့ၣ်လီၤ.

လၢလံာ်အံၤအပူၤပမၤလိတၢ်ဘဉ်ဃးတၢ်သမံသမိးက့ၤဖိသဉ်အတၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်လၢကျဲအါဘိလၢအ
လီၤဆီလိာ်အသးန့ၢ်လီၤ. ပဘဉ်သုဉ်ညါဖိသဉ်တဂၤဒီးတဂၤစုာ်စုာ်သုဉ်ညါတ့ၢ်လံာ်မနုၤလဲဉ်ဒီးဖိ
သဉ်န့ၢ်မၤလိန့ၢ်တၢ်အချ့လီၤဆီလိာ်အသးတဂၤဒီးတဂၤန့ၢ်လီၤ. ပဘဉ်ဟ့ၣ်ဖိသဉ်တၢ်န့ၢ်ပာ်ဘဉ်

ယးအတၢ်ဂံၢ်ဆူဒီးအတၢ်ဂံၢ်စၢ်ဖဲအမၤလိန့ၢ်တၢ်အခါန့ၢ်လီၤ. ပဘၣ်သ့ၣ်ညါဖိသၣ်အတၢ်လဲၤထီၣ်လဲၤထီၣ်အိၣ်ဖဲန့ၣ်ကတၢၢ်အခါန့ၣ်လီၤ.

ပမၤလိဘၣ်လၢတၢ်သမံသမိးကွၢ်ကွၢ်ဖိသၣ်အဂီၢ်ပစူးကါတၢ်ကွၢ်ထံကွၢ်ဆး, portfolio, တၢ်ယုၣ်လီၤသကိးတၢ်ဂ့ၢ်ကိတဖၣ် (ခံၤတဆိခံၤတဆိ မ့တမ့ၢ် လၢအကရူၢ်) ဒီးတဘျီတခီၣ်ပစူးကါတၢ်ဒီးစးန့ၣ်လီၤ.

နအိၣ်ဒီးတၢ်နၢ်လီၤနသးလၢကတဲဘၣ်မိၢ်ပၢ်တဖၣ်ဘၣ်ယးအဖိတဖၣ်အဂ့ၢ်ဖဲန့ၣ်ဖးဖိအဆၢကတီၢ်စ့ၢ်ကိးဧါ. နပျဲဖိသၣ်န့ၣ်လီၤမၤသကိးတၢ်လၢအကစၢ်ဒၣ်အတၢ်သမံသမိးကွၢ်လီၤကွၢ်အသးအဂီၢ်သ့ဧါ. အဒိ, မၤအဝဲသ့ၣ်ပစူးကါတၢ်ဖဲတၢ်မၤမနုၤလၢအအဲၣ်ဒီးပၢန့ၣ်ဝဲလၢအ portfolio အပူၤအသိးန့ၣ်လီၤ.

နမၤလိန့ၢ်တၢ်အါထီၣ်သ့ဖဲလဲၣ်

လိၣ်လၢအဘၣ်တၢ်စးကျဲးအီၤဒီးဝဲၤလီၢ်ထံၣ်စိ (Web sites) လၢလၢ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်တၢ်တဖၣ်လၢအလုၢ်အပူၤဒိၣ်မးလၢနကယုထံၣ်တၢ်ပၢဆုၢ်ရဲၣ်ကျဲၤ inclusive တီၤတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

လိၣ်လၢအဘၣ်တၢ်စးကျဲးအီၤတဖၣ်.

A Tale of Two Kittens. A reader for children in primary school to learn about diversity; includes a teacher's manual. Human Rights Education programme (Karachi/Pakistan). www.hrep.com.pk

Alternatives to Corporal Punishment: The Learning Experience. (2000) Department of Education, Ministry of Education, Pretoria , South Africa .

Miriam S. (1993) Learning from Experience. World Studies. Trentham Books Ltd., United Kingdom.

UNESCO (1993) Teacher Education Resource Pack: Special Needs in the Classroom. Paris.

UNESCO (2001) Understanding and Responding to Children's Needs in Inclusive Classrooms: Guide for Teachers. Paris.

UNESCO (2004) Changing Teaching Practices Using Curriculum Differentiation to Respond to Students' Diversity. Paris.

Web Sites.

Authentic Assessment: a briefing.

<http://home.ecn.ab.ca/~ljp/edarticles/assessment.htm>

Classroom routines.

http://www.ioe.ac.uk/multigrade/practical_advice.htm

Cooperative learning.

<http://www.jigsaw.org/> and <http://www.co-operation.org>

Guidelines for Portfolio Assessment in Teaching English by Judy Kemp and Debby Toperoff.

<http://www.etni.org.il/ministry/portfolio>

Managing group work and cooperative learning.

http://www.tlc.eku.edu/tips_cooperative_learning.htm

Multigrade Teacher Training Materials.

http://www.ioe.c.uk/multigrade/teacher_training.htm

Positive Discipline.

<http://www.positivediscipline.com>

Quality Education for Every Student. This is a good Web site for explaining portfolio assessment.

<http://www.pgcps.org/~elc/portfolio.html>

UNICEF Teachers Talking about Learning.

<http://www.unicef.org/teachers>